PLAYGROUNDS IN DEN HAAG: EINDPRODUCT of VERTREKPUNT?

Betrokkenen aan het woord!

Universiteit Utrecht
Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap
Master Sportbeleid en Sportmanagement

Den Haag, juli 2009

Auteurs: J.J. Bosman (Jens)
Rijswijkseplein 511
2516 LS Den Haag

R.S. Suijkerland (Rikkert)
Rozemarijn 73
2291 GK Wateringen

Eerste begeleider: Drs. M.G. van Slobbe
Tweede begeleider: Dr. I.E.C. Claringbould

Voorwoord

Het rapport dat op dit moment voor u ligt, is het resultaat van een maandenlang onderzoek ter afronding van onze studie Sportbeleid en Sportmanagement aan de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap. In het kader van deze studie zijn wij de afgelopen twee jaar werkzaam geweest bij de gemeente Den Haag. In het eerste jaar als stagiair bij de productgroep Sportbeleid en het tweede jaar als consulent sportstimulering bij de productgroep Buitensport/Sportsupport.

Als onderwerp voor deze scriptie hebben we gekozen om ons te richten op sport in de openbare ruimte oftewel sporten op playgrounds. Dit onderwerp ligt heel dicht bij onze huidige werkzaamheden bij de gemeente. Het doel van dit onderzoek is niet alleen om inzicht te krijgen in de situatie in Den Haag rondom playgrounds, maar ook om ons verder te verdiepen in hoe de gemeente te werk gaat bij de aanleg en herinrichting hiervan. Het resultaat van dit onderzoek ligt voor u, in de vorm van het rapport: 'Playground: eindproduct of vertrekpunt?'

Om het onderzoek goed uit te kunnen voeren hebben we gedurende zes maanden een aantal dagen in de week besteed aan het onderzoek. Dit deden we naast onze werkzaamheden bij de gemeente Den Haag. Gedurende deze periode hadden wij elke dag de beschikking gehad over de nodige voorzieningen en konden we gebruik maken van de kennis en contacten van onze collega's. Bij deze willen wij dus de gemeente Den Haag, en in het bijzonder de afdelingen Sportbeleid en Buitensport/Sportsupport, hartelijke bedanken. In het bijzonder willen we Frans van de Ven, Rien Slingerland en Theun van Balveren bedanken. Dankzij hen was het voor ons mogelijk dit onderzoek uit te voeren bij de gemeente en daarbij hebben ze ons van het nodige commentaar en advies voorzien. Daarnaast is een bedankje aan onze collega's op z'n plaats, omdat mede dankzij hen de afgelopen twee jaar erg plezierig zijn geweest.

Naast de gemeente willen wij ook alle personen die een bijdrage aan dit onderzoek hebben gehad bedanken. In de eerste plaats is dat onze begeleider Michel van Slobbe. Gedurende het onderzoek heeft hij ons veelvuldig voorzien van goede tips en suggesties. Vanuit zijn eigen betekenisgeving heeft hij met zijn analyses en overdenkingen een belangrijke bijdrage geleverd aan de inhoudelijke kant van het onderzoek. Daarnaast willen we graag Inge Claringbould en Jeroen Vermeulen bedanken voor hun bijdrage bij de start van dit onderzoek.

Tot slot bedanken we alle personen die hebben meegewerkt aan onze interviews. Allen van hen namen ruimschoots de tijd om vragen te beantwoorden en ons zo een goed beeld van de situatie te geven.

Jens Bosman
Rikkert Suijkerland

Den Haag, juli 2009

Inhoudsopgave

Samenvatting **8**

Deel 1: Introductie van het onderzoek

Hoofdstuk 1 Inleiding **14**
1.1 Inleiding 14
1.2 Aanleiding 14
1.3 Probleemverkenning 15
1.3.1 Probleemanalyse 15
1.3.2 Probleemstelling 16
1.3.3 Operationalisatie van de onderzoeksvraag 17
1.4 Beschrijving betrokken organisaties 18
1.4.1 Gemeente Den Haag 18
1.4.2 Richard Krajicek Foundation 19
1.4.3 Johan Cruyff Foundation 19
1.4.4 Welzijnsorganisaties 19
1.5 Relevantie van het onderzoek 19
1.5.1 Maatschappelijke relevantie 19
1.5.2 Wetenschappelijke relevantie 19
1.6 Taakverdeling 20
1.7 Opbouw van het rapport 20

Hoofdstuk 2 Methodologische verantwoording **22**
2.1 Inleiding 22
2.2 Onderzoeksperspectief 22
2.2.1 Perspectieven op wetenschap 22
2.2.2 Onze visie op wetenschap 23
2.2.3 Gevolgen hiervan voor het onderzoek 23
2.2.4 Dubbele rol onderzoeker 24
2.3 Onderzoeksmethode 25
2.3.1 Onderzoeksdesign 25
2.3.2 Case study multiple 25
2.3.3 Betekenisgeving als concept 25
2.4 Onderzoeksontwerp 27
2.4.1 Observaties 27
2.4.2 Interviews 28
2.4.3 Documentstudie 28
2.4.4 Tot slot 28
2.5 Casusselectie 29
2.6 Betrouwbaarheid en validiteit 30
2.6.1 Betrouwbaarheid 30
2.6.2 Validiteit 30

Hoofdstuk 3 Theoretisch perspectief 32
3.1 Inleiding 32
3.2 Playgrounds onderzocht 32
3.2.1 De gebruikers 32
3.2.2 Betekenisgeving 33
3.2.3 Begeleiding en organisatie 34
3.2.4 Conclusie 35
3.3 Publieke ruimte 35
3.3.1 Openbare ruimte 35
3.3.2 Openbare ruimte in relatie met de buurt 37
3.3.3 Conclusie 38
3.4 Context van beleid 38
3.5 Sociale context van een playground in de wijk 42
3.5.1 Socialisatie 42
3.5.2 Sociale cohesie 43
3.5.3 Sociaal kapitaal 44
3.5.4 Conclusie 45
3.6 Afsluitend 46

Deel 2: Onderzoeksresultaten en analyse

Hoofdstuk 4 De Haagse Praktijk 50
4.1 Inleiding 50
4.2 Ketelveld 50
4.2.1 Hardware en omgeving 50
4.2.2 Gebruik van de playground 51
4.2.3 Software 52
4.2.4 Uitgelicht 54
4.3 Eendenplein 54
4.3.1 Hardware en omgeving 54
4.3.2 Gebruik van de playground 55
4.3.3 Software 56
4.3.4 Uitgelicht 57
4.4 Laakveld 58
4.4.1 Hardware en omgeving 58
4.4.2 Gebruik van de playground 59
4.4.3 Software 61
4.4.4 Uitgelicht 61
4.5 Laan van Wateringse Veld 62
4.5.1 Hardware en omgeving 62
4.5.2 Gebruik van de playground 63
4.5.3 Software 65
4.5.4 Uitgelicht 65
4.6 Context 66
4.6.1 Hardware 66
4.6.2 Software 67

Hoofdstuk 5 Playground: eindproduct of vertrekpunt 70
5.1 Inleiding 70
5.2 Sport en / versus ontmoeting 70
5.2.1 Sport en ontmoeting 70
5.2.2 Sport versus ontmoeting 73
5.3 Beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid 74
5.4 Begeleiding versus zelforganisatie 74
5.4.1 Meerwaarde begeleiding en zelforganisatie 74
5.4.2 Doel activiteiten 75
5.5 Openbaar of semi-openbaar 75
5.6 Mobiliteit versus lokaliteit 76
5.7 De playground: eindproduct of vertrekpunt? 77
5.7.1 Van hardware naar software 77
5.7.2 De gemeente en haar omgeving: wie beslist? 79

Deel 3: Conclusies en aanbevelingen

Hoofdstuk 6 Conclusie en aanbevelingen 82
6.1 Inleiding 82
6.2 Beantwoording deelvragen 82
6.2.1 De hardware en omgeving van de playgrounds 82
6.2.2 De software op de playgrounds 83
6.2.3 Betekenisgeving door betrokkenen 83
6.2.4 Betekenisgeving aan begeleiding 84
6.3 Beantwoording onderzoeksvraag 85
6.3.1 Betekenis door betrokkenen 85
6.3.2 Het anticiperen van de gemeente 86
6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek 87

Reflectie 88

Geraadpleegde bronnen 90

Bijlagen
1 Topics interview (algemeen) 92
2 Topics interview (specifiek) 94
3 Topics observaties 96
4 Lijst met geïnterviewde 98

Samenvatting

Het onderzoek dat voor u ligt is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Den Haag. De maatschappelijke waarde die aan een playground wordt toegedicht, is de afgelopen jaren door de gemeente al onderkend. Door de inzet van sport- en spelleiders op diverse locaties in de openbare ruimte, probeert men jeugd en jongeren aan het sporten te krijgen. Wat zich precies afspeelt op deze openbare sportvoorzieningen is (of moeten we zeggen was) echter nog niet geheel duidelijk. Daar heeft dit onderzoek een bijdrage aan geleverd.

De doelstelling van het onderzoek is om in kaart te brengen welke betekenissen betrokkenen geven aan een playground. Op basis van deze kennis, kunnen we een advies geven, hoe de gemeente hiermee om kan gaan bij de aanleg of herinrichting van een (nieuwe) playground. Dit kan zowel op het gebied van de hardware (fysieke aanleg) zijn, als op basis van de software (sportactiviteiten). Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

Welke betekenis(sen) geven betrokkenen aan de vier geselecteerde playgrounds in Den Haag en hoe kan de gemeente hierop anticiperen?

Om een antwoord te kunnen geven op bovenstaande vraag is er allereerst gekeken naar eerdere uitgevoerde studies over de verschijnselen die zich afspelen op de playground. Hierin komt naar voren dat de playground een belangrijke ontmoetingsfunctie heeft binnen de wijk, voornamelijk voor mensen met kleine kinderen. Ook zijn begrippen als openbare ruimte, sociale cohesie en sociaal kapitaal uiteengezet. Begrippen die bij de analyse gekoppeld zijn aan de onderzoeksresultaten.

In het onderzoek staan vier playgrounds centraal: Eendenplein, Ketelveld, Laakveld en Laan van Wateringse Veld. De keuze voor deze playgrounds is onder andere gemaakt, doordat ze alle vier gekenmerkt worden door multifunctionaliteit. Dit trekt over het algemeen een grotere groep gebruikers, waardoor er meer data kan worden verzameld. Daarnaast vormt begeleiding een belangrijk onderdeel van het onderzoek, deze is in Den Haag alleen aanwezig op dit type playground. Voor het verzamelen van de data zijn er 22 mensen geïnterviewd en 16 observaties uitgevoerd.

Door de theorie en de onderzoeksresultaten met elkaar te verbinden, zijn we tot een vijftal thema's gekomen. Deze komen kort aan de orde:

Sport en ontmoeting
Dit thema bevat een ambivalentie. Sport en ontmoeting kunnen beide voorkomen, maar de functie van een playground is volgens sommige maar op één ding gericht: sport. Uit de analyse blijkt dat er verschillende ontmoetingen plaats vinden, maar dat deze maar voor een kleine groep gebruikers dan wel betrokkenen gelden. Daarnaast wordt duidelijk dat op sommige playgrounds de plekken waar groepen gebruikers sporten al bepaald zijn en dat ze onderling weinig met elkaar in contact komen. Over de functie van een playground, zijn er bij de diensten van de gemeente onderling verschillen. De dienst OCW richt zich voornamelijk op sport, waar de dienst DSB spelen, sport en ontmoeting combineert.

Beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid
Het volgende thema dat duidelijke verband houdt met het vorige is beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid. In de praktijk is gebleken dat er regelmatig een keuze gemaakt moet worden over de inrichting van een playground waarin of de beheersbaarheid de voorkeur krijgt of juist de gebruiksvriendelijkheid belangrijker wordt geacht. Vanuit sportoogpunt zou altijd de gebruiksvriendelijkheid de boventoon moeten voeren, omdat daardoor het (sport)gebruik van de playground optimaal gestimuleerd wordt.

Toch komt het voor, dat vanwege het gemak waarmee het onderhoud gepleegd kan worden of vanwege het in de hand houden van de situatie anders wordt besloten. Binnen de dienst OCW wordt hier wel verschillend over gedacht. De 'onderhoudsmensen' kijken ook sterk naar de beheersbaarheid, terwijl de 'sportmensen' vooral het sportieve aspect voor ogen hebben. De keuze die gemaakt wordt heeft gevolgen voor het gebruik van de playground. Als er gekozen wordt voor beheersbaarheid is het heel goed mogelijk dat hiermee het sportieve gebruik en zeker het ontmoeten bemoeilijkt wordt.

Begeleiding versus zelforganisatie
Ook het derde thema bevat een spanningsveld. Op diverse playgrounds worden door verschillende partijen activiteiten georganiseerd, terwijl op de overgrote meerderheid van de playgrounds de jeugd en jongeren zelf iets organiseren. Beide varianten hebben positieve kanten. Begeleiding zorgt voor structuur waarin de gebruikers mee moeten, terwijl zelforganisatie goed is omdat jongeren dan organiserend vermogen ontwikkelen. Ze bepalen zelf wie wel en niet mee doen en het hebben van een eigen plek is hierin ook belangrijk. Naast de keuze of er wel of niet begeleiding op playgrounds wordt gezet is ook de keuze belangrijk wat het doel is van deze begeleiding. De activiteiten kunnen duidelijk vanuit een sportoogpunt worden aangeboden, waarbij het belangrijkste is dat de jeugd en jongeren in een sociaal veilige omgeving kunnen sporten en bewegen. Een andere invalshoek komt meer vanuit de welzijnskant en is het doel meer agogisch van aard. Hiermee wordt getracht het sociale gedrag van jongeren positief te beïnvloeden.

Openbaar of semi-openbaar
De keuze om wel of geen begeleiding op een playground te zetten wordt mede bepaald door de keuze omtrent het openbare karakter van de playground. Hierover gaat het vierde thema, welke over de keuze voor een openbare ofwel semi-openbare playground gaat. In beginsel zouden playgrounds in de openbare ruimte altijd toegankelijk moeten zijn, maar in de praktijk blijkt dit niet altijd het geval. Er kunnen bepaalde overwegingen meespelen, waardoor de keuze gemaakt wordt een playground semi-openbaar te maken. Deze komen vaak voort uit angst voor datgene wat zich mogelijk afspeelt op de playgrounds. Dit kan variëren van 'eenvoudige' overlast, zoals geluidsoverlast, tot echt ongewenst gedrag als drugsgebruik. Dat deze angst bij volwassenen leeft is ook al in eerder onderzoek aan de orde gekomen.

Mobiliteit versus lokaliteit
In het laatste thema komt naar voren dat de verhoogde mobiliteit ten koste kan gaan van het opdoen van sociale contacten in de wijk. De playground als voorziening dient in de buurt als ontmoetingsplek voor wijkbewoners. Waar in sommige wijken het leven van de bewoners zich veelal buiten de wijk afspeelt, vinden er weinig ontmoetingen plaats in de wijk zelf. Volgens onderzoek hoeft dit niet ten koste te gaan van de identificatie met de buurt, een belangrijke voorwaarde voor sociale cohesie. Het blijft echter een gegeven dat (het aantal) ontmoetingen onder druk komt te staan, een nog belangrijkere voorwaarde voor sociale cohesie. Dit laatste thema heeft eigenlijk invloed op alle hiervoor genoemde thema's. Mocht door de mobiliteit of lokaliteit van jongeren het gebruik van de playgrounds beïnvloedt worden, en dat is aannemelijk, dan heeft dat gevolgen voor alle hierboven genoemde thema's, aangezien deze voor een belangrijk deel beïnvloedt worden door het gebruik van de playground. Minder gebruik zorgt voor minder sport en minder ontmoetingen zorgt ervoor dat begeleiding minder noodzakelijk wordt.

Onderzoeksvraag
Bovenstaande thema's leiden uiteindelijk tot een beantwoording op de onderzoeksvraag. Daar worden de betrokkenen verdeeld in drie groepen: gebruikers, omwonende en betrokken organisaties. Gebruikers zijn over het algemeen erg tevreden met de voorzieningen op de playgrounds. Veelal wordt de playground een betekenis toegekend als sportplek, terwijl in sommige gevallen er ook groepen zijn die de playground vooral een betekenis van ontmoeting geven.

De omwonende kennen sterk wisselende betekenissen toe aan de playgrounds. Ouders die met hun kinderen op de playground komen zijn positief gestemd. Ze zien het als goede mogelijkheid om te sporten voor hun kinderen. Daarnaast dient de playground als ontmoetingsplek met andere ouders uit de wijk en heeft ook op die manier een betekenis. Naast deze groep omwonende, ouders van kinderen, zijn er ook omwonende die verder geen binding met de playgrounds hebben. De betekenis welke door deze groep wordt toegekend is over het algemeen wat negatiever. Zij ervaren vooral de negatieve kanten zoals geluidsoverlast of rondzwervend afval.

Tot slot is er nog de groep betrokken organisaties, welke in dit onderzoek bestaat uit aanbieders van activiteiten c.q. begeleiding. Deze partijen zijn eigenlijk allemaal positief gestemd. De playgrounds hebben een positieve betekenis voor hen, omdat de jeugd er veel gebruik van maakt en ze nauw betrokken zijn bij datgene wat zich afspeelt op de playground. Het enige verschil in de toegekende betekenis komt voort uit het doel van een playground. Is het primair gericht op sporten of is het ook een belangrijke ontmoetingsplaats.

Aanbevelingen
Het tweede deel van de onderzoeksvraag, hoe kan de gemeente anticiperen op deze betekenissen, komt tot uiting in een drietal aanbevelingen.

- *Denk vooraf goed na over de indeling van de playground*
  Verschillende groepen jeugd en jongeren maken gebruik van de playground. Deze groepen, vooral gebaseerd op leeftijd, hebben andere motieven om de playground te bezoeken. De praktijk leert dat deze groepen 'vaste' zones op een playground hebben. Het is dus van belang de verschillende groepen ook deze ruimte te geven, omdat anders het risico bestaat dat groepen wegblijven. Hiermee zou de playground haar doel voorbij schieten.

- *Denk goed na over de inzet van begeleiding*
  Momenteel leeft het beeld dat begeleiding in elk geval een positieve werking heeft op het gebruik van de playground. Dit onderzoek toont aan dat dit in veel gevallen zo blijkt te zijn, maar zeker niet in alle gevallen. Er moet dus nagedacht worden over de inzet van begeleiding. Hierbij spelen vragen als wat houdt de begeleiding precies in en welk doel wordt ermee nagestreefd een belangrijke rol. De antwoorden op deze vragen moeten aansluiten bij de wensen van de gebruikers, anders is het een gemiste kans.

- *Betrek de omgeving, en dan in het bijzonder de jeugd en jongeren, op het juiste moment*
  Het onderzoek heeft naar voren gebracht dat er wisselend gedacht wordt over wat het beste moment is om de omgeving, bijvoorbeeld burgers of betrokken organisaties, te betrekken bij het proces rondom playgrounds. Het is van belang hiervoor het juiste moment te kiezen om zo input te verkrijgen, maar ook zeker steun te vergaren voor de plannen. Op dit moment wordt er, als de omgeving betrokken wordt, vooral gesproken met volwassenen. Dit is opvallend omdat het vooral de jeugd en jongeren zijn die veel gebruik maken van de playgrounds. Het is dus raadzaam juist de uiteindelijke gebruikers van de playground te betrekken. Zij moeten uiteindelijk de playground echt tot een succes maken. Voor volwassenen, en dan vooral degene die de playground realiseren, is een playground een eindproduct, terwijl het voor de jeugd juist een vertrekpunt is. Juist vanaf het moment dat de playground er is, begint het voor hen!

Deel 1
Introductie van het onderzoek

Hoofdstuk 1 - Inleiding

1.1 Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk komen de aanleiding en de probleemverkenning van het onderzoek aan de orde. De aanleiding bevat de reden waarom we dit onderzoek zijn gaan uitvoeren en de probleemverkenning maakt duidelijk wat de focus van het onderzoek is geweest. Daarna volgt een korte beschrijving van de in Den Haag betrokken organisaties, rondom de sportief ingerichte ruimten. Tot slot wordt ook de relevantie van het onderzoek aangegeven, de onderlinge taakverdeling besproken en wordt de opbouw van het rapport uiteengezet.

1.2 Aanleiding

De waarde welke in de samenleving aan sport wordt gehecht is de afgelopen jaren sterk toegenomen. In de kabinetsnota 'Tijd voor Sport 2006-2010' heeft het kabinet uitgesproken te streven naar een sportieve samenleving waarin zowel veel aan sport wordt gedaan als van sport wordt genoten:

'*Sport bevordert een gezonde leefstijl, voorkomt ziekte, verhoogt de arbeidsproductiviteit en de leerprestaties. Sport draagt bij aan integratie van specifieke groepen of individuen, het draagt bij aan de sociale samenhang en geeft een zinvolle invulling aan vrije tijd. Sport zorgt voor fantastisch entertainment waarbij de topsporters ook als rolmodel functioneren, als voorbeeld voor andere Nederlanders*' (Ministerie VWS, 2005:19).

Om de voorwaarden te creëren dat sport ook daadwerkelijk al deze positieve effecten kan hebben, wordt de laatste jaren veel geïnvesteerd in sportstimulering en sportvoorzieningen. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn het programma Meedoen Allochtone Jeugd Door Sport en de combinatiefunctionarissen. Een andere manier waarop dit gebeurd is door de aanleg van sportvoorzieningen in de openbare ruimte. In veel gevallen wordt hierbij door de gemeente Den Haag samengewerkt met organisaties als de Richard Krajicek Foundation (RKF) en de Johan Cruyff Foundation (JCF). Hierdoor worden vrij toegankelijke sportvoorzieningen gerealiseerd waar te allen tijde gesport kan worden, door iedereen die daar interesse in heeft.

Deze sportvoorzieningen in de openbare ruimte vormen een belangrijke factor binnen het streven om mensen te laten meedoen in de maatschappij door middel van sport. Het past ook bij de 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' welke vanuit de rijksoverheid in 2007 is ingezet. Een van de doelstellingen hierin is namelijk om het dagelijkse sport- en beweegaanbod op en rond scholen te stimuleren (Ministerie VWS, 2007: 1). Playgrounds spelen hierin een cruciale rol, omdat het sportaanbod grotendeels rond de school moet plaatsvinden. Daarnaast is sport een uitgelezen ontmoetingplaats voor iedereen (Ministerie VWS, 2005: 37) en deze voorzieningen kunnen daar weer belangrijk voor zijn, omdat het in veel gevallen een centrale plaats inneemt in de wijk. Het kan een bindmiddel zijn voor de verschillende groeperingen (jong en oud, allochtoon en autochtoon) in de wijk. De Cruyff Foundation sluit zich hierbij aan door te stellen:

'*Een Cruyff Court is een moderne invulling van het aloude trapveldje dat vroeger te vinden was in veel buurten en wijken, maar dat door de jaren heen vaak is opgeofferd voor verstedelijking en uitbreiding. Met de Cruyff Courts wordt de functie die dat oude trapveldje had, weer terug in de wijk gebracht. De kinderen uit de buurt krijgen een goede, veilige plek om te sporten en door de samenwerking met de buurt, overheid, corporaties, scholen, sport- en voetbalverenigingen, en het lokale bedrijfsleven heeft het Cruyff Court ook een belangrijke sociale functie in de wijk'* (Cruyff Foundation, 2009).

Daarbij sluiten de sportmogelijkheden in de openbare ruimte aan bij de behoefte van mensen, zowel jong als oud, om te kunnen sporten op de momenten dat zij dat willen en in de nabije omgeving. Tot slot onderstreept de gemeente Den Haag het belang van voldoende goede speel- en sportvoorzieningen voor kinderen door in de nota 'Kom Buiten Spelen' te stellen:

'Ieder kind dat in Den Haag woont, dient een breed palet aan speelmogelijkheden aangeboden te krijgen. Kinderen dienen veilig en vrij te kunnen spelen' (Gemeente Den Haag, 2008: 6).

De Richard Krajicek Foundation is hierbij een belangrijke partner voor de gemeente. De missie van deze Foundation luidt namelijk:

'Het stimuleren van sportieve activiteiten, in een sociaal veilige situatie, voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn' (Richard Krajicek Foundation, 2009).

Door de toename van dit soort sportvoorzieningen en de begeleiding door professionals die dit veelal met zich meebrengt, is ook het belang gestegen om goed op de hoogte te zijn van wat zich precies afspeelt op de pleinen en wat de betekenis hiervan is voor de gebruikers, betrokken organisaties en de directe omgeving.

1.3 Probleemverkenning

1.3.1 Probleemanalyse

Met de vaststelling van de sportnota 'Tijd voor sport – Bewegen, Meedoen en Presteren' heeft het kabinet Balkenende II er voor gekozen om de komende jaren veel geld te investeren in de sport. In totaal is sinds 2006 jaarlijks ongeveer € 100 miljoen beschikbaar voor sport (Ministerie VWS, 2005, 68). Met deze stijging van het jaarlijks geïnvesteerde geld neemt ook het belang toe van een goede verantwoording van het geld.

Voor een stad als Den Haag betekent dit dat er verantwoording aan het ministerie moet worden afgelegd over de geïnvesteerde middelen in het kader van programma's welke voortkomen uit de nota 'Tijd voor sport', maar ook voor oudere programma's als de BOS - impuls. Deze middelen worden op allerlei manieren ingezet om de sportmogelijkheden in Den Haag te versterken, onder andere door de aanleg van sportief ingerichte ruimten, de hardware, in de openbare ruimte en door het aanbieden van sportieve activiteiten, de software. In het vervolg van dit rapport spreken we vanuit praktisch oogpunt niet over sportief ingerichte ruimte, maar over playground.

Het belang van deze software is zeker in Den Haag aanwezig, omdat in de stad verenigingen en andere sportmogelijkheden om uiteenlopende redenen voor lang niet iedereen bereikbaar zijn en omdat in toenemende mate mensen zelf willen bepalen met wie, wanneer en waar ze gaan sporten.

Om een goede verantwoording af te kunnen leggen en belangrijker nog, om in de toekomst de hard- en software dusdanig te kunnen ontwikkelen dat het, indien nodig, nog beter aansluit bij de behoefte van de gebruikers, betrokken organisaties en de directe omgeving is het van groot belang om goed in kaart te brengen wat zich afspeelt op de playgrounds en wat de gevolgen hiervan zijn.

Op dit moment is daar in Den Haag nog maar in beperkte mate zicht op. In sommige gevallen wordt wel geregistreerd hoeveel deelnemers en bezoekers op een bepaalde playground aanwezig zijn en ook is er wel eens incidenteel doorgevraagd naar de betekenis van een playground voor betrokkenen, maar er is nog nooit een grondig en grootschalig onderzoek gedaan rondom dit thema.

Door middel van dit onderzoek gaan wij voor een aantal playgrounds in Den Haag onderzoeken wat de betekenis ervan is voor gebruikers, betrokken organisaties en de directe omgeving.

Draagt het bij aan de sociale cohesie binnen de wijk? Hebben gebruikers van de openbare sportvoorziening behoefte aan begeleiding of organiseren ze liever zelf hun activiteiten? Wordt bij de aanleg van een playground voldoende rekening gehouden met de gebruiksvriendelijkheid? Met dit onderzoek gaan we op zoek naar de antwoorden op dit soort vragen.

1.3.2 Probleemstelling

De probleemstelling van dit onderzoek bestaat uit een doelstelling en een vraagstelling.

Doelstelling:

Het in kaart brengen van betekenissen welke betrokkenen geven aan een playground. Op basis van deze kennis tot een advies komen hoe de gemeente hiermee om kan gaan bij de aanleg of herinrichting van een playground. Dit kan zowel op het gebied van de hardware zijn, als op basis van de software.

Onderzoeksvraag:

Welke betekenis(sen) geven betrokkenen aan de vier geselecteerde playgrounds in Den Haag en hoe kan de gemeente hierop anticiperen?

Deelvragen:

1. Hoe ziet de playground eruit en waar is deze gelegen?
   Deze deelvraag gaat in op de inrichting (hardware) van de playground en het proces wat uiteindelijk heeft geresulteerd in de realisering van de playground. Ook geeft het een inzicht in de kenmerken van de wijk, waar de playground ligt.

2. Wat speelt zich af op de playground?
   Het antwoord op deze vraag bevat alles wat zich afspeelt op en rondom de playground. Worden er activiteiten aangeboden, zo ja door wie? Is er toezicht en beheer? Wie zijn allemaal betrokken bij de playground?

3. Welke betekenis kennen betrokkenen toe aan de playground?
   Hierbij wordt ingegaan op wat de verschillende betrokkenen vinden van de playground. Wie de betrokkenen zijn komt in de volgende paragraaf globaal aan de orde, maar zal in een later stadium per playground exact beschreven worden.

4. Welke betekenis geven de betrokkenen aan de aan- dan wel afwezigheid van begeleiding (software)?
   Er wordt gezocht naar de betekenis van betrokkenen op playgrounds met begeleiding en playgrounds zonder begeleiding. Ook wordt dieper ingegaan op wat begeleiding in de ogen van de betrokkenen kan toevoegen dan wel verhinderen.

5. Wat kan de gemeente leren van de toegekende betekenis van betrokkenen, zodat het gebruik op de onderzochte playgrounds gestimuleerd kan worden?
   Op basis van de verkregen informatie zal een advies gegeven worden wat de gemeente kan doen om het gebruik van de onderzochte playground te stimuleren.

1.3.3 Operationalisatie van de onderzoeksvraag

In de hierboven beschreven probleemverkenning worden diverse begrippen genoemd, welke een verdere specificatie behoeven. In deze paragraaf wordt de onderzoeksvraag geoperationaliseerd zodat precies duidelijk is, wat met een bepaald begrip bedoeld wordt.

Sportief ingerichte ruimten (in het rapport genaamd playground)

Een sportief ingerichte ruimte is een voorziening in de buitenlucht, welke aantoonbaar is ingericht om te sporten. De voorzieningen zijn in beginsel toegankelijk voor iedereen en gebruikers kunnen op eigen initiatief of in georganiseerd verband sporten zonder dat daar kosten aan verbonden zijn (Gemeente Den Haag, 2008, 4).

Hardware en software

Als er over playgrounds gesproken wordt, wordt vaak gesproken in termen van hardware en software. De *hardware* zijn de fysieke voorzieningen welke aanwezig zijn op de playground. Hiermee worden voorzieningen als het voetbalveld, de baskets of het tennisnet bedoelt.
Met het begrip *software* wordt de 'zachte' kant van een playground bedoelt, namelijk het beheer, toezicht en het activiteitenaanbod door een begeleider.

Betekenis

Met de betekenis wordt het belang of de waarde bedoeld wat mensen toekennen aan iets (Van Dale, 2008). In dit geval gaat het dus om de waarde welke betrokkenen toekennen aan de playground.

Betrokkenen

De betrokkenen van een playground zijn op dit moment op te splitsen in drie groepen. Deze worden hieronder uiteengezet. Wie precies binnen elke groep valt zal per playground verschillen en zal in de loop van het onderzoek duidelijk worden.

- Gebruikers
  De gebruikers van een playground zijn de mensen, zowel jong als oud, die daadwerkelijk aan het sporten zijn op de playground. Bij dit onderzoek wordt specifiek gelet op jeugdige gebruikers. Uit de eerste observaties blijkt dat vooral de jeugd gebruik maakt van de playgrounds. Deze groep kan daarom ook het meest worden geobserveerd.

- Betrokken organisaties
  Betrokken organisaties zijn de organisaties welke direct betrokken zijn bij de playground, doordat ze dan wel bijgedragen hebben aan de realisatie dan wel actief zijn door het aanbieden van activiteiten of bij toezicht en onderhoud van de playground.

- Directe omgeving
  De directe omgeving van een playground zijn de mensen welke niet direct actief betrokken zijn, maar wel dusdanig dichtbij wonen en/of werken dat ze er wel mee te maken hebben. Hierbij moet dus o.a. gedacht worden aan omwonenden en winkeliers.

Uiteraard bestaat er ook een groep mensen die helemaal niets te maken hebben met playgrounds en er ook nooit komen. Hoewel ook dit een interessante focus voor onderzoek kan zijn, hebben we er voor gekozen deze groep in dit onderzoek buiten beschouwing te laten. We richten ons enkel op de daadwerkelijk betrokkenen van een playground.

1.4 Beschrijving betrokken organisaties

In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste organisaties welke momenteel betrokken zijn bij playgrounds in Den Haag. Hier wordt niet ingegaan op organisaties welke betrokken zijn bij een lokaal project op een specifieke playground. Dit soort organisaties van de onderzochte playgrounds komen in het vervolg van dit rapport aan de orde.

1.4.1 Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag is onderverdeeld in een twaalftal diensten, waarvan vier betrokken zijn bij de playgrounds:

- Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW)
- Dienst Stadsbeheer (DSB)
- Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO)
- Bestuursdienst (BSD)

De sector Sport maakt deel uit van de dienst OCW. De sector is onderverdeeld in een drietal productgroepen: Sportbeleid, Binnensport en Buitensport/Sportsupport. De productgroep Sportbeleid is, zoals de naam al aangeeft, verantwoordelijk voor het beleid. Met betrekking tot de playgrounds, houdt dit in dat vanuit deze afdeling de aanleg en financiering (van een aantal door OCW beheerde playgrounds) wordt bepaald. De productgroep Sportsupport, is belast met het stimuleren van sport en bewegen op uitvoeringsniveau: '*zij draagt bij aan de realisatie van het gemeentelijke sportbeleid door uitvoering te geven aan de kerntaken sportstimulering en verenigingsondersteuning*' (Gemeente Den Haag, 2009). Per 1 september 2008 is bij Buitensport/Sportsupport een nieuwe functie binnen de huidige formatie gecreëerd in het kader van 'streetsport'. Doel van deze functie is om achter de gebruikersintensiteit van de sportief ingerichte ruimte in Den Haag te komen. Dit afstudeeronderzoek is een welkome aanvulling op dit kwantitatieve onderzoek en zal een verdere verdieping vormen. Daarnaast zijn er stadsdeelconsulenten die de taak hebben om het sportaanbod in een stadsdeel op elkaar af te stemmen. Zij zijn betrokken bij de activiteiten op de playgrounds. De afdeling Buitensport/Sportsupport heeft ook een aantal playgrounds in beheer, wat wil zeggen dat het verantwoordelijk is voor het onderhoud. De productgroep Binnensport heeft geen bemoeienis met playgrounds.

DSB, als verantwoordelijke voor de openbare ruimte, is vanuit een beheerfunctie betrokken bij playgrounds. Dit betekent dat ze het overgrote deel van de playgrounds onderhouden en waar nodig herinrichten.

DSO is in veel gevallen betrokken bij de aanleg van playgrounds in de openbare ruimte, omdat deze dienst de stedelijke ontwikkeling vorm geeft. Het ontwerpen van nieuwe wijken in de stad gebeurd bij deze dienst en van daaruit wordt ook nagedacht over playgrounds binnen zo'n wijk. Na realisering van een dergelijk plan wordt het onderhoud overgedragen aan DSB.

Tot slot is vanuit de gemeente de Bestuursdienst betrokken, omdat de acht stadsdelen die Den Haag kent hieronder vallen. Elk stadsdeel subsidieert jaarlijks welzijnsorganisaties om op allerlei vlakken, waaronder sport, activiteiten uit te voeren. Deze welzijnsorganisaties komen later nog aan de orde. Daarnaast kent ieder stadsdeel een speelbeheerder, die de verantwoordelijkheid draagt voor hardware van de playgrounds in het betreffende stadsdeel.

1.4.2 Richard Krajicek Foundation

De RKF is een initiatief van Richard Krajicek, ontstaan nadat hij de tennisfinale op Wimbledon had gewonnen. De stichting RKF zet zich in om multifunctionele speelpleinen te realiseren, in wijken waar geen voorzieningen zijn. De RKF heeft de afgelopen jaren samen met de gemeente diverse playgrounds gerealiseerd en gezamenlijk verzorgen beide partijen ook dagelijks activiteiten op playgrounds in de stad.

De afdeling Sportsupport heeft een nauwe samenwerking met de Foundation. De RKF neemt geen vaste sportleiders of sportcoördinatoren in dienst en die contracten worden dan ook geregeld via de gemeente Den Haag. De RKF financiert daarin een gedeelte van de kosten.

1.4.3 Johan Cruyff Foundation

Johan Cruijff heeft in 1997, vanuit het idee dat je altijd iemand moet helpen als je daartoe de mogelijkheid hebt, de Johan Cruyff Foundation opgericht. De Foundation is een non-profit organisatie die zich richt op het bevorderen van het geestelijke en lichamelijke welzijn van kinderen en jongeren (Cruyff Foundation, 2009). In tegenstelling tot de RKF richt de Cruyff Foundation zich voornamelijk op het aanleggen van playgrounds, die zij Cruyff Courts noemen. Dit is een moderne invulling van het aloude trapveldje dat vroeger te vinden was in veel buurten en wijken.
In Den Haag zijn momenteel drie Cruyff Courts aanwezig. Naast de aanleg gaat de Cruyff Foundation zich toch steeds meer richten op het aanbieden/organiseren van activiteiten. Een goed voorbeeld is het Cruyff Courts kampioen 6 versus 6 voetbaltoernooi waar Den Haag aan deelneemt.

1.4.4 Welzijnsorganisaties

Naast de RKF zijn ook verschillende welzijnsorganisaties actief op de playgrounds in Den Haag. Zoals eerder vermeld is de gemeente onderverdeeld in 8 verschillende stadsdelen, en per stadsdeel is één organisatie die het welzijnsaanbod verzorgd. Deze organisaties stellen ieder jaar een offerte op en kunnen aan de hand daarvan subsidie krijgen. Dit gebruiken zij dan onder andere om sportactiviteiten aan te bieden in de openbare ruimte.

De inspanningen van de welzijnsorganisaties verschillen duidelijk per stadsdeel en daarom is er ook geen eenduidige beeld te geven van de werkzaamheden. Waar in het stadsdeel Laak weinig tot niets op het gebied van sport wordt ondernomen en dit wordt overgelaten aan de RKF, is er in het Centrum een dagelijks aanbod. Voor het onderzoek betekent dit, dat per geanalyseerde playground, een duidelijk beeld moet worden geschetst van de verschillende inspanningen.

1.5 Relevantie van het onderzoek

1.5.1 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat het goed is, om duidelijk in beeld te brengen wat de betekenis van een playground is voor de verschillende betrokkenen (gebruikers, omwonenden, bezoekers etc.). Hierdoor ontstaat kennis op basis waarvan aanbieders van activiteiten en beheerders nog beter in staat zullen zijn om met datgene wat ze doen aan te sluiten bij de behoefte van de betrokkenen. Daarnaast kan de kennis welke voortkomt uit dit onderzoek door de gemeente Den Haag gebruikt worden om bij de aanleg van toekomstige playgrounds en/of de herinrichting van bestaande playgrounds nog beter in te spelen op de wensen en behoeften van betrokkenen.

1.5.2 Wetenschappelijke relevantie

Sport wordt tegenwoordig in toenemende mate gezien als een middel om andere doelen te bereiken. Het gaat niet enkel en alleen meer om het sporten op zich, maar het ‘moet’ bijdrage aan de gezondheid of het ‘moet’ de sociale cohesie in de wijk vergroten.

Door middel van dit onderzoek zijn we in staat om iets te zeggen over de waarde van een playground voor de wijk en de betekenis welke gebruikers hechten aan een playground. Daarnaast geeft het onderzoek inzicht in de verschillende belangen en dilemma's die spelen rondom de aanleg van een playground en het uiteindelijke gebruik hiervan. Hierover is in de wetenschap nog niet heel veel bekend en dit onderzoek levert daar een bijdrage aan.

1.6 Taakverdeling

Dit onderzoek is uitgevoerd door twee studenten van de Master Sportbeleid en Sportmanagement. Beiden hebben wij een duidelijke invloed gehad op de uiteindelijke inhoud van het rapport, wat de kwaliteit in onze ogen alleen maar heeft verbeterd. Vanaf het begin hebben we er voor gekozen om de vier geselecteerde playgrounds apart te bezoeken. Zo heeft Rikkert Suijkerland de voorzieningen Laan van Wateringse Veld en Laakveld onderzocht en heeft Jens Bosman zijn data verzameld bij het Ketelveld en het Eendenplein. Waar een strikte scheiding van taken is waar te nemen in het hoofdstuk van de onderzoeksresultaten, is dat in de rest van het rapport niet het geval. Alle hoofdstukken zijn door ons beide geschreven.

1.7 Opbouw van het rapport

Om een duidelijke structuur in het rapport aan te brengen is het opgedeeld in een drietal delen.

- Het eerste deel bevat de introductie van het onderzoek. Hierin komen achtereenvolgens de aanleiding en probleemverkenning, de methodologische verantwoording en het theoretisch perspectief aan de orde. Dit deel bevat dus informatie wat de aanleiding van het onderzoek is geweest en hoe het onderzoek is vormgegeven.

- Het tweede deel bestaat uit de praktijkbevindingen en de analyse. Hoofdstuk 4 bevat een beschrijving van onze verzamelde data. Hoofdstuk 5 is daarna een koppeling tussen de theorie en de praktijkbevindingen.

- Tot slot zal deel drie bestaan uit de conclusies en aanbevelingen.

Naast deze drie delen zal het rapport ook nog een voorwoord, een samenvatting, een literatuurlijst en een aantal bijlagen bevatten.

Deel 1: Introductie van het onderzoek	**Deel 2: Praktijkbevindingen en analyse**	**Deel 3: Conclusies en aanbevelingen**
Hoofdstuk 1: Inleiding	*Hoofdstuk 4:* Onderzoeksresultaten	*Hoofdstuk 6:* Conclusie
Hoofdstuk 2: Theoretisch perspectief	*Hoofdstuk 5:* Analyse	*Hoofdstuk 7:* Aanbevelingen
Hoofdstuk 3: Methodologische verantwoording		

Hoofdstuk 2 - Methodologische verantwoording

2.1 Inleiding

Hoe het onderzoek is ingericht komt in dit hoofdstuk aan de orde. De volgende onderwerpen komen aan de orde: onderzoeksperspectief, onderzoeksontwerp, onderzoeksmethode, casusselectie, validiteit en betrouwbaarheid.

2.2 Onderzoeksperspectief

De positie van wetenschap in de maatschappij is de laatste jaren enigszins onder druk komen te staan. Voorheen stond wetenschap voor velen synoniem aan *aanzien*, *kennis* en '*de waarheid*'. Wetenschappelijk onderzoek werd vaak gebruikt om stellingen of meningen te onderbouwen. Veelal werd dan door deze onderbouwing, de stelling of mening voor waar aangenomen. De laatste jaren staat het vertrouwen in wetenschappelijk onderzoek zo nu en dan onder druk. Grote, omvangrijke problemen hebben ervoor gezorgd dat er soms getwijfeld wordt aan de betekenis van wetenschappelijk onderzoek (Robson, 2002: 17).

Hierdoor is de vraag gerezen in hoeverre de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek gezien kunnen worden als 'waar'. Binnen de wetenschap bestaan er diverse benaderingen welke sterk bepalend zijn voor het onderzoek. In deze paragraaf volgt een uiteenzetting welke verschillende stromingen er bestaan binnen wetenschappelijk onderzoek, welke visie wij hebben op wetenschap en wat de gevolgen van deze visie voor het onderzoek zijn.

2.2.1 Perspectieven op wetenschap

Binnen de wetenschap bestaan diverse ideeën over hoe wetenschap bedreven moet worden. In de loop der tijd hebben auteurs getracht de verschillende perspectieven te beschrijven, zodat hiermee rekening kan worden gehouden gedurende het onderzoek.

Colin Robson maakt in zijn boek *Real World Research* een onderscheid tussen een drietal perspectieven op sociaal wetenschappelijk onderzoek. De drie vormen zijn (Robson, 2002:26):

- Post-positivisme
- Constructivisme
- Emancipatiebenadering

Het *post-positivisme* is voortgekomen vanuit de positivistische benadering, waarin men er vanuit gaat, dat er één objectieve werkelijkheid bestaat. Kritiek op deze benadering heeft er voor gezorgd dat de post-positivistische benadering is ontstaan. Deze benadering gaat er, net als de positivistische, vanuit dat er één werkelijkheid bestaat, maar deze kan alleen imperfect ontdekt worden (Robson, 2002: 27). Deze imperfectie komt voort uit het gegeven dat de onderzoeker en het onderzochte object niet onafhankelijk van elkaar zijn. Theorieën, aannames, achtergrondkennis en de waarden van de onderzoeker hebben een invloed op het onderzoeksobject en dus het onderzoek.

In het *constructivisme* staat centraal, dat de werkelijkheid een sociale constructie is (Robson, 2002: 27). Dit perspectief wordt door andere wetenschappers ook wel interpretatief of naturalistisch genoemd. Onderzoekers welke dit perspectief aanhangen, hebben grote moeite met het idee dat er een objectieve werkelijkheid bestaat. Zij beschouwen het als de taak van de onderzoeker om de veelzijdige sociale constructies van betekenissen en kennis te begrijpen (Robson, 2002: 27). Door gebruik te maken van onderzoeksmethodes als interviews en observaties zijn onderzoekers in staat zich verschillende perspectieven eigen te maken. De personen welke meewerken aan het onderzoek construeren samen met de onderzoeker 'de werkelijkheid'. Een kritische kanttekening bij deze benadering, welke door sommige wetenschappers wordt gemaakt, is dat dit perspectief de aspiraties op wetenschappelijke geloofwaardigheid ondermijnt (Robson, 2002: 27).

Tot slot is de *emancipatiebenadering* een reactie op de twee andere benaderingen. De kritiek welke onderzoekers met dit perspectief hebben op de twee andere perspectieven is dat de machtige onderzoeker machteloze mensen onderzoekt (Robson, 2007: 28). In dit perspectief proberen ze hier goed mee om te gaan, door middel van de volgende aspecten:

- Er wordt gefocust op het leven en de ervaringen van juist die groepen die normaal onderbelicht blijven;
- Er wordt geanalyseerd hoe en waarom ongelijkheden doorwerken in machtsrelaties;
- Er wordt getoetst hoe resultaten van sociale in – en uitsluiting in relatie staan met politieke en sociale acties;
- Er wordt gebruik gemaakt van een emancipatietheorie om de onderzoeksbenadering te ontwikkelen.

(Robson, 2007: 28)

2.2.2 Onze visie op wetenschap

Als onderzoekers hanteren wij het perspectief dat Robson het constructivisme noemt. Er bestaat dan ook geen objectieve werkelijkheid. De achtergrond, ervaringen uit het verleden, persoonlijke kenmerken en verwachtingen voor de toekomst zijn van invloed op de manier waarop een persoon ergens tegen aan kijkt. In dit onderzoek wordt de situatie op en rondom een aantal playgrounds in Den Haag onderzocht en de betekenis hiervan voor verschillende betrokkenen in kaart gebracht. Juist door de verschillende betrokkenen bij het onderzoek te betrekken wordt het mogelijk om al de verschillende perspectieven op de situatie op en rondom de playgrounds mee te nemen in het onderzoek. Dit sluit aan bij het denkbeeld uit het constructivisme dat het de taak is van de onderzoeker om de veelzijdige sociale constructies van betekenissen en kennis te begrijpen.

2.2.3 Gevolgen hiervan voor het onderzoek

Het hanteren van een bepaalde visie heeft vanzelfsprekend gevolgen voor het onderzoek. Het is goed om hier vooraf over na te denken en te realiseren wat deze gevolgen kunnen zijn. Hierdoor kan er in de loop van het onderzoek rekening mee gehouden worden.

Het eerste belangrijke gevolg van deze visie op wetenschappelijk onderzoek is dat de uitkomsten van het onderzoek een interpretatie van de werkelijkheid zijn. Wij als onderzoekers beschrijven de situatie zoals wij hem, op basis van eigen ervaringen en ervaringen van anderen, zien. Om tot een zo goed mogelijk beeld te komen wordt er breed informatie ingewonnen, maar dit neemt niet weg dat het mogelijk is dat andere personen een andere interpretatie hebben.

Een tweede gevolg is dat de resultaten van het onderzoek niet of zeer beperkt generaliseerbaar zijn. Het onderzoek richt zich op een viertal playgrounds en dus kan er iets gezegd worden over de situatie op deze playgrounds. Het ligt voor de hand dat de omgeving van de playground een behoorlijke invloed heeft op datgene wat zich afspeelt op en rondom de playground. Hierdoor is het niet zonder meer mogelijk de resultaten te 'kopiëren' naar een andere playground. Er zal goed gekeken moeten worden naar de context van de playground, voordat de resultaten enigszins generaliseerbaar zijn.

Tot slot is in dit perspectief de rol van de onderzoeker erg bepalend. Het draait om de interpretatie van de werkelijkheid en dus speelt de onderzoeker een cruciale rol. Omdat dit onderzoek door twee onderzoekers wordt uitgevoerd, zullen beiden nu kort weergeven waar deze invloed uit bestaat.

Jens Bosman

Mijn perspectief wordt op dit moment vooral beïnvloed door mijn huidige opleiding. De sociologische achtergrond van de studie Bestuurs- en Organisatiewetenschap heeft mij de afgelopen jaren dusdanig 'gevormd', dat de objectieve waarheid voor mij niet of nauwelijks bestaat.

Ondanks het gegeven dat ik er moeite mee heb dat dit perspectief (veelal) niet tot generaliseerbare feiten leidt, ben ik er tijdens de opleiding achter gekomen dat onderzochte situaties en uitspraken altijd in een bepaalde context gezien moeten worden. De eerdere kwalitatieve onderzoeken die ik heb uitgevoerd zijn dan ook allemaal vanuit een constructivistische visie benaderd.

Uiteraard is mijn 'kijk op de wereld' niet alleen beïnvloed door mijn huidige opleiding. Met betrekking tot dit onderzoek hebben ook mijn 'speelgedrag' tijdens mijn jeugd en mijn huidige werkzaamheden bij de gemeente Den Haag hieraan bijgedragen. Net als vele andere kinderen sportte (voornamelijk voetbal) ik ook in de openbare ruimte. Na schooltijd werd er dan gespeeld op straat met jassen of op een trapveldje met stalen doeltjes. Dit was dan ook mijn eerste aanraking met het verschijnsel playground. Bepaalde voorkennis over speltechnische aspecten (speelvormen als 'Tienen' of 'Amerikanen') of sociale aspecten zijn mij dan ook niet vreemd.

Vanuit de functie Streetsport bij de gemeente Den Haag ben ik in korte tijd veel te weten gekomen over de verschillende playgrounds. Dat betekent ook dat je veel in aanraking komt met de verschillende betrokkenen van een playground en je er automatisch een bepaalde gedachte bij hebt. Doordat ik samen met Rikkert een soortgelijk onderzoek uitvoer, maar dan in kwantitatieve zin, komt er gedurende dit onderzoek wel een bepaalde gedachte over een 'succesvolle' playground. Vanuit mijn constructivistische kijk is dit dan alleen gericht op de desbetreffende playground.

Rikkert Suijkerland
In dit stuk over mijn persoonlijke invloeden op het onderzoek wil ik een drietal zaken bespreken: vooropleiding, ervaringen met playgrounds en mijn werkzaamheden bij Sportsupport. Voorafgaand aan deze studie heb ik Bestuurskunde gestudeerd aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Ter afronding hiervan heb ik een scriptie geschreven waarin ik hetzelfde perspectief heb gehanteerd. Dit onderzoek heeft mij geleerd dat ik achter het idee sta dat er geen objectieve werkelijkheid bestaat. Ieder individu interpreteert een situatie op een persoonlijke manier.

Een tweede punt is mijn verleden met betrekking tot playgrounds. Vroeger voetbalde ik veel op het trapveldje bij mij voor de deur en ging ik soms tennissen op een tennisbaan in Wateringen. Dit gebeurde in de rustige en vertrouwde omgeving van een klein dorp. De playgrounds en ook de context ervan waar ik vroeger speelde is dus niet te vergelijken met de playgrounds welke in dit onderzoek aan de orde komen. Ik stap daar dus behoorlijk open in, of in ieder geval zonder veel bagage van vroeger.

Tot slot spelen mijn werkzaamheden bij de gemeente Den Haag afdeling Sportsupport ook een rol. Als consulent Streetsport heb ik de laatste maanden veel ervaringen met playgrounds opgedaan. Daarnaast doe ik voor mijn werk een onderzoek naar de gebruikersintensiteit van playgrounds. Hierdoor heb ik een globaal beeld van wat een 'goede' playground is en wat daarbij de succesfactoren zijn. Door middel van dit onderzoek hoop ik daarover een nog beter beeld te krijgen.

2.2.4 Dubbele rol onderzoeker
Niet alleen de voorgeschiedenis van beiden onderzoekers kan invloed hebben op de resultaten uit het onderzoek, ook de functie die vervuld wordt bij de gemeente Den Haag speelt hierin mee. Sinds 1 september 2008, zijn wij beiden werkzaam bij de productgroep Buitensport/Sportsupport, in de functie 'consultent (street)sport'. Vanuit deze functie hebben wij al een bepaalde relatie met een aantal van de personen waarbij interviews worden afgenomen. Dat zij ons in deze gesprekken eerder vanuit een gemeentelijke rol zien, dan vanuit de rol van student is zeer aannemelijk.

Voor het onderzoek zal dit misschien betekenen dat de geïnterviewde niet altijd de werkelijkheid beschrijft zoals die er volgens hem of haar uitziet. Met de zakelijke relatie die wij met deze persoon hebben in het achterhoofd, kan verwacht worden dat er ook 'tactisch' geantwoord wordt.

Door bij onze benadering van de persoon duidelijk te stellen dat het een onderzoek voor de Universiteit is, proberen we dit deels te voorkomen. Een ander mogelijk verschijnsel, kan zijn dat de geïnterviewde rekening houdt met de kennis die wij over bepaalde onderwerpen hebben. Dat betekent dat ze voorbeelden maar half uitleggen, omdat ze weten dat wij er van op de hoogte zijn. Omdat het in dit onderzoek juist gaat om de betekenis van anderen, is het belangrijk door te vragen bij dit soort voorbeelden ongeacht onze kennis op het gebied van dat onderwerp.

2.3 Onderzoeksontwerp

Belangrijk bij het doen van onderzoek is de manier waarop het onderzoek is opgezet. Hierin zijn allerlei verschillende keuzes te maken en voor de betrouwbaarheid van het onderzoek is het van belang dit vroegtijdig duidelijk te maken en te beargumenteren. In deze paragraaf zal achtereenvolgens het onderzoeksdesign, de methode en een belangrijk concept besproken worden.

2.3.1 Onderzoeksdesign

Er bestaan verschillende methoden om een onderzoek vorm te geven, dit is afhankelijk van het type onderzoek dat gedaan wordt. De al eerder aangehaalde Robson maakt een onderscheidt tussen een tweetal onderzoeksontwerpen: het fixed design en het flexible design (2002: 4). Als er sprake is van onderzoek op basis van een fixed design staat op voorhand vast hoe het onderzoek uitgevoerd gaat worden, terwijl bij een flexible design er ruimte bestaat om gedurende het onderzoek aanpassingen te doen aan de onderzoeksopzet (Robson, 2002: 4).

In dit onderzoek is er voor gekozen om een flexible design te hanteren zodat, indien nodig, de mogelijkheid bestaat om aanpassingen te doen. Dit is een logische keuze omdat op voorhand niet alles exact te bepalen en vast te leggen was. Zo is pas gedurende het onderzoek duidelijk geworden wie de betrokkenen bij een playground zijn, waardoor we op dat moment precies konden bepalen met wie we allemaal gesprekken moesten aanknopen.

2.3.2 Case study multiple

Binnen de flexible design is er voor gekozen de methode ‘case study’ te hanteren. Het kenmerk van deze methode is dat de focus op een bepaalde casus, in dit geval de playground, ligt en dat het dus goed mogelijk is om rekening te houden met de specifieke omstandigheden (Robson, 2002: 178).
Glesne schrijft hierover in haar boek *Becoming Qualitative Researchers*, dat de gemeenschappelijke noemer bij een case study is dat het onderzoeksobject constant in beweging is omdat het deel uitmaakt van een geïntegreerd systeem wat beïnvloedt wordt door de omgeving (Glesne, 2006: 13). Deze onderzoeksmethode kan uitgevoerd worden aan de hand van diverse methoden. Bij kwalitatieve case studies is het raadzaam de data te verzamelen aan de hand van *participant observation* en *in-depth interviews*. Een nadeel van deze methode is echter dat het alleen iets zegt over de bestudeerde cases. Hier kan op ingespeeld worden door meerdere case studies uit te voeren, om vervolgens dwarsverbanden te leggen (Glesne, 2006: 13).

Bij dit onderzoek is ervoor gekozen om vier case studies uit te voeren. Er zijn vier verschillende playgrounds grondig onderzocht. In beginsel zeggen de resultaten enkel wat over de playground waar ze verzameld zijn, maar door de vier analyses naast elkaar te leggen kan er toch gezocht worden naar verbanden. Of dit resultaat heeft opgeleverd is verderop in dit rapport te lezen.

2.3.3 Betekenisgeving als concept

Een belangrijk concept binnen het gehele onderzoek is betekenisgeving. De toegekende betekenis door betrokkenen staat centraal in het onderzoek, vandaar dat dit concept nu besproken zal worden aan de hand van het boek *Sensemaking in organizations* van Karl E. Weick (1995).

Over de definitie bestaan vele uiteenlopende meningen, maar volgens Weick gaat het over het plaatsen van onderwerpen binnen frameworks, het voorkomen van verrassingen, betekenis construeren en interactie in het kader van wederzijds begrip (1995: 6). Belangrijk om op te merken is ook dat betekenisgeving meer is dan interpretatie. Het gaat zowel over schrijven als over lezen (Weick, 1995: 7). Dit betekent bijvoorbeeld dat het er niet alleen om gaat wat de mening van iemand is, maar ook hoe deze tot stand gekomen is. Betekenisgeving is een continu proces, waarin mensen terugkijken naar situatie waar ze zelf onderdeel van uit maakten. Van daaruit wordt een vernieuwde betekenis toegekend. Door middel van betekenisgeving creëren mensen hun eigen werkelijkheid c.q. waarheid. Het proces van betekenisgeving wordt voor een groot deel bepaald door de positie welke iemand bekleedt. Dus in het geval van de playgrounds zal de toegekende betekenis sterk afhangen van of iemand bijvoorbeeld gebruiker, omwonende of toezichthouder is.

Betekenisgeving kan volgens Weick op basis van zeven karakteristieken onderscheiden worden van processen als understanding, interpretation en attribution. De zeven karakteristieken zijn (Weick, 1995: 17-62):

Karakteristiek	**Omschrijving**
Grounded in identity construction	Hierbij gaat het om de persoon die de betekenis gaat toekennen, wat zoals gezegd erg bepalend is voor de betekenisgeving. De vraag wie iemand is staat centraal door te ontdekken hoe en wat iemand denkt.
Retrospective	Bij het toekennen van betekenis aan een bepaalde situatie is het belangrijk om terug te kijken naar hoe deze persoon in het verleden dacht en welke ervaringen hij heeft opgedaan.
Enactive of sensible environments	Er wordt ergens een bepaalde betekenis aangegeven op basis van actie en cognitie. Actie gaat over het handelen van personen en cognitie over het vermogen om te leren van de handelingen.
Social	Betekenisgeving wordt beïnvloedt door hoe iemand is opgegroeid en opgevoed. Ook speelt de omgeving van de persoon een rol. Betekenisgeving vindt niet puur individueel plaats, maar hangt af van de omgeving.
Ongoing	Betekenisgeving is een voortdurend proces. Op een moment dat een betekenis is toegekend kan deze alweer veranderen.
Focused on and by extracted cues	Betekenisgeving wordt bepaald door zogenaamde extracted cues: dit zijn aanwijzingen/signalen waardoor de situatie herkend wordt, aan de hand waarvan de betekenis toegekend wordt.
Driven by plausibility rather than accuracy	Er wordt geprobeerd een logisch verhaal kloppend te krijgen, ook al gaat dit ten koste van de feiten. Hierdoor wordt de betekenisgeving subjectief.

Figuur 2.1: Zeven karakteristieken van betekenisgeving volgens Weick

Weick onderscheidt verder twee verschillende bronnen voor betekenisgeving. Dit zijn '*ergens in geloven*' en *handelingen*, gezamenlijk vormen deze twee de betekenisconstructie. 'Ergens in geloven' komt tot uiting in argumentatie en verwachting terwijl de handeling voortkomt uit commitment of manipulatie.

Het geloof wordt beïnvloedt door argumentatie, doordat men al discussierend tot een gedeelde opvatting of een aantal gedeelde opvattingen komt. Het is namelijk zo dat mensen niet altijd hetzelfde zien of denken (Weick, 1995: 136), maar door te discussiëren ontstaat er meer consensus over opvattingen en dus een bredere basis voor handelen. Bij verwachtingen is het anders. Mensen gaan op zoek naar datgene wat ze verwachten te zien of aan te treffen. Datgene wat daadwerkelijk zichtbaar is wordt binnen die context uitgelegd. Dit zorgt er volgens Weick voor dat verwachtingen meer bepalend zijn dan argumenten (1995: 145).

Naast het geloof speelt handelen een belangrijke rol. Het handelen wordt beïnvloedt door commitment wat wil zeggen dat mensen het meest proberen betekenis te geven aan de acties waarmee ze zich verbonden voelen (Weick, 1995: 156). En hierbij zijn de acties en ervaringen uit het verleden van bepalend belang. Naast commitment is manipulatie belangrijk. Hiermee wordt de nadruk gelegd op de invloed van jouw handelen voor de omgeving en wordt betekenisgeving dus onderscheidend ten opzichte van vergelijkbare concepten. Organisaties of individuen spelen een actieve rol in het maken van de omgeving (Weick, 1995: 163).

Tot slot is het van belang voor ons onderzoek om op te merken dat betekenisgeving resulteert in een subjectief beeld van de werkelijkheid. Het is een persoonlijke weergave van datgene wat in de praktijk zichtbaar is. Wat dat betreft sluit dit concept goed aan bij het onderzoeksperspectief, omdat er hierbij ook vanuit gaan wordt, dat er geen objectieve werkelijkheid bestaat maar dat er altijd sprake is van subjectiviteit.

2.4 Onderzoeksmethode

Om de juiste data te verzamelen is bij dit onderzoek gebruik gemaakt van een drietal onderzoeksmethoden, namelijk observatie, interview en documentstudie. Het gebruik van de methode observatie is bedoeld om een eerste indruk te krijgen van datgene wat zich afspeelt op en rondom de playgrounds. Door meerdere malen aanwezig te zijn, krijg je een indruk van de gebeurtenissen die zich op een playground afspelen. Daarnaast geven korte gesprekjes met de aanwezigen nog meer informatie.

Het houden van interviews is gericht om dieper in te gaan op de situatie. Door verschillende betrokkenen te spreken krijg je van verschillende kanten een beeld van de betekenis die een playground heeft. Doel hiervan is om aan de hand van deze gesprekken goed duidelijk te krijgen wat de betekenis is die door de betrokkenen wordt toegekend.

Door middel van het bestuderen van diverse documenten plaatsen we het onderzoek in een bredere context en vormen we een beeld van de Haagse situatie rondom sport ofwel spelen in de openbare ruimte.

2.4.1 Observaties

Een belangrijke bron van informatie voor ons onderzoek is de observatiemethode. Door fysiek aanwezig te zijn op, in dit geval, de playground kan er precies waargenomen worden wat zich daar af speelt. Er bestaan diverse vormen van observatie. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de variant participant observation oftewel participerende observatie.

Door middel van participerende observatie krijgt een onderzoeker de kans om uit eerste hand te bekijken of het handelen van een geobserveerde aansluit bij hun woorden (Glesne, 2006: 49). Er kunnen patronen in gedrag worden ontdekt, een band van vertrouwen worden opgebouwd en/of de banden met andere betrokkenen worden ontdekt.

Zoals de term participerende observatie al doet vermoeden probeert de observant onderdeel te worden van geobserveerde groep. Hierbij gaat het niet alleen om fysiek aanwezig te zijn en ervaringen uitwisselen, maar ook om kennis te maken met de sociale wereld van de geobserveerde personen (Robson, 2002: 314). Hier dreigt het gevaar van subjectiviteit en 'slecht onderzoek', maar het kan ook een bijdrage leveren, doordat door middel van de ervaringen van de observant de betekenis welke de geobserveerde persoon ergens aangeeft verklaard kan worden (Robson, 2002: 314). Bij een observatie is de onderzoeker het onderzoeksinstrument en daarom zijn de persoonlijke kenmerken en kwaliteiten erg belangrijk bij de verzameling van de data (Robson, 2002: 315).

Observeren is iets dat je continu doet, echter een goede participerende observatie onderscheidt zich van dagelijkse observatie doordat zorgvuldig geobserveerd wordt, er systematisch ervaringen opgedaan worden en bewust alle aspecten van de situatie worden geregistreerd (Glesne, 2006: 52). Een observant moet continu datgene wat je observeert analyseren en zichzelf de vraag stellen of er niet wordt gezien wat hij of zij graag zou willen zien. Belangrijk is ook om datgene wat je observeert heel precies weer te geven in een verslag, zodat op een later tijdstip een andere persoon het nog eens na kan lezen. Bij een goede uitvoering hiervan ziet en voelt deze persoon hetzelfde als de onderzoeker op het moment van de observatie (Glesne, 2006: 52).

In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen om gebruik te maken van deze manier van dataverzameling vanwege het gegeven dat gedrag vaak goed laat zien hoe iemand ergens over denkt. Het gedrag van personen kan dus een rijke bron van informatie zijn.

2.4.2 Interviews

Robson (2002: 270) maakt onderscheid tussen een ongestructureerde, semi-gestructureerde en gestructureerde vorm van interviewen. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een semi-gestructureerde manier van interviewen. Kenmerkend hiervoor is dat er vooraf een aantal vragen en onderwerpen vaststaan, maar dat gedurende het interview zal blijken wanneer deze aan bod komen (Robson, 2002: 270). Ook is het bij deze vorm mogelijk om gedurende het interview aanpassingen te doen aan de vragen of om ze aan te vullen. Aan de hand van een topic-lijst wordt bijgehouden of alle belangrijke zaken zijn besproken.
Deze vorm van interviewen sluit goed aan bij dit onderzoek, aangezien de kans bestaat dat in elk interview er nieuwe dingen naar voren komen. Elke interviewee vertelt over zijn of haar belevenis en dit is voor iedereen anders. Wel is bij elk interview de topic-lijst volledig afgewerkt (zie bijlage 1 en 2). Ook worden alle interviews opgenomen op bandrecorder, zodat het naderhand exact mogelijk is te reproduceren wat gezegd is.

2.4.3 Documentstudie

De documentstudie is een eenvoudige vorm van documentanalyse. Door het bestuderen van bestaande documenten is meer informatie verkregen rondom het onderwerp. Deze studie is niet heel gestructureerd aan de hand van topics uitgevoerd, zodat geen sprake is van een echte analyse. Toch is de documentstudie een bruikbare bron van informatie, omdat het onderzoek hierdoor in een bredere context is geplaatst en een beter beeld is gevormd van de Haagse situatie.

2.4.4 Tot slot

De kracht van drie bovenstaande onderzoekstechnieken kan gezocht worden in een combinatie van beiden. Interviews met betrokkenen naar aanleiding van observaties leggen een connectie met gedrag en daarom kunnen de antwoorden beter geïnterpreteerd worden (Glesne, 2006: 49). In de praktijk betekent dit dat de opvallende gebeurtenissen op de playground terug kunnen komen in de interviews met betrokkenen. Andersom is het uiteraard ook mogelijk. Dat betekent dat door middel van observaties gekeken wordt of datgene wat betrokkenen zeggen in interviews ook daadwerkelijk gebeurd op de playground.

2.5 Casusselectie

In Den Haag zijn er momenteel 190 playgrounds, waarvan er 12 multifunctioneel zijn. In het plan van aanpak Streetsport wordt er onderscheidt gemaakt tussen een viertal typen sportief ingerichte ruimten, ofwel playgrounds. De vier typen zijn (gemeente Den Haag, 2008: 4):

- **Multifunctionele voorziening**
  Sportief ingerichte ruimte waar verschillende voorzieningen zijn aangebracht om te kunnen sporten, op verschillende ondergronden.
- **Trapveld**
  Onverhard veld (bijv. gras), aantoonbaar ingericht om sportieve activiteiten te beoefenen.
- **Verhard veld**
  Verhard veld (bijv. asfalt of tegels), aantoonbaar ingericht om sportieve activiteiten te beoefenen.
- **Skatevoorziening**
  Specifieke voorziening die de mogelijkheid biedt tot skaten.

In het kader van dit onderzoek hebben we gekozen om ons te richten op de multifunctionele playgrounds. Deze keuze is gemaakt vanwege een aantal redenen. Vanuit praktisch oogpunt is het zo, dat multifunctionele voorzieningen over het algemeen beter bezocht worden en hier dus meer aanknopingspunten voor het onderzoek liggen. Ook is alleen op multifunctionele playgrounds begeleiding aanwezig. Om hier iets over te kunnen zeggen moet dit type playground onderzocht worden. Daarnaast bestaan er binnen de multifunctionele voorzieningen diverse verschillen waardoor het onderzoek toch interessant blijft om te doen. Hierdoor zijn de uitkomsten van dit onderzoek wel alleen van toepassing op dit type playgrounds.

Om de omvang van het onderzoek passend te houden bij het onderzoek hebben we gekozen om een viertal verschillende playgrounds te onderzoeken. De keuze wat betreft welke playgrounds hebben we gemaakt op basis van de volgende criteria. De playgrounds moeten:

- zich in verschillende wijken bevinden;
- verschillend van hardware (fysieke inrichting) zijn;
- verschillend van software (beheer en activiteitenaanbod) zijn.

Uiteindelijk is de keuze gevallen op de volgende vier multifunctionele playgrounds:

Playground	Stadsdeel	Buurt	Aanwezige voorzieningen	Aanwezige software
Eendenplein	Leidschenveen-Ypenburg	de Vissen	▪ kunstgrasveld ▪ verhard veld	Ja, door welzijn
Ketelveld	Laak	Noordpolderbuurt	▪ verhard veld ▪ grasveld ▪ tafeltennistafel	Ja, door de RKF
Laan van Wateringse Veld	Escamp	Wateringse Veld	▪ verhard veld ▪ grasveld ▪ kunstgrasveld ▪ skatevoorziening	Ja, door de RKF
Laakveld	Laak	Laak – West	▪ Krajicek Playground ▪ Cruyff Court ▪ verhard veld ▪ grasveld	Ja, door de RKF en andere organisaties

Figuur 2.2: Overzicht geselecteerde playgrounds

2.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Een zeer belangrijk aspect bij wetenschappelijk onderzoek is de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek. Met deze aspecten wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot.

- De betrouwbaarheid van een onderzoek bestaat uit de nauwkeurigheid van de metingen en de herhaalbaarheid ervan. De nauwkeurigheid gaat in op de zorgvuldigheid waarmee de gegevens zijn verzameld, terwijl de herhaalbaarheid betekent dat bij het herhalen van het onderzoek dezelfde resultaten behaald worden.
- Validiteit kent twee varianten: interne en externe validiteit. Interne validiteit betreft de geldigheid van uitspraken: meet je wat je wilt weten? En externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van de resultaten naar, in dit geval, andere playgrounds.

In het nu volgende deel wordt aangegeven hoe er gedurende het onderzoek rekening is gehouden met de betrouwbaarheid en de validiteit.

2.6.1 Betrouwbaarheid

Gedurende het onderzoek wordt geprobeerd de betrouwbaarheid in het oog te houden. Bij elke vorm van dataverzameling wordt, indien gewenst, precies aangegeven wie we zijn en wat we komen doen. Hierdoor zijn alle respondenten op de hoogte van het doel van de observaties en interviews. Daarnaast stellen we ons na elke dataverzameling de vraag of de resultaten nauwkeurig zijn. Om de resultaten van het onderzoek zo nauwkeurig mogelijk te gebruiken worden de observaties direct na het moment van observeren uitgewerkt, zodat zoveel mogelijk informatie wordt genomen. Ook worden alle interviews op band opgenomen en daarna volledig uitgewerkt, waardoor het naderhand mogelijk is precies terug te lezen wat een respondent heeft gezegd.

2.6.2 Validiteit

Om de interne validiteit te waarborgen maken we in dit onderzoek gebruik van meerdere onderzoeksmethoden, oftewel van zogenaamde triangulatie. Door zowel observaties als interviews te houden is het mogelijk om meerdere kanten van hetzelfde aspect te belichten. Hierdoor is het ook mogelijk om tegenstrijdigheden aan het licht te brengen. Daarnaast worden er meerdere observaties gehouden en interviews afgenomen, zodat de resultaten niet afhankelijk zijn van het verhaal van één respondent. Tot slot is de interne validiteit gewaarborgd door zowel bij de observaties als bij de interviews gebruik te maken van een topiclijst. Deze lijst is de basis van het onderzoek en bevat de punten die in elk geval aan de orde moeten komen.

De externe validiteit is bij dit onderzoek niet geheel gewaarborgd. De resultaten zijn niet generaliseerbaar, aangezien we maar één type playground onderzoeken. De resultaten welke naar voren komen in dit onderzoek zijn hooguit toepasbaar op andere gelijksoortige playgrounds, maar niet voor andere typen.

Hoofdstuk 3 - Theoretisch Perspectief

3.1 Inleiding

Het theoretisch perspectief staat in dit onderzoek centraal om de uiteindelijke bevindingen (beter) te kunnen verklaren dan wel te begrijpen. Vooruitlopend op het wetenschappelijk perspectief, dat onderdeel vormt van het volgende hoofdstuk, is de theorie een (metaforische) bril waardoor de werkelijkheid kan worden bekeken.

In het eerste deel van dit hoofdstuk komen bevindingen naar voren uit eerder uitgevoerde onderzoeken. Wat er precies op de playgrounds gebeurt, is een vraag die al door meerdere onderzoekers is geprobeerd te beantwoorden en de resultaten daarvan zijn daarom ook interessant voor dit onderzoek. Veelal zijn dit recente onderzoeken en daarom relevant om een actuele context van het onderzoeksthema neer te kunnen zetten. Daarnaast is het, gezien de onderzoeksvraag, noodzakelijk om de publieke ruimte en het eventueel anticiperen van de gemeente op resultaten van het onderzoek nader te verklaren. In de paragraaf 'de context van beleid' komt de rol van de gemeente hierin verder naar voren.

Tot slot gaat het laatste gedeelte in op de sociale aspecten die zich op of door de playgrounds kunnen voordoen. Begrippen als socialisatie, sociale cohesie en sociaal kapitaal worden in relatie gebracht met de openbare sportieve voorzieningen. Deze keuze is gemaakt omdat het interessant is in te zoomen op de betekenis van een playground voor de wijk. Wat levert de aanwezigheid van de playground op voor de wijk als geheel.

3.2 Playgrounds onderzocht

Waar sport in algemene zin de afgelopen jaren wetenschappelijk steeds meer aandacht heeft gekregen, is dit ook het geval voor sporten in de openbare ruimte. Welke verschijnselen zich daar afspelen en of dit ook wat 'oplevert' voor de gebruikers dan wel voor de buurt, zijn enkele van de vele onderzochte thema's. Om een duidelijke context te kunnen schetsen, waarbinnen dit onderzoek plaats vindt, is gekozen om de eerder (voor dit onderzoek relevant) uitgevoerde studies uit een te zetten. De onderzoeken naar de gebruikers van de playgrounds en de betekenisgeving die door deze groepen aan de velden worden toegekend, komen in dit deel naar voren.

3.2.1 De gebruikers

Onder gebruikers van de playgrounds worden mensen verstaan die daadwerkelijk *gebruik* maken van de aanwezige, vrij toegankelijke, sportvoorzieningen. Uit onderzoek van Romijn blijkt dat vooral de jeugd en jongeren tot deze categorie kunnen worden gerekend (2008: 19). In zijn onderzoek is Romijn op zoek gegaan naar de eigenschappen van gebruikers op de 'Clarence Seedorf Playground', in Almere. Een (luxe) multifunctionele sportvoorziening waar dagelijks activiteiten worden georganiseerd.
Romijn onderscheid in zijn onderzoek 'spelers' en 'niet-spelers'. De categorie 'spelers' maakt regelmatig gebruik van de voorzieningen en de categorie 'niet-spelers', doet dit nauwelijks tot zelden. De auteur maakt deze scheiding om niet alleen achter de motieven van de sporters te komen die *wel* gebruik maken van het veld. Maar ook om erachter te komen welke argumenten er zijn om *niet* naar de playground te komen.

Uit de resultaten blijkt dat de jeugd in de leeftijdscategorie 10 tot en met 13 jaar het meest aanwezig is op playground. Daarbij zijn jongens duidelijk in de meerderheid. Bijna driekwart van de totale groep bestaat uit spelers van het mannelijke geslacht. In de categorie 'niet-spelers', liggen de verhoudingen gelijk. Duidelijk wordt ook dat er een negatief verband bestaat tussen de leeftijd en het gebruik van de playground. Naarmate iemand ouder wordt, is hij of zij minder vaak op de playground te vinden.

Een ander opvallend gegeven is dat gebruikers met een lage opleiding oververtegenwoordigd zijn in de categorie 'spelers'. Bij de 'niet-spelers' zijn het juist de mensen met een hoge opleiding, die oververtegenwoordigd zijn (Romijn, 2008: 20).
Naast deze 'cijfermatige' gegevens is Romijn ook ingegaan op aspecten als zelfbeeld en normen en waarden van of bij de gebruikers. Over het algemeen zijn de jongeren zeer tevreden met zichzelf, dan wel met hun eigen leven (Romijn, 2008: 21). Wanneer het zelfbeeld echter betrokken wordt op sport, beoordelen de 'spelers' zichzelf hoger dan de 'niet-spelers'. De laatste categorie twijfelt dus vaker over zijn of haar sportkwaliteiten dan de gebruikers die vaker aanwezig zijn. Een conclusie wil de auteur hier echter niet aan verbinden.

Naast Romijn hebben ook Karsten, Kuiper en Reubsaet (2001) onderzoek gedaan naar het gebruik van de openbare ruimte. De drie auteurs richten zich daarbij specifiek op de doelgroepen jeugd en jongeren. Het gebruik van de openbare ruimte gaat, in tegenstelling tot Romijn, niet alleen in op sporten, maar kent een bredere context. Zo maken de auteurs bijvoorbeeld ook een scheiding in het typen kinderen dat gebruik maakt van de openbare ruimte, waaruit blijkt dat enerzijds persoonlijke kenmerken als leeftijd en sekse een rol spelen en anderzijds de ruimtelijke omgeving van belang is (Karsten e.a., 2001: 129). Het eerste type is de groep kinderen die veel buiten komt. Zij vullen hun tijd buiten grotendeels met ontmoetingen en spelletjes. Belangrijk kenmerk van deze groep is dat alles grotendeels spontaan en ongeorganiseerd plaats vindt.

De tweede groep, getypeerd als de 'achterbankgeneratie', spelen niet alleen regelmatig buiten, maar zijn daarnaast ook lid van verschillende sportverenigingen en andere organisaties. Voor deze kinderen geldt dat het ze vaak erg druk hebben en van de ene kant van de stad naar de andere kant reizen. De buitenruimte bestaat voor hen uit verschillende eilanden waar ze regelmatig komen (Karsten e.a., 2001: 130). Deze groep kenmerkt zich ook door de intensieve begeleiding van de ouders.

De derde en laatste groep kinderen die wordt onderscheiden bestaat vooral uit 'binnenkinderen'. Grotendeels zijn dit kinderen die het leuker vinden om binnen te zijn en dus een positieve keuze maken om thuis te blijven. Er zijn echter ook groepen, vooral 'jongere' kinderen en allochtone meisjes, die niet bewust kiezen binnen te blijven, maar door culturele opvattingen of een gebrek aan kwaliteit in de buitenruimte niet naar buiten willen/kunnen. Daarnaast heeft een deel van de groep moeite met het handhaven van de ruimte op het moment dat ze buiten zijn. In veel gevallen geldt het recht van de sterkste en worden de 'kleintjes' snel verdreven. Deze groep ervaart de buitenruimte dan ook niet als veilige ruimte.

3.2.2 Betekenisgeving

Naast het onderzoek van Romijn in Almere heeft Mostert (2007) een studie gedaan naar de betekenisgeving die jongeren geven aan drie playgrounds binnen de gemeente Rotterdam. Vanuit empirisch onderzoek heeft Mostert geprobeerd om meer inzicht te krijgen in de betekenis die jongeren geven aan de playgrounds in de wijk.

Uit het onderzoek komt naar voren dat 'sporten' de belangrijkste drijfveer is voor jongeren om gebruik te maken van een playground (Mostert, 2007: 27). De sociale contacten komen op de tweede plaats. Of het 'gezellig' is op een playground is echter nog het meest van belang. Sporten vinden ze leuk om te doen, maar de sfeer is een bepalende factor. Daarnaast is opvallend dat ook het *werken aan de conditie* of het *fit blijven* als drijfveren worden gezien om te gaan sporten. Beter worden in sporten door te trainen is volgens de onderzoeker gebruikelijk.

De betekenis die de jongeren aan sociale contacten geven is allereerst praktisch gericht (Mostert, 2007: 28) De jongeren zijn afhankelijk van elkaar om te kunnen sporten en dus moet er wel contact gemaakt worden. Daarnaast is *gezelligheid* ook een betekenis die de jongeren aan het sporten op een playground geven: '*de playground wordt gezien als ontmoetingsplek waar sport de bindende factor is*' (Mostert, 2007: 28).

Ook stelt de onderzoeker zich de vraag hoe de jongeren elkaar kennen en of de playground hierin een belangrijke rol speelt. Hij maakt daarbij een indeling in enkel sportvrienden (1), jongeren die met vrienden naar playground komen (2) en vrienden die elkaar kennen via de playground (3). De eerste groep bestaat uit jongeren die veel andere mensen kennen via het sporten, maar daar buiten de playground niet of nauwelijks mee om gaan. Dit vormt de overgrote meerderheid van de onderzochte groep. *Respect voor elkaar* en *eerlijk spel* zijn belangrijke waarden voor deze jongeren (Mostert, 2007: 29). De tweede groep sport vooral met vrienden die zij buiten de playground om hebben leren kennen. Ze spreken specifiek af om te gaan sporten op een bepaalde voorziening. De laatste groep, en veruit de kleinste, geeft aan dat ze weinig nieuwe vriendschappen maken die ook stand houden buiten de playground. De onderzoeker maakt echter de kanttekening dat de jongeren elkaar veelal al kennen, omdat ze al jaren in de buurt wonen. De grens tussen bestaande en nieuwe vriendschappen is daardoor niet altijd geheel helder.

Mostert komt in zijn onderzoek ook terug op de verschillen die de jongeren ervaren bij het gebruik maken van de sportieve voorzieningen (2007: 31). Volgens de jongeren zit het grootste verschil in de reden van het gebruik van de playground. Waar een deel van de groep komt om te sporten, zijn er ook jongeren die komen om ruzie te zoeken. Opvallend is echter dat er geen verschil wordt ervaren op basis van etniciteit. Aan de momenten waarop deze verschillen naar voren komen, bij een duidelijke benoeming van iemands afkomst, hechten de jongeren weinig waarde: '*als het om sporten gaat is iedereen gelijk en mag iedereen mee doen op de playgrounds*' (Mostert, 2007: 32). Naast bovenstaand voorbeeld zijn er uiteraard nog een aantal praktische zaken waar verschil in betekenis aan wordt gegeven zoals het niveau van het sporten en de leeftijd.

In eerder genoemd onderzoek van Karsten, Kuiper en Reubsaet is ook op zoek gegaan naar de betekenis van de openbare ruimte voor kinderen en jongeren (2001, 132). Voor de eerst genoemde groep heeft de openbare ruimte vooral betekenis als plek om te spelen, te bewegen, te ontmoeten, plezier te maken en in contact te treden met de 'echte' wereld. Daarnaast is het een belangrijk ontwikkelingsterrein, waar kinderen niet alleen hun motoriek verbeteren maar waar ook de sociale vaardigheden gestimuleerd worden. Opgemerkt wordt wel dat de kwaliteit van wat er wordt geleerd nauw samenhangt met de kwaliteit van de openbare ruimte.
Door jongeren wordt de openbare ruimte vooral gebruikt elkaar te ontmoeten, hun identiteit te ontwikkelen en hun autonomie ten opzichte van volwassenen te bepalen (Karsten e.a., 2001, 134). Deze kenmerken leidde er volgens de onderzoekers enerzijds toe dat het rondhangen, kan bijdragen aan verschillende positieve factoren. Het kan bijvoorbeeld een bijdrage leveren aan hun identiteitsontwikkeling. Daarnaast hoort experimenteel gedrag bij de adolescentiefase en proberen jongeren door middel van groepsvorming hun autonomie ten opzichte van volwassenen te onderstrepen. Aan de andere kant wordt er (met name door beleidsmakers) continu nadruk gelegd op de negatieve gevolgen van het rondhangen. Daarbij moet voor gedacht worden aan overlast voor de buurt en de rivaliteit die tussen groepen onderling een rol kan spelen.

3.2.3 Begeleiding en organisatie

Een ander aspect waar in dit onderzoek de nadruk op ligt is de begeleiding bij het sporten en de organisatie van activiteiten op de playgrounds. Binnen de grens van de gemeente Den Haag liggen een aantal pleinen waar activiteiten worden georganiseerd, door instellingen die in het voorgaande hoofdstuk al nader zijn toegelicht.

Wat de toegevoegde waarde hiervan is (of zou moeten zijn), komt onder andere terug in het onderzoek van Mostert (2007) en een studie van de Universiteit van Utrecht (2008) in samenwerking met de RKF. Uit een eerste rapportage van het laatstgenoemde onderzoek blijkt dat een duidelijke structuur, één van de kenmerken is die in de begeleiding naar voren komt (Vermeulen, 2008, 37). Daarbij wordt opgemerkt dat vooral groepen die gemakkelijk uitgesloten worden, baat hebben bij de structuur. Doordat de structuur zorgt voor een verschil aan spelvormen, kunnen verschillende groepen of individuen sporten. Deze vorm van insluiting is vooral gunstig voor jonge kinderen, meisjes en gebruikers die minder talentvol zijn.

Het belang van zelfstandig sporten wordt in het onderzoek echter ook benadrukt. Jongeren blijken heel goed in staat om een bepaalde structuur aan te brengen in het spel, waardoor ook andere aan bod komen (Vermeulen, 2008: 40). Het sociale kapitaal, in de vorm van organiserend vermogen, is bij de jongeren duidelijk aanwezig. Daarnaast geeft het onderzoek aan dat de mogelijkheid tot zelfstandig sporten belangrijk is, omdat er dan zelf gekozen kan worden wie er wel en wie er niet mee doen. Ook het feit dat de jongeren op deze manier een 'eigen plek' hebben, speelt hierbij een rol.

Volgens Mostert staat lang niet iedereen positief tegenover de begeleiding (2007: 34). Het zijn vooral de wat 'oudere' jongeren die vinden dat de 'jongere' jongeren toezicht nodig hebben, omdat ze op die manier meer betrokken kunnen worden bij de activiteiten. Dat worden ze namelijk in veel gevallen niet automatisch door de 'oudere' jongeren. De jongeren hebben daarnaast moeite met een begeleider of toezichthouder in de rol van 'controleur'. Om het spelen mogelijk te maken, bijvoorbeeld door de organisatie op zicht te nemen of voor materiaal te zorgen, wil het grootste gedeelte van de gebruikers nog begeleiding. Daarna is de rol van de begeleider echter wel uitgespeeld, aldus Mostert (2007: 37).

Beide rapporten komen tot de conclusie dat het begeleiden van activiteiten een belangrijke bijdrage kan leveren aan het gebruik van de playground. Het draagt volgens de onderzoekers bij aan het sociaal kapitaal van de jongeren en zorgt er daarnaast voor dat jongeren met elkaar in contact worden gebracht. Dit laatste geldt voornamelijk voor gebruikers die minder kans hebben om op de playgrounds te sporten (meisjes en jongeren tot 13 jaar).

3.2.4 Conclusie

Uit bovenstaand gedeelte blijkt dat er al in ruime mate aandacht is geschonken aan de verschijnselen die zich op een playground voordoen. Dit zijn veelal empirische onderzoeken, die vrij recent nog zijn uitgevoerd. Dat maakt de betrouwbaarheid voor dit onderzoek voldoende om uit een te zetten. Hierbij moet echter wel de kanttekening geplaatst worden dat de meeste onderzoeken op relatief kleine schaal zijn uitgevoerd. In het geval van Romijn is de studie gebaseerd op één (relatief grote) playground en bij Mostert gaat het om drie velden. Daarnaast zullen de resultaten uit Almere ten opzichte van Rotterdam logischerwijs minder aansluiten bij de Haagse praktijk. Dit heeft vooral met de omgeving te maken waarin de playgrounds gelegen zijn (oude arbeiderswijken en relatief veel allochtonen).
De verschijnselen binnen het domein van de playground zelf zullen daarentegen waarschijnlijk minder verschillen. Uit beide onderzoeken blijkt dan ook dat vooral praktische obstakels zorgen voor het creëren van nieuwe sociale contacten.

3.3 Publieke ruimte

Playgrounds vormen in de stad Den Haag, op een enkeling na, onderdeel van de publieke ruimte (ook wel openbare ruimte genoemd). Dat betekent dat ze voor iedereen, de gehele dag toegankelijk zijn. Een klein aantal valt in de categorie semi-openbaar, wat betekent dat ze nog wel voor iedereen toegankelijk zijn, maar dat ze op een bepaald moment worden afgesloten.

3.3.1 Openbare ruimte

Openbare ruimte wordt in dit onderzoek gedefinieerd als '*de stedelijke ruimte die vrij toegankelijk is en waar mensen ongeacht hun sociale achtergrond op vrijblijvende wijze met elkaar contacten kunnen leggen en onderhouden*' (Cusveller, 2002). Deze, vooral fysieke benadering, is voor deze paragraaf echter minder relevant. Het begrip *stedelijkheid* is in dit verband beter op zijn plaats omdat het zich meer richt op het *gebruik* van de openbare ruimte (van der Wouden, 1999: 11). Het duidt daarbij voornamelijk op de interacties tussen vreemden, dat in tegenstelling tot een dorpssamenleving, in stedelijk gebied als de Randstad veelvuldig voorkomt.

Op het gebied van stedelijkheid zijn er drie ruimtelijke ontwikkelingen die de afgelopen anderhalve eeuw hebben bijgedragen aan het huidige Haagse stadsbeeld: de stedelijke schaalvergroting, de structuurverandering van grootstedelijke gebieden en de ruimtelijke onthechting (van der Wouden, 1999: 22). De eerste genoemde ontwikkeling is vooral de laatste jaren weer duidelijk zichtbaar. Waar een eeuw geleden Den Haag zich in een periode van zestig jaar tijd vervijfvoudigde, probeert de gemeente in dit decennia door middel van annexatie meer ruimte te creëren. De gemeente heeft zich de afgelopen jaren flink uitgebreid met delen van aangrenzende gemeente zoals Wateringen, Leidschendam en Rijswijk. Veelal gezinnen met jonge kinderen verhuisden naar de rand van de stad, om daar in een nieuwbouwhuis in te trekken.
In deze wijken is volgens Karsten e.a. een duidelijke scheiding van functies waar te nemen (2001: 128). Naast dat de boodschappen door de bewoners buiten de wijk worden gehaald, bevindt het werk zich vaak ook op grote afstand. Volgens dezelfde Karsten wordt er alleen nog maar gewoond in de wijk, waardoor er voor jongeren weinig te doen is op straat. Hierdoor komen kinderen weinig in contact met de 'echte' wereld.

De tweede ontwikkeling is vergelijkbaar met de eerste. In de jaren zestig en zeventig verruilden veel huishoudens de stad voor 'suburbane woongebieden' (van der Wouden, 1999: 23). Daarnaast kwam er een proces van economische deconcentratie op gang, waardoor voor veel mensen woon- en werkplaats niet meer samen vielen.
Dit leidde tot nieuwe stadskernen, waarvan Zoetermeer een duidelijk voorbeeld is. Als 'satellietstad' van Den Haag, reizen veel mensen nu iedere dag op en neer. In deze minder verstedelijkte gebieden is er voor kinderen vaak meer ruimte beschikbaar om te spelen. Waar kinderen in vooroorlogse stads- en voormalige arbeiderswijken weinig kwaliteit in de buitenruimte kunnen verwachten, is er daar een diversiteit aan speelmogelijkheden (Karsten, 2001: 129).

Tenslotte is er sprake van *ruimtelijke onthechting*, waarmee activiteiten worden bedoeld die niet meer plaatsgebonden zijn (van der Wouden, 1999: 24). De activiteiten worden nog wel uitgevoerd, alleen de locatie waar het plaats vindt ligt niet altijd meer vast. Dit komt voornamelijk door ontwikkelingen op het gebied van telematica en informatica en heeft daarom grotendeels effect op economisch-ruimtelijke aspecten. Dit moderniseringsproces, wat ook wel omschreven wordt als functionele differentiatie heeft echter ook effect op het sociale gebeuren in een stad (van der Wouden, 1999: 25).

In het proces van ruimtelijke onthechting spelen tijdigheid en snelheid een belangrijke rol en deze twee begrippen zijn zoals van der Wouden het zegt dan ook '*de maat van ons handelen geworden*' (1999: 26). Dit heeft er toe geleid dat de sociale status in ruimtelijke zin sterk is versplinterd. In de openbare ruimte waren er sterke statusverschillen tussen parken, pleinen en straten. In deze tijd is er nog wel verschil in woonfunctie, maar in veel mindere mate verschil in openbare ruimte. Daarnaast zijn de verschillen bijna alleen nog zichtbaar op stadsdeelniveau en niet tussen straten. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de stadsdelen Laak en Leidschenveen-Ypenburg (Leyp). Waar het eerste stadsdeel vooral bestaat uit oude arbeiders- en sociale huurwoningen, kent Leyp voornamelijk nieuwbouw en koopwoningen.

Hierdoor is er, zoals eerder genoemd, ook veel kwaliteitsverschil te merken in buitenruimte. Juist in stadsdelen als Laak waar kinderen binnenshuis weinig ruimte hebben, laat de kwaliteit van de buitenruimte te wensen over.

De laatste jaren is kwaliteit in dit laatst genoemde stadsdeel echter wel een belangrijk aandachtspunt voor gemeenten. Voor openbare sportvoorzieningen vormen kwalitatief hoogwaardige sportvelden steeds meer een vereiste. In tegenstelling tot de openluchtaccommodaties, die de afgelopen jaren in aantal zijn afgenomen, is er daarom ook een stijging te zien in de realisatie van deze voorzieningen (SCP, 2008: 141).

De verhoogde mobiliteit die ruimtelijke onthechting met zich meebrengt is ook duidelijk te zien bij de groep kinderen die niet alleen op de eigen buurt gericht is, maar ook veel verplichtingen daarbuiten hebben (Karsten, 2001: 130). Kinderen met een intensief clubleven worden veelvuldig met de auto vervoerd en zijn daardoor niet meer afhankelijk van sportverenigingen in de buurt. Er is sprake van een ruimtelijke schaalvergroting bij deze groep kinderen.
Dat sportparken steeds vaker naar de rand van de stad verplaatst worden, speelt hierbij ook een belangrijke rol (Breedveld e.a., 2008: 194).

Dit laatste gegeven heeft ook invloed op de mogelijkheden om te sporten voor mensen die het zich niet kunnen veroorloven en/of de bereidheid willen tonen om naar de rand van de stad af te reizen. Waarom de ene bewoner wel sport en de ander niet, is door onderzoek nog niet geheel duidelijk geworden. Wel bestaat er echter een directe relatie tussen de aanwezigheid van (goed bereikbare) sportvoorzieningen en de bereidheid om te gaan sporten (Breedveld e.a., 2008, 192). Waar officiële sportlocaties of een goede openbare voorziening in de buurt gehuisvest zijn, is de kans dat mensen sporten groter.

In Den Haag levert de verplaatsing van sportlocaties naar de buitenrand van de stad, voor de ene groep gebruikers van de geselecteerde playgrounds voordelen op, waar het voor de andere groep veelal een nadelig effect heeft. De vinex-locaties (nieuwe woonwijken dichtbij de bestaande stadscentra, JB) Leidschenveen en Wateringse Veld bevinden zich tegen de gemeentegrenzen van Den Haag aan en de bewoners vinden dan ook sportvelden op korte afstand van de wijk. Het stadsdeel Laak daarentegen, bevindt zich tegen het centrum aan en heeft weinig beschikking over (ruime) sportaccommodaties. Daarnaast bestaat de binnenring uit Den Haag voor 3,6 procent uit groen, de buitenring voor 4 procent en in de randgemeente ligt dit percentage op 6,8 procent. Naast de formele sportvoorzieningen (sportvelden) is er dus ook weinig informele ruimte (groenvoorzieningen) om sport te kunnen beoefenen.

3.3.2 Openbare ruimte in relatie met de buurt

Ook de relatie tussen de openbare ruimte en de jeugd, die hier veelvuldig gebruik van maakt, is door (Karsten e.a. 2001) nader bestudeert. De studie moest een antwoord geven op de vraag wat de ruimtelijke omgeving en het buitenspelen voor de integratie tussen kinderen en buurtbewoners betekent. Allereerst blijkt dat mensen met kinderen meer sociale contacten in de omgeving hebben dan mensen zonder kinderen (Karsten e.a., 2001: 75). Dit heeft grotendeels te maken met ontmoetingen rond speelplekken, die op die manier een belangrijke factor vormen voor het ontstaan en onderhouden van sociale contacten in de buurt.

In het geval van ouders met jongeren ligt het anders. Het gebruik van de openbare ruimte kan in positieve zin bijdragen aan de ontwikkeling van jongeren, maar kan (met name door ouders) ook als negatief worden gezien (Karsten e.a., 2001: 112). De plekken waar jongeren verblijven (afgelegen plekken, straten met veel uitgaansgelegenheden) worden door ouders als onveilig beschouwd. Wanneer er een gevoel van onveiligheid heerst en de jongeren dus binnen worden gehouden, heeft dit grote invloed op de kennis van hun omgeving.

Ook is onderzocht waarom volwassen in veel gevallen moeite hebben met het gedrag dat jongeren vertonen in de openbare ruimte. Door middel van regels te stellen aan het gedrag van jongeren bepalen volwassenen dat ze alleen toegang hebben tot een bepaald domein.
Hierdoor lijkt het of de openbare ruimte het 'prive-domein' is van volwassen. Jongeren proberen door middel van strijd dit te voorkomen (Karsten e.a., 2001: 115).

Bovenstaande resultaten laten een paradoxaal verband zien met het eerder genoemde verschijnsel *ruimtelijke onthechting*. Aan de ene kant worden mensen steeds minder afhankelijk van de buurt en vinden veel handelingen daar buiten plaats. Anderzijds speelt de buurt een belangrijke rol bij het opdoen en onderhouden van sociale contacten, doordat ze elkaar ontmoeten bij openbare sportvoorzieningen. Duyvendak laat echter zien dat de ruimtelijke onthechting niet hoeft te betekenen dat de buurt voor bewoners weinig tot geen betekenis meer heeft (1999: 12). Mensen identificeren zich niet uitsluitend met één bepaald gebied, maar kunnen verschillende identificaties hebben. Dat jongeren bijvoorbeeld in sportkleding lopen van een Turkse voetbalclub, wil niet zeggen dat zij zich niet ook kunnen identificeren met een voetbalclub in Nederland.

Door onder andere internet en de verbeterde infrastructuur is de wereld 'groter' geworden. Contacten in ver gelegen gebieden kunnen relatief makkelijker gelegd en onderhouden worden. De directe leefomgeving blijft echter van belang en wordt volgens Duyvendak misschien nog wel belangrijker naarmate mensen zich meer 'werelds' oriënteren. Zo zegt Duyvendak: '*hoe minder mensen zich door geschiedenis of traditie met een plek verbonden weten, en hoe mobieler de Nederlander wordt, hoe belangrijker de identiteit van de plaats waar men verkiest te blijven*' (1999: 12). Daarbij moet wel rekening gehouden worden met de behoefte van bepaalde groepen die de anonimiteit in de stad juist opzoeken. Activiteiten die maatschappelijk worden afgekeurd vinden veelal onopvallend plaats. Met het oog op de veiligheid van de openbare sportvoorziening is dit een belangrijk gegeven.

Tot slot stellen Karsten e.a. dat, in het kader van de herstructurering van wijken, de vraag of sociale integratie tot stand komt weer een nieuwe betekenis krijgt (2001: 77). Koopwoningen worden in huurwijken gebouwd en de vraag is of deze nieuwe kopers omgaan met de al aanwezige huurders. Uit onderzoek blijkt dat dit vaak niet het geval is, omdat nieuwe bewoners vooral gericht zijn op gelijkgestemden. Vooral de opvattingen over de opvoeding van kinderen en de normen en waarden van kinderen blijken redenen om het contact met anderen te zoeken (Karsten e.a., 2001: 78). In het stadsdeel Laak, waar twee van de onderzochte playgrounds liggen, is een herstructurering momenteel het geval.

3.3.3 Conclusie

In het eerste deel van deze paragraaf is aangegeven door welke drie ontwikkelingen de wijken in Den Haag hun huidige karakter kennen en welke kenmerken dit met zich meebrengt: de stedelijke schaalvergroting, de structuurverandering van grootstedelijke gebieden en de ruimtelijke onthechting.
De wijken waarin de geselecteerde playgrounds liggen (twee nieuwbouwwijken en twee wijken, gebouwd net na de Eerste Wereldoorlog), hebben zo hun eigen achtergrond die meegenomen wordt bij de analyse van de resultaten.

De betekenis van de openbare ruimte in de wijk, zoals blijkt uit de verschillende genoemde onderzoeken, wordt in het tijdperk van de 'mobiele mens' al snel onderschat. Dit kan vooral negatieve effecten hebben voor het openbare domein ten aanzien van jeugd. Spelende kinderen en rondhangende jeugd wordt vooral als overlastgevend gezien, waardoor al verschillende maatregelen zijn genomen. Het openbare gebied wordt ingericht door volwassenen en is dan ook vooral op hun visie over het gedrag van kinderen van toepassing.

In hoeverre er daarin keuzes worden gemaakt tussen beheersbaarheid en gebruiksvriendelijkheid is een interessant thema. Gemeentelijk beleid heeft hierin een duidelijke rol, welke naar voren komt in de volgende paragraaf.

3.4 Context van beleid

Van oudsher was het gebruikelijk dat de overheid, nationaal of lokaal, de partij was die de samenleving stuurde. Het traditionele beeld was dat het rijk, de provincie of de gemeente beleid schreef en dit wordt dan zonder bemoeienis van anderen doorgevoerd. Deze 'anderen' worden ook wel de omgeving genoemd, waarmee alle actoren en factoren die in wisselwerking met het openbaar bestuur staan bedoeld worden (Bovens e.a., 2001: 100). Vanwege deze wisselwerking is het van belang om gedurende het beleidsproces, continu af te vragen wie de relevantie partijen zijn en wat hun invloed kan zijn.

De wetenschap dat beleidsvorming dus beïnvloed wordt door maatschappelijke factoren die zich deels onttrekken aan de directe controle van beleidsvoerders maakt het maken van beleid een stuk ingewikkelder. Daarbij komt nog eens dat er een divers scala aan maatschappelijke factoren bestaat. De invloeden zijn dus niet eenduidig maar kunnen erg van elkaar verschillen. Een verzameling gelijksoortige factoren noemen we een context. Het openbaar bestuur heeft dus te maken met een meerduidige context (Bovens, 2001: 100). In onderstaande figuur wordt aangegeven wat voor verschillende soorten contexten er bestaan:

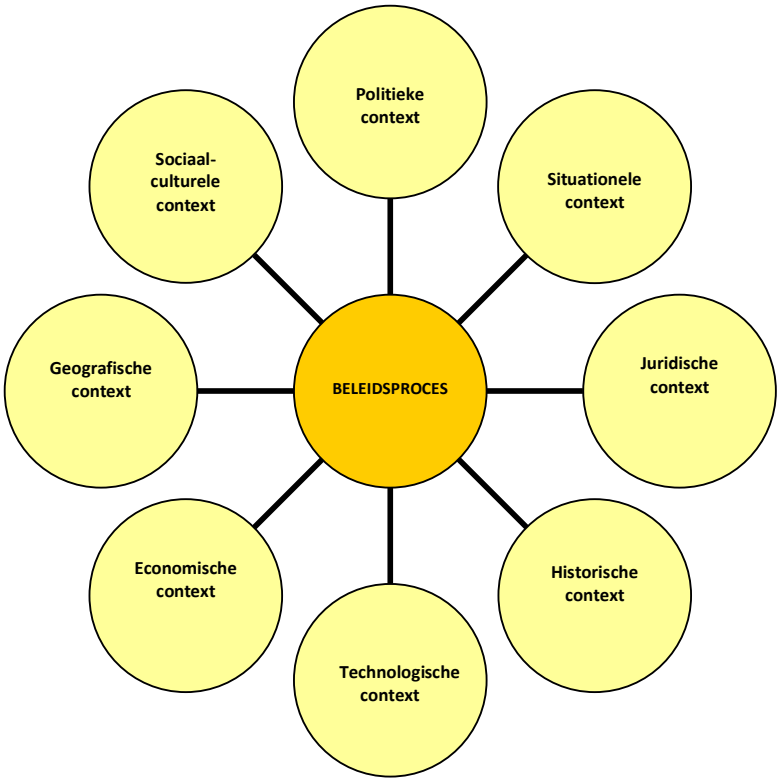

Figuur 3.1 Context factoren van beleid (Bovens e.a., 2001: 100)

In het nu volgende deel worden deze acht verschillende contexten kort uitgelegd.

De *geografische context* gaat over de ruimtelijke factoren die een invloed hebben op het beleid en de mogelijkheden daarvan. Het Nederlandse bestuurstelsel is niet te begrijpen zonder de ruimtelijke factoren te analyseren (Bovens e.a., 2001: 101). Met betrekking tot playgrounds komen er dan vragen naar voren als, hoe groot is de beschikbare ruimte voor de playground, wat zijn mogelijke andere invullingen van die ruimte en hoe zit de bodem in elkaar waarop gebouwd moet worden.

De *sociaal-culturele context* maakt duidelijk dat beleidsvoerders rekening moeten houden met de sociaal-culturele kenmerken van de maatschappij (Bovens e.a., 2001: 101). Hierbij moet gedacht worden aan bevolkingsgrootte, bevolkingssamenstelling, levensbeschouwelijke opvattingen en de bestaande maatschappelijke verbanden.
In relatie met playgrounds betekent dit dat het van belang is goed te weten voor welke doelgroep een playgrounds is bedoeld, hoeveel mensen uit die doelgroep in de buurt wonen, wat de wensen en behoeften zijn en wat vanuit religieus oogpunt wel of niet geaccepteerd wordt. Bij dit laatste punt kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan het niet gemengd sporten door meisjes of vrouwen van een islamitische afkomst.

De *economische context* heeft directe invloed op datgene wat de gemeente te doen staat. Deze bestaat voor een belangrijk deel uit internationale factoren. Hierbij gaat het om zaken als de schommelingen in de wereldeconomie, de wisselkoers, de olieprijs, internationale handelsverdragen en economische allianties (Bovens e.a., 2001: 102). In de huidige economische situatie is deze context heel actueel. De wereldwijde crisis heeft er voor gezorgd dat de gemeente Den Haag op korte termijn heeft besloten een aantal projecten eerder uit te voeren, zodat de economie blijft draaien. Dit gaat ook resulteren in een aantal nieuwe of vernieuwde playground of sportterreinen. Voor de lange termijn kan het betekenen dat het juist moeilijker wordt om te investeren, omdat er bezuinigd moet worden. Dus in de toekomst kan het juist lastiger zijn de financiering voor een playground rond te krijgen, wat zal betekenen dat er bepaalde keuzes gemaakt moeten worden.

De *technologische context* gaat over het innoveren van productieprocessen. Het kan ervoor zorgen dat een stagnerende samenleving in beweging komt, maar kan ook chaos tot gevolg hebben (Bovens e.a., 2001: 102). Deze context in combinatie met playgrounds komt bijvoorbeeld tot uiting bij het ontwikkelen van de kwaliteit van materialen als kunstgras of hekwerk. De kwaliteit van kunstgras neemt toe en dat zorgt bijvoorbeeld voor een hogere gebruiksintensiteit ten opzichte van natuurlijk gras. Een belangrijk kenmerk van hekwerk rondom playgrounds is niet alleen dat het ballen moet tegen houden maar het moet het liefst ook geluidsarm zijn, zodat de omgeving er niet te veel last van heeft. Dit soort ontwikkelen zijn van invloed op de keuzes die gemaakt worden.

De *juridische context* bepaalt vanzelfsprekend de regels en richtlijnen waarbinnen de overheid moet handelen. Het is een vereiste van het openbaar bestuur dat het rechtmatig handelt (Bovens e.a., 2001: 103). Zo moet bijvoorbeeld aan burgers de mogelijkheid geboden worden om bezwaar te maken tegen plannen en moeten plannen passen binnen het bestaande bestemmingsplan. Of moet er een vergunning worden aangevraagd als er ergens op een playground een evenement georganiseerd wordt.

De *historische context* van beleid bestaat uit bestaande verwachtingen en verplichtingen. Voorgangers van de huidige bestuurders kan niet zomaar volledig omgegooid worden, ook al is dat vaak wel de wens van aantredende bestuurders. Er zijn juridische verplichtingen aangegaan, verwachtingen bij doelgroepen gewekt en organisaties opgebouwd die met de uitvoering belast zijn (Bovens e.a., 2001: 104). Dit kan ook een rol spelen met betrekking tot playgrounds.
Vooral de verwachtingen of toezeggingen bij burgers zijn in dit perspectief van belang. Is er tegen de burgers verteld dat er ergens een nieuw sportveld zou komen of is er juist gezegd dat dit ergens zeker niet zou komen in verband met te verwachten overlast. Dit soort beloftes zijn bepalend en daar moet dus rekening mee gehouden worden.

De *politieke context* bestaat uit het geheel aan politieke opvattingen en machtsverhoudingen. Hierdoor wordt in belangrijke mate bepaald welk beleid op voldoende steun kan rekenen (Bovens e.a., 2001: 104). Er moet onderscheidt gemaakt worden tussen de algemene en specifieke politieke omgeving. De algemene gaat over de plaats en functie van het openbaar bestuur in de samenleving en specifieke omgeving bevat de wereld van de belangengroepen, politieke fractiespecialisten, adviesorganen en andere opinieleiders of afzonderlijke beleidsterreinen. Rondom playgrounds kunnen beide omgevingen van invloed zijn. Als in de algemene politieke omgeving wordt besloten dat sport een belangrijk deel moet uitmaken van de samenleving heeft dit direct gevolgen voor de mogelijkheden en onmogelijkheden. In de huidige tijdsgeest wordt sport gezien als een belangrijk middel ter bevordering van de gezondheid en de integratie en dus er is veel mogelijk op sport gebied. Dit kan zomaar weer veranderen, waardoor ook de mogelijkheden veranderen.
De specifieke omgeving komt om de hoek kijken op het moment dat er ergens iets moet gaan gebeuren, maar dat nog niet bekend is 'hoe' en 'wat'. Allerlei betrokken partijen zullen dan proberen om invloed uit te oefenen op het proces, zodat het door hen gewenste resultaat er ook daadwerkelijk komt.

Met *situationele context* wordt bedoeld dat de omgeving waarin de overheid actief is dynamisch is. Zij is tijd- en situatieafhankelijk (Bovens e.a., 2001: 105). Wisselingen in de politiek, economie, het recht, sociale en culturele patronen of onverwachte gebeurtenissen kunnen grote invloed hebben op het werk van de overheid. Met betrekking tot playgrounds kan dit uiteraard ook voorkomen. Eerder is al de invloed van politieke en economische wisselingen besproken, maar bijvoorbeeld een onaangename verrassing in de grond (vervuiling bijvoorbeeld) waar de playground moet komen kan ook serieuze gevolgen hebben. Een andere mogelijkheid is dat de goede naam die veel playgrounds momenteel hebben veranderd waardoor er anders tegen aan gekeken gaat worden.

Al met al zijn er dus heel veel mogelijke invloeden op het beleid rondom playgrounds van de gemeente. Sommige daarvan zijn direct beïnvloedbaar en andere zijn een gegeven waarmee je om moet gaan. Binnen het proces en de besproken contexten spelen een aantal actoren een rol. In de eerste plaats zijn dat de burgers. Het overgrote deel van de burgers is niet of nauwelijks betrokken, maar er zijn ook altijd een aantal burgers die zeer betrokken zijn (Bovens e.a., 2001: 106). Een volgende actor zijn de pressiegroepen. Dit zijn groepen die van buitenaf proberen een onderdeel of aspect van het overheidsbeleid te beïnvloeden (Bovens e.a., 2001: 106). Daarnaast zijn er nog politieke partijen als actor, maar ook de media kan een belangrijke rol spelen.
Als de media een onderwerp oppakt en daar over gaat schrijven of vertellen dan neemt vaak het belang van zo'n onderwerp toe, zeker voor de politiek betrokkenen. Dit kan twee kanten op werken. De media kan zowel een bondgenoot als een kwelgeest van bestuurders zijn (Bovens e.a., 2001: 107).

Vanwege de vele verschillende contexten en mogelijk betrokken actoren met verschillende belangen is het voor, in dit geval de gemeente Den Haag van belang nauwkeurig om te gaan met het complexe proces. Vooral de wijkbewoners, wijkorganisaties en professionals uit de wijk waarin de playground ligt of moet komen te liggen zijn erg belangrijk voor het succes ervan. Het is daarom van belang deze te betrekken bij het proces. Bovens e.a. (2001) bespreekt in dit kader het systeemmodel van de Amerikaanse politicoloog Easton, waarin het openbaar bestuur neergezet wordt als een open model. Het model ziet er als volgt uit:

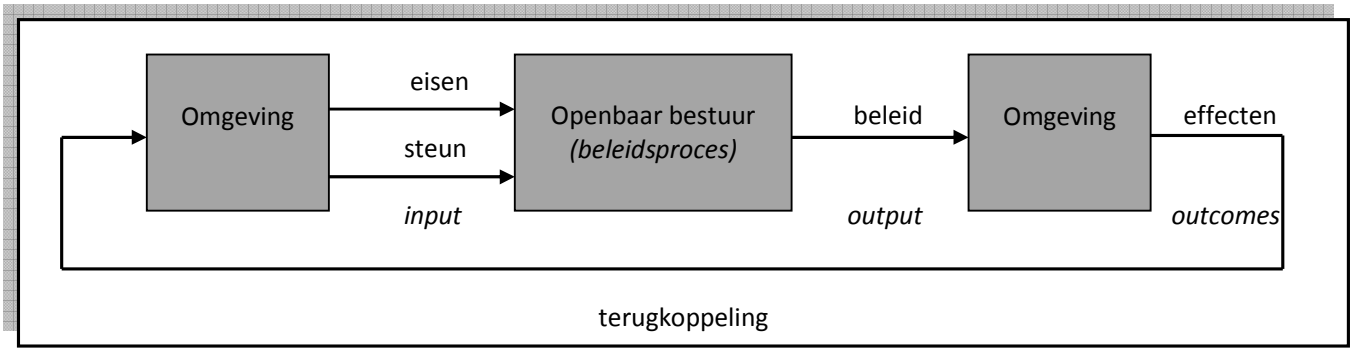

Figuur 3.2: Systeemmodel Easton (in: Bovens e.a. (2001:115)

Dit model legt de nadruk op de permanente, cyclische wisselwerking tussen beleidsvoerders en hun omgeving. Dit is ook toepasbaar met betrekking tot playgrounds. Bij de aanleg of herinrichting van een playground kan of misschien moet de gemeente dit traject doorlopen om uiteindelijk het juiste veld aan te leggen. Maar ook daarna blijft de wisselwerking tussen gemeente en omgeving van belang, bij het op peil houden van de voorziening, het eventueel aanpassen van de voorziening en bij het organiseren van activiteiten en/of evenementen. Dit blijft van belang om uiteindelijk tot een goed resultaat te komen.

De vraag is dus in hoeverre de gemeente dit traject ook daadwerkelijk doorloopt bij de beleidsvoering rondom playgrounds. Wordt er voldoende rekening gehouden met de verschillende contexten, betrokken actoren en het proces? Deze vraag komt later in dit rapport weer aan de orde.

3.5 Sociale context van een playground in de wijk

In deze paragraaf staat de maatschappelijke waarde van sport (op de playground) centraal. Deze sociale kant is van belang omdat een indicatie geeft voor de waarde van een playground voor de wijk. Vormt het een ontmoetingsplek voor omwonenden of is het enkel een sportplek waar alleen mensen komen om te sporten? Aan de hand van begrippen als socialisatie, sociale cohesie en sociaal kapitaal volgt een beschrijving van de betekenis die sport voor mensen kan hebben.

3.5.1 Socialisatie

Socialisatie is, zoals Coakley het omschrijft: '*an active process of learning and social development, which occurs as we interact with one another and become acquainted with the social world in which we live*' (Coakley, 2003, 98). Het is een proces waarbij mensen elkaar beïnvloeden bij het vormen van ideeën over wie ze zijn, hoe ze in de maatschappij passen en wat belangrijk is in het leven. Om deel te kunnen nemen aan het socialisatieproces is het belangrijk dat er sprake is van 'insluiting'. Wanneer er geen interactie plaats vindt tussen mensen, door bijvoorbeeld uitsluiting, kan er ook geen socialisatie ontstaan. Kinderen die worden uitgesloten van deelname aan sport op een playground, zullen de invloeden en ideeën van anderen niet opdoen.

In het boek: *ze zijn er (niet) voor gebouwd*, bespreekt auteur Elling een drietal dimensies van in- en uitsluiting (2000, 51). Allereerst is er structurele dimensie, die ingaat op de mate waarin mensen deelnemen aan activiteiten op verschillende maatschappelijke terreinen, waaronder sport. Daarnaast is de mate van toegankelijkheid een belangrijk aspect van deze dimensie. Wanneer een playground afgesloten is kan er geen gebruik van worden gemaakt, ook dat is een vorm van uitsluiting. De tweede dimensie is de culturele dimensie. Deze richt zich meer op de 'culturele normbeelden' die door bepaalde groepen worden gehanteerd (Elling, 2000, 52). In de sport is de norm bijvoorbeeld sterk gericht op winst en prestatie. Volgens de auteur moeten gebruikers kunnen accepteren (en respecteren) dat niet iedereen aan dit beeld kan voldoen. Winst en prestatie mogen dan ook geen reden vormen voor uitsluiting.

De derde en laatste categorie is de affectieve dimensie. Deze is gericht op het sociale netwerk van de sporters en besteedt aandacht aan het opdoen van sociale contacten door interactie te zoeken met anderen.

De keuze om te gaan sporten en wanneer dat te doen, is volgens Coakley een continu proces (2003: 104). De keuze hiervoor is bepaald door de sociale en culturele context waarin we leven. Als we echter eenmaal aan het sporten zijn en we willen deel uit maken van een groep, dan wordt er als individu veel van je verwacht. Je zult je moeten aanpassen aan de normen en waarden van die groep of zoals Elling het formuleert: '*er is sprake van geven en nemen en wederzijds respect en acceptatie tussen groepen, met ten dele eigen waardeoriëntaties*' (2000, 36). De beslissing wie er uiteindelijk wel en niet mee mogen doen, vindt op groepsniveau plaats.
Wanneer de gebruikers in de groep mogen deelnemen aan ongebonden sportactiviteiten binnen de groep, zijn er volgens Coakley vier aspecten waar de gebruiker in geïnteresseerd is (2003: 139). Allereerst is 'actie' een vereiste. Er moeten spelelementen aanwezig zijn waardoor het voor de gebruiker interessant wordt om aan het spel deel te nemen. Persoonlijke betrokkenheid bij de 'actie' is een tweede aspect. De gebruiker wil zelf bij het spel betrokken worden in plaats van passief deel te nemen. Een derde interesse is die voor een uitzonderlijke of uitdagende gebeurtenis tijdens de sport. Zo proberen sommige gebruikers met bepaalde trucs het spelelement interessanter te maken. Het laatste aspect is het opnieuw bevestigen van vriendschappen tijdens het spel. Door met elkaar te sporten bevestigen ze de band die ze hebben met bepaalde andere gebruikers.

3.5.2 Sociale cohesie

Wat houdt de samenleving bijeen? Dat is sinds het ontstaan van de sociologie één van de belangrijkste vragen binnen deze wetenschappelijke stroming (Schnabel e.a., 2008: 13). Een specifieke definitie is echter maar moeilijk te vinden. Het begrip sociale cohesie wordt eerder gebruikt als een 'sensitizing concept' (Boeije, 2005: 47). Een algemene invalshoek van waaruit de werkelijkheid wordt benaderd. Het begrip ontstond aan het einde van de negentiende eeuw, doordat mensen zich zorgen gingen maken '*over de ontwrichtende gevolgen van de snelle maatschappelijke dynamiek en de industriële revolutie*' (Hart, 2002, 4).

Omdat sociale cohesie zich in dit onderzoek vooral afspeelt op wijk- en buurtniveau, richt deze paragraaf zich ook alleen op dit perspectief. De playgrounds die in de wijken aangelegd zijn, zijn veelal gericht op de bewoners uit dezelfde buurt. De sportief ingerichte openbare ruimte, vindt zijn functie in de wijk als voorziening. Uit een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat de sociale cohesie in de buurt zich voornamelijk richt op de gemeenschappelijke deler van de bewoners: *"op buurtniveau verwijst sociale cohesie naar de mate waarin bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er sprake is van een zekere sociale controle, van de aanwezigheid en interdependentie van sociale netwerken (informeel in de vorm van vriendschapsbanden, formeel in de zin van participatie in organisaties, verenigingen en buurtactiviteiten), van vertrouwen in andere bewoners (…) de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen*' (Hart, 2002, 12).

Hart geeft in bovenstaand citaat een aantal 'voorwaarden' aan die sociale cohesie op buurtniveau verhogen. Ook Forrest en Kearns (2001) onderscheiden een viertal zelfde soort dimensies van sociale cohesie die relevant zijn op het niveau van de buurt. Allereerst zijn er de *gemeenschappelijke waarden en normen* die een rol spelen. Een sociaal samenhangende samenleving kan ontstaan als leden gemeenschappelijke waarden delen. Wanneer een wijk of buurt, criminaliteit als norm sterk afkeurt zal dit relatief weinig criminele activiteiten van de overige buurtbewoners opleveren. De medebewoners hebben dan veelal dezelfde waarden en daardoor kunnen ze zich identificeren met gemeenschappelijke doelen.

Vervolgens kunnen ze deze doelen ook ondersteunen. Waar er in buurten sprake is van veel etnische heterogeniteit, een hoge verhuismobiliteit en een sociaal economische achterstand bestaat een grotere kans dat de waarden niet door iedereen worden gedeeld (Wittebrood, 2008, 96).

Een tweede dimensie is die van de *sociale controle*. In vergelijking met de gemeenschappelijke waarden komt deze dimensie niet tot stand door de samenhang in de samenleving, maar is het een soort van informele afspraak tussen buurtbewoners. Door gebruikers die vandalisme plegen op playgrounds terecht te wijzen, kunnen buurtbewoners de wijk zelf veiliger maken (Wittebrood, 2008, 97). Sociale controle kan in dit geval gezien worden als het plegen van een interventie in het collectieve goed. Volgens Putnam (2001) is het daarbij wel van belang dat er onderling vertrouwen en solidariteit onder de buurtbewoners heerst.

De derde dimensie die Forrest en Kearns aanhalen, is die van de *sociale interactie*. Hierin staan de sociale netwerken centraal die buurtbewoners proberen op te bouwen of reeds hebben opgebouwd. De sociale cohesie wordt daarin bevorderd doordat dilemma's en problemen door collectieve acties worden opgelost. Een vijfde dimensie die in het verlengde ligt van de derde, sociale solidariteit, zorgt volgens de auteurs ook voor verhoging van de sociale cohesie. Sociale solidariteit zorgt namelijk voor een afname van de verschillen in welvaart. De frustratie van mensen over ongelijkheid, kan leiden tot gewelddadige incidenten. Deze dimensie is volgens Forrest en Kearns echter niet relevant, wanneer we kijken naar sociale cohesie op buurtniveau. De onderlinge verschillen zijn vanuit dit perspectief te klein, om daadwerkelijke frustraties in grote getallen op te wekken.

De laatste en vierde dimensie is die van *identificatie met de buurt*. Wanneer een inwoner van een wijk binding heeft met een plaats en zijn identiteit kan koppelen aan die plek, heeft dit een positieve invloed op de ontwikkeling van gemeenschappelijke normen en waarden. Daarnaast vergroot het de welwillendheid om deel te nemen in sociale netwerken.
Belangrijke factor binnen deze dimensie is de inrichting van de publieke ruimte (Wittebrood, 1998, 98). De aanwezigheid van voorzieningen bepalen in hoge mate de interactie met de buurtbewoners. Naarmate het voorzieningenniveau hoger is, heerst er meer gemeenschapsgevoel en hebben de bewoners meer sociale contacten.

Alle vier de dimensies hebben met elkaar gemeen dat ze bijdragen aan het sociale kapitaal van de buurtbewoners. De sociale cohesie wordt bevorderd, doordat er ingezet wordt op de stimulering van het sociale kapitaal. Waar het begrip sociaal kapitaal voor staat, wordt uiteen gezet in de volgende paragraaf.

De effecten van sociale cohesie hebben niet altijd een positieve uitwerking, maar kunnen ook als negatief ervaren worden (Hart, 2002, 5). Zo kan bijvoorbeeld groepssolidariteit negatieve effecten hebben op het gemeenschappelijk welzijn. Wanneer er sprake is van een sterke groepsdruk, kan dit door individuen als een beperking van de vrijheid worden gezien. Daarnaast is er bij een hoge mate van sociale cohesie, sprake van een sterke interne gerichtheid van groepen. Buitenstaanders krijgen hierdoor maar moeilijk de gelegenheid om toe te treden tot de groep. De sterke banden tussen een groep mensen, hoeft dus niet altijd een positieve werking te hebben op de rest van de samenleving. De groepen verliezen aan openheid, naarmate er meet interne sociale cohesie aanwezig is.

3.5.2 Sociaal kapitaal

Bij sociaal kapitaal gaat het om '*het in sociale netwerk opgeslagen vermogen tot samenwerking*' (Dekker, 2002: 19). Waar sociale cohesie zich richt op het contact tussen mensen, gaat het bij sociaal kapitaal om de 'opbrengsten' van die contacten. Door de publicatie van het boek Bowling Alone, van de Amerikaanse schrijver Putnam, kreeg het wetenschappelijk debat rondom sociaal kapitaal een nieuwe impuls (Stolle, 1999: 2).

Sociaal kapitaal wordt door Putnam gedefinieerd als de aanwezigheid van normen en wederkerigheid, een sterke mate van gegeneraliseerd vertrouwen en de aanwezigheid van netwerken van maatschappelijk verbintenissen (Putnam, 1992: 35). De onderzoeker gaat er van uit dat de aanwezigheid van (sport)verenigingen en politieke partijen, het voor mensen gemakkelijker wordt om vertrouwen in anderen te ontwikkelen. Dit moet uiteindelijk leiden tot het gemakkelijker vormen van samenwerking. Sociaal kapitaal is gebaseerd op contacten die op regelmatige basis plaats vinden en die voor de betreffende mensen zelf betekenisvol zijn. In zijn theorie maakt Putnam hierin onderscheidt tussen overbruggende (bridging) en verbindend (bonding) sociaal kapitaal (Putnam, 2001). Bij de eerste vorm gaat het om relaties van vertrouwen, wederzijdse samenwerking en respect, die voor komen tussen mensen met een vergelijkbare achtergrond. Bij verbindend sociaal kapitaal gaat het om de dezelfde relaties maar dan binnen een heterogene groep.

Dat sport sociaal kapitaal kan versterken is de laatste jaren wel bevestigd (Janssens e.a., 2006). Deze onderzoeken zijn echter veelal gericht op het opbouwen van sociaal kapitaal binnen de sportvereniging. Zo blijkt uit het artikel *de maatschappelijke betekenis van sport*, van van Bottenburg en Schuyt, dat sport niet alleen een belangrijke functie heeft voor de identificatie en identiteitsvorming voor zowel individuen als voor groepen (1996: 98). Maar dat vooral het opdoen van contacten een belangrijke bijdrage levert. Dit is echter alleen onderzocht in sportverenigingen en richt zich niet op sport in de openbare ruimte. Er wordt door de auteurs zelfs gesteld dat het nog maar de vraag is of de waarde die in sport worden opgedaan, doorwerken in andere maatschappelijke verbanden (1996: 98).

Een onderzoek naar het vertrouwen in de medemens, opgebouwd door sport is wel in bredere context onderzocht (Breedveld e.a., 2003: 41). Op basis van een empirische analyse zijn de auteurs Breedveld en van der Meulen ingegaan op de relatie tussen sportdeelname en sociaal kapitaal. Uit het onderzoek concluderen zij dat sporters een groter vertrouwen hebben in de medemens (Breedveld e.a., 2003: 46). Hoewel dit vertrouwen groter is bij sporters in verenigingsverband dan bij ongeorganiseerde sporters, is sport in beide gevallen de factor die leidt tot een verhoging.

De vraag blijft echter wel of het de sport is die er specifiek voor zorgt dat het vertrouwen toeneemt of dat het juist de mensen zijn die al positief ingesteld zijn en daardoor eerder zullen deelnemen aan sportactiviteiten. Uitgaande van het laatste gegeven, zou het vertrouwen bij die mensen al aanwezig zijn en heeft sport er geen bijdrage aan geleverd. Dit ligt ook in lijn met de bevindingen van Romijn. (2008: 33). Hij geeft aan dat gebruikers met meer zelfvertrouwen en een positieve zelfwaarde ten aanzien van sport hebben, meer op de playgrounds te vinden zijn. In hoeverre de sociale samenhang op de playgrounds wordt bevorderd is daarin nog niet vast gesteld.

Omdat verbindend sociaal kapitaal, zoals eerder beschreven, kan leiden tot groei en ontwikkeling van individuen en tot grotere deelname in verschillende samenlevingsverbanden, wordt deze vorm veelal als meest zinvol en productief gezien (Vermeulen, 2008: 10). Ook lijkt dit sociale verschijnsel een factor te zijn die bij de sociale samenhang op playgrounds van belang kan zijn. Uit onderzoek van Romijn blijkt dat jongeren een playground bezoeken op basis van hun zelfwaarde ten aanzien van sport en op basis van de afstand tot de locatie (2008: 33). Op deze plekken komen de gebruikers van de openbare sportvoorzieningen dus in aanraking met 'andersdenkenden en zijn zij door middel van sport op de playgrounds in Den Haag, bereid eventuele 'bruggen' te slaan.

Het streven van stichtingen als de RKF en de Cruyff Foundation om jeugd en jongeren een plek te bieden om openbaar te kunnen sporten, is voornamelijk gericht op het sociaal veilige aspect. In grote steden, waaronder Den Haag, voelen de inwoners zich onveiliger dan bewoners uit andere delen van het land zo blijkt uit een onderzoek van Wittebrood (2008, 96). De verschillen in criminaliteit zijn daarbij voor een belangrijk deel terug te voeren op de bevolkingssamenstelling. Hierbij moet worden gedacht aan sociaal-economische statusniveaus en etnische heterogeniteit.

Over de rol welke sociale cohesie in dit veiligheidsaspect speelt, is nog in weinig onderzoeken nog naar voren gekomen. Wel is er volgens Putnam een duidelijke relatie tussen een gevoel van veiligheid en sociaal kapitaal. Waar wijken in ruime mate beschikken over het laatste, zegt Putnam: '*pulic spaces are cleaner, people are friendlier, and the streets are safer*' (2000: 307).

3.5.3 Conclusie

In deze paragraaf zijn bepaalde maatschappelijke termen als socialisatie, sociale cohesie en sociaal kapitaal uiteen gezet. In relatie met sport, is er in combinatie met voorgaande termen veelal onderzoek verricht bij sporters in georganiseerd verband. Wat de maatschappelijke betekenis is van sport voor ongebonden sporters is wetenschappelijk nog weinig onderzocht.

In dit onderzoek is er allereerst een onderscheid in de betekenis van gebruikers die zij geven aan de activiteiten dan wel aan het ontbreken ervan. De in- en uitsluitingprocessen die door Elling uit een zijn gezet spelen hierin een belangrijke rol. Welke rol speelt de activiteitenbegeleider in dit geheel en hoe gaat dit op pleinen waar de gebruiker is toegewezen op zelforganisatie, zijn daarin relevante vraagstukken.

Het onderzoek richt zich daarnaast niet alleen op de gebruikers, maar gaat ook in op de rol van een playground als voorziening in de wijk. Aan de hand van de vier dimensies van Forrest en Kearns, wordt er gekeken naar de aanwezigheid van sociale cohesie in de buurt. Maar ook de voorwaarden die Hart in zijn artikel schetst zijn van belang. Antwoorden op de vraag of een playground de leefbaarheid van de wijk vergroot, wordt naar op zoek gegaan.

Tot slot kwam in deze paragraaf het begrip sociaal kapitaal aan de orde. Wat levert een playground op voor de gebruikers en betrokkenen in de wijk? Hebben we het dan voornamelijk over verbindend sociaal kapitaal of is overbruggend kapitaal het meest voorkomend dan wel waardevol? Met behulp van het verzamelen van de juiste data, is dit misschien te achterhalen. Hoe de gegevens verzameld worden, komt in het volgende hoofdstuk naar voren.

3.6 Afsluitend

Ter afsluiting van dit theoretische hoofdstuk wordt in deze paragraaf aangegeven welke relevante theoretische punten in het vervolg van dit onderzoek worden aangehaald. Deze vormen de basis voor de analyse welke in hoofdstuk 5, in koppeling met de onderzoeksresultaten uiteen worden gezet.

In de eerste plaats is dat de theorie over de openbare ruimte, de plek waar de playgrounds liggen. Daarin komt naar voren dat een verhoogde mobiliteit voor steeds minder ontmoetingen in de wijk zorgt. Uit andere onderzoeken blijkt dat playgrounds juist een belangrijke functie hebben om deze ontmoetingen tot stand te brengen. Welke effecten dit met zich meebrengt komt in de analyse naar voren.

Een tweede punt van aandacht is de sociale context van de playgrounds. Daarin komen de begrippen socialisatie, sociale cohesie en sociaal kapitaal naar voren. Het met elkaar in contact komen vormt daarin een belangrijke voorwaarde, voor deze drie begrippen. Of dit ook daadwerkelijk het geval is, blijkt in hoofdstuk 5.

Tot slot vormt de theorie betreffende de context van beleid en dan in het bijzonder de manier waarop de gemeente hiermee om gaat een belangrijk aandachtspunt bij de analyse. Er wordt bekeken of en hoe de gemeente betrokken partijen betrekt bij de verschillende processen rondom playgrounds.

Deel 2
Onderzoeksresultaten en Analyse

Hoofdstuk 4 – De Haagse praktijk

4.1 Inleiding

Dit vierde hoofdstuk van het rapport bevat een weergave van de onderzoeksresultaten. De structuur van dit hoofdstuk is als volgt: eerst worden alle vier de onderzochte playgrounds afzonderlijk besproken en daarna wordt ingegaan op de context waarbinnen alles rondom playgrounds zich afspeelt. Per playground wordt ingegaan op de hardware en omgeving, op het gebruik, op de software en tot slot wordt er ingegaan op bijzonderheden en verbeterpunten.

4.2 Ketelveld

Het Ketelveld bevindt zich in een hoek van het stadsdeel Laak, aan de grens met de gemeente Rijswijk. In de wijk, genaamd de Noordpolderbuurt, wonen 8.060 inwoners (Den Haag in cijfers, 2008). Het aantal kinderen tot 19 jaar vormt met een aantal van 2.196, 27 procent van de totale bevolking. Het percentage allochtone kinderen in de wijk is hoog, 12 procent is van autochtone afkomst.

4.2.1 Hardware en omgeving

Playground 'het Ketelveld' bevindt zich in het Haagse stadsdeel Laak. Omringd door huizen en een openbare basisschool is het een afgesloten gebied (zie onderstaande afbeelding). De playground bestaat uit een gras- en een verhardgedeelte. Het grasveld kent een oppervlakte van ongeveer 50 meter bij 70 meter, waarop één wedstrijd-voetbaldoel te vinden is. Het andere doel,wat een jaar geleden nog te vinden was op de playground, is op last van de omwonenden verwijderd, nadat er klachten waren gekomen over ballen in de tuin. Op het verharde gedeelte bevindt zich een asfaltlaag met daarop de mogelijkheid om te voetballen en te basketballen. Ook is er tennisbelijning aanwezig, die met behulp van een mobiele installatie gebruikt kan worden. Naast deze voorzieningen zijn er ook nog een aantal speeltoestellen aanwezig en staat er een beheerders-ruimte op het plein. Deze wordt sinds een jaar bemand door een sport- en spelleider.

Afbeelding 4.1 Bovenaanzicht Ketelveld

Het terrein is gedurende het onderzoek verbouwd en daarna feestelijk geopend als 50ste landelijke playground van de Richard Krajicek Foundation. Ondanks de verbouwing is er weinig veranderd aan de sportieve inrichting. Het gebied is echter wel kleurrijker geworden en zowel de voorzieningen als de ondergrond zijn kwalitatief verbeterd.

De wijk waarin het Ketelveld zich bevindt wordt gekenmerkt door een grote stroom van migranten (Gemeente Den Haag, 2009, 6). Deze migranten vertrekken echter weer snel uit de wijk, wanneer ze daar de financiële mogelijkheden voor hebben. Dit wordt bevestigd door de directeur van de naastgelegen basisschool: '*…en verder is het nu een doorgangswijk geworden. Zo van: hé, hier ben ik en hé, ik ben weg*'. Daarnaast ziet hij een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen in de wijk, waarvan een er aantal op de basisschool zitten: '*De huizen, als je kijkt over de buurt, de huizen die vrij kwamen daar gingen vluchtelingen in, uit Oost-Europa. We hebben hier ook Bosniërs op school bijvoorbeeld. Maar ook mensen uit Afrika, Ghana, Sierra Leone, vul maar in. We hebben ook een tijd gehad, dat de Antillianen kwamen. Die kwamen hier ook op school. Dat is een hele andere cultuur*'. In 2007 bestond 22 procent van de bewoners in de wijk uit autochtonen en kwam de meerderheid oorspronkelijk uit een niet-westers land (Gemeente Den Haag, 2009, 6).

De wijk Laak-Noord is een geïsoleerd onderdeel van het stadsdeel Laak. De wijk wordt afgesloten door twee drukke verkeersaders aan de ene kant en door twee sloten aan de andere kant. Voorheen heette Laak-Noord: Molenwijk. Door de negatieve publiciteit die het kreeg (de wijk werd in verband gebracht met criminaliteit) is de naam veranderd.

4.2.2 Gebruik van de playground

De gebruikers van het Ketelveld verschillen zowel wat betreft leeftijd als etniciteit, veel van elkaar. Er komen voornamelijk kinderen in de leeftijd van drie tot veertien jaar. Omdat de ingang van openbare basisschool en peuterspeelzaal de Kameleon aan het veld grenst, wordt er tijdens pauzes en na schooltijd veel gebruik gemaakt van de voorzieningen door kinderen tot dertien jaar. Daarnaast is er een groep jongeren die in de leeftijdscategorie zitten van veertien tot en met drieëntwintig jaar. Dit zijn over het algemeen jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst.
Omdat de leeftijden zo uiteen lopen, sporten de jongeren voornamelijk in groepen. Vanwege de omvang van de playground mijden de groepen elkaar volgens de sport- en spelleider: '*een vaste groep speelt met hun eigen maatjes en de andere jongens spelen op het grasveld, verharde gedeelte, ze hebben zoveel ruimte dus ze komen elkaar eigenlijk helemaal niet tegen*'. Wel zijn veelal de gebieden waar de jongeren spelen en sporten al bepaald. De autochtonen kinderen sporten voornamelijk op het gras aan de achterkant van het veld, zo dicht mogelijk bij hun eigen huis. De allochtonen kinderen daarentegen zijn meer te vinden op het verharde gedeelte, bij de voetbaldoeltjes en de basketbalpalen. Ook de meisjes hebben zo hun eigen voorkeur zo is zijn ervaring, die zoeken meer het klimrek, het speelhuisje en de hinkstapbanen: '*de plekken zijn eigenlijk al een beetje verdeeld, iedereen mag spelen waar die wilt, maar ze hebben hun plek al wel een beetje ingenomen*', aldus de sport- en spelleider.

De aanwezigheid van meisjes verschilt op het Ketelveld per periode. Over het algemeen zijn er altijd wel meisjes aan het sporten of spelen, maar is de omvang van de groep, volgens de beheerder, per keer verschillend: '*het is regelmatig, alsof ze elkaar bellen, dan komen ze met z'n allen. Soms heb je ook dat er helemaal geen meisjes komen*'. Wel wordt tijdens het gesprek aangegeven dat het aantal meisjes volgens de sport- en spelleider is toegenomen. Dit komt met name doordat er meer zitmogelijkheden gerealiseerd zijn. Moeders ontmoeten hun vriendinnen nu op het veld en nemen daarbij automatisch hun dochters mee. De ouders komen vooral voor de sociale contacten terwijl de kinderen aan het spelen of sporten zijn. Tijdens één van de observaties wordt dit beeld deels bevestigd. Op de bankjes zijn op dat moment moeders aanwezig die kijken naar hun spelende kinderen. Zij geven aan dat de voorzieningen sinds de verbouwing zijn verbeterd en dat de frequentie waarmee ze op de playground te vinden zijn, is verhoogd. Dit komt gedeeltelijk door de bankjes die zijn geplaatst, maar ook deels door de verbeterde speelvoorzieningen.

Naast het beoefenen van sport vinden er ook ontmoetingen plaats op het veld. Dit gebeurt met name door groepen jongeren van Marokkaanse afkomst, blijkt uit een gesprek met de basisschooldirecteur.

In zijn ogen horen deze 'bijeenkomsten' niet op de playground thuis en heeft het een slechte uitstraling naar de rest van de gebruikers: '*Die gasten komen daar en zijn daar van alles en nog wat aan het doen. Ik vind het geen goede uitstraling. Als ze komen om te tafeltennissen vind ik het prima en als ze gaan voetballen vind ik het hartstikke goed en als ze gaan basketballen, top. Ze moeten veel bewegen, ook een goed voorbeeld. Maar ze hangen, daar is het deze plek niet voor. Of je moet zeggen van, het is een jongerencentrum en ik zet daar een aparte 'streetcornerwerker' of weet ik veel hoe je het noemt, zet ik daar op en ik ga de jongens daar een plek in geven. Maar daar is het niet voor bedoeld.*' De directeur ziet een duidelijk sportfunctie voor het terrein weggelegd. Het gebruik ervan als hangplek, kan volgens hem dan ook niet de bedoeling zijn. Hij geeft het veld vooral een sportieve betekenis.

4.2.3 Software

De sport- en spelleider van de RKF heeft een beheersfunctie op het veld. Dat betekent dat hij voornamelijk bezig is met het uitlenen van sport- en spelmaterialen en het houden van toezicht op de gebruikers van het veld. Vanuit die functie vervult hij, volgens hemzelf, meerdere rollen. Zo houdt hij niet alleen toezicht, maar organiseert ook zo nu en dan activiteiten. Daarnaast is hij voor sommige een vertrouwenspersoon, tegen wie ze dingen kunnen vertellen. Eén van de jongens die er regelmatig te vinden is, heeft bijvoorbeeld zijn vader verloren en wordt verzorgd door zijn zussen. De beheerder denkt dat hij hem als een soort van vaderfiguur ziet.

De beheersfunctie is vooral gebaseerd op controle, aldus de sport- en spelleider. Hij moet er voor zorgen dat de gebruikers niets vernielen, zowel van de voorzieningen als van het uitgeleende materiaal. Daarnaast corrigeert hij de kinderen wanneer ze een scheldwoord gebruiken. Uit één van de observaties kwam naar voren dat dit wordt overgenomen door de gebruikers zelf: '*je mag geen kanker zeggen*'. De gebruiker herkende hier de normenoverschrijding en wees een ander daarop terecht.
Het organiseren van activiteiten doet hij nog zelden. Wanneer hij dit doet, zo bleek uit de observaties, is dit vooral gericht op de op dat moment aanwezige wens van de gebruikers. Zo sport hij ook zelf mee en helpt hij bepaalde sporten mogelijk maken: '*touwtjespringen moet echt onder begeleiding. Wat ik heb gemerkt is dat, ga ik weg van het touwtjespringen, dan is het binnen 5 minuten alweer haren trekken van de meisjes, "je bent niet af en jij bent wel af", dus dat moet zeker*'.

Dat er geen (vaste) activiteiten worden georganiseerd op de playground vindt de directeur van de naastgelegen basisschool een gemis: '*elke dinsdag waren er studenten van het Mondriaan die hier stage liepen dan en die deden allerlei sportactiviteiten met de kinderen en dat was heel erg leuk… Dan zie je ook, als je meer mensen op het veld zet, kun je gestructureerd dingen aanbieden en dan weten kinderen oké, op dinsdagmiddag dan zijn die gasten met die rode trainingspakken, daar moeten we naartoe, want dan gaan we voetballen, basketballen, tennissen. En dat waren echt pluspunten*'.

Afbeelding 4.2 Logo's van de RKF op het verharde gedeelte

Uit ervaring weet hij dat dit altijd veel gebruikers naar de playground trok. Omdat het beheer van een playground en het organiseren van sportactiviteiten volgens de directeur twee verschillende taken zijn, die niet door één en dezelfde persoon zijn uit te voeren, is er volgens hem meer mankracht nodig. Het structureel kunnen aanbieden van activiteiten is hierbij de belangrijkste drijfveer.
Volgens de coördinator van de RKF is dit ook zijn visie, alleen is de huidige sportleider op dit moment nog niet in staat om het aansturen van een activiteitenbegeleider in goede banen te leiden: '*Wij zijn nog steeds natuurlijk aan het bouwen. We willen altijd dat er één iemand vast staat. In de toekomst worden als hij daar continu staat en er komen stageplekken vrij en hij heeft die kwaliteiten op dat moment dat die daar al meer dan een jaar heeft gestaan, kan hij automatisch begeleiden…we hebben er voor gekozen dat het zijn playground wordt. De volgende stap is dat hij stagiaires gaat begeleiden*'.

Het Ketelveld is een jaar lang fulltime bezet door een beheerder van RKF, waar het in de tussentijd nooit de status van een RKF-playground heeft gehad: '*In samenspraak* (tussen de productgroep sportbeleid van de gemeente Den Haag en de RKF, JB) *is hiervoor gekozen. Vanuit Sportbeleid kwam de vraag. Gekeken is in het stadsdeel Laak waar behoefte was om activiteiten te laten plaats vinden en daar kwam Ketelveld in naar voren*', aldus de coördinator van de RKF. De locatie kwam al in een vroegtijdig stadium in aanmerking voor de status van een RKF-playground en ook een samenwerking met de Cruyff Foundation behoorde toentertijd tot de mogelijkheden.
Uit een gesprek met een manager van de Richard Krajicek Foundation blijkt dan ook dat de playground, wat betreft ligging in de wijk, één van de meest 'ideale' locaties is voor het aanbieden van RKF-activiteiten. Met het toekennen van een RKF-status aan het Ketelveld en het organiseren van een feestelijke opening die inmiddels heeft plaatsgevonden, moet het veld ook meer bekendheid krijgen bij mensen die er in het dagelijks leven niet of nauwelijks te vinden zijn. Het liefst op een positieve manier: '*Want laten we vooropstellen, het is niet altijd slecht. Er gebeuren een aantal dingen, maar meestal gebeurt dat op momenten dat wij er toch niet zijn en dat het 's avonds donker is. Maar je kunt zo'n wijk wel positief beïnvloeden en ik denk dat, dat toch wel een beetje belangrijke onderdeel is. Dus Ketelveld vind ik hoe dan ook een toplocatie. Des te slechter des te beter*'. Voor de eerder genoemde mensen die normaal nauwelijks op de playground komen, kwam de laatste uitspraak niet zo over. Zij zagen een ruime playground, die kwalitatief veel te bieden heeft voor de kinderen. Er was in korte veel aan het veld veranderd, om het voor de feestelijke opening er nog enigszins opgeknapt uit te laten zien.

De gebruikers van het Ketelveld zijn grotendeels sportief gekleed, zo blijkt uit de observaties. Kinderen in een spijkerbroek zijn op de playground een uitzondering. Het zijn echter de jongens die in voetbalshirts van hun favoriete team en korte broeken sporten. Meisjes in sportieve kleding zijn over het algemeen niet te ontdekken.

De gebruikers die sportief gekleed zijn, sporten voornamelijk in merkkleding van grote sportmerken. Een enkeling draagt een voetbalshirt. Op het Ketelveld zijn dit veelal shirts van Turkse voetbalteams als Fenerbaçe en Galatasaray. Sommige zijn geheel in het tenue gekleed van hun favoriete team, andere geven er en subtiele uiting aan door middel van een logo op een muts of een sportbroek.

Wat betreft de activiteiten wordt er op het veld voornamelijk gevoetbald volgens de sport- en spelleider. Dit is met name bij de jongens populair. Wat ook veel gebeurt is het spel 'iemand-is-hem-niemand-is-hem', wat vooral gespeeld wordt door meisjes. Daarnaast is touwtjespringen onder meisjes populair: '*dat begint vooral ook echt in de zomerperiode als het echt lekker weer is, dan zitten hier soms echt 30 tot 40 meisjes te wachten voordat ze echt aan de beurt zijn voor het touwtjespringen*'.

Bij de begeleiding van het sporten wordt ook gelet op techniek. Voorheen gaf de sportleider vooral clinics: '*jongens binnenkant voet inpassen, knie indraaien, schouder een beetje naar achteren, lichaam naar voren*'. Omdat hij nu echter meer een beheersfunctie heeft, houdt hij voornamelijk toezicht en worden de clinics momenteel niet meer gegeven. Daarnaast merkt hij ook dat kinderen in het begin vooral begeleid wilden worden, maar dat ze al snel zelf groepen kunnen maken en elkaar ook corrigeren wanneer ze het nodig vinden. Dit verschilt wel per groep, waarbij jongere kinderen tot tien jaar en meisjes de voorkeur volgens hem geven aan begeleiding. Uit verschillende observaties bleek dat de laatste groep, zonder begeleider niet of nauwelijks aan sport doet. Het speelt daarin mee dat de jongens en de meisjes niet zo snel met elkaar sporten. Wanneer er bijvoorbeeld gevoetbald wordt zijn het veelal de jongens die hieraan deelnemen, zo blijkt uit de observaties en een vraaggesprek met de sport- en spelleider.

Dat er naast begeleiding ook een vorm van zelforganisatie plaats vindt, wordt bevestigd in één van de observatiemomenten. Twee jongens, in de leeftijden van elf en twaalf jaar, komen in dit voorbeeld aangelopen met een tas waar met grote letters 'Wilson' op staat. Ze lopen richting het gedeelte met de tennisbelijning en pakken de tas uit. Binnen vijf minuten hebben de jongens, met behulp van ijzeren buizen en een net, een mobiele tennisinstallatie in elkaar gezet. Het opzetten gaat de jongens ogenschijnlijk gemakkelijk af en ze lijken het al vaker te hebben gedaan. Wanneer de installatie gereed is, beginnen de twee jongens met overslaan.

4.2.4 Uitgelicht

Zoals al eerder bleek, is het aantal moeders dat de playground bezoekt de afgelopen tijd toegenomen. Doordat de speelmogelijkheden verbeterd zijn voor de kinderen in de leeftijd van drie tot twaalf, komen de moeders veelal mee om hun kinderen te begeleiden. De komst van de ouders heeft volgens de directeur van de basisschool echter niet direct effect op de sociale cohesie in de wijk: '*Zo 'n moeder die hier zit, die in deze wijk moet leven, die gaat niet iets tegen een 16-jarige zeggen. Die zal niet opstaan en zeggen: hé, jij, ga eens van die fiets af, ja een paar, heel beperkt en de rest kijkt de andere kant op. Dit hebben we niet gezien, want dan heb je problemen, dan krijg je de grootste ruzie. Je ramen gaan erin. Als hier iets gebeurt niemand heeft iets gezien. Iedereen weet het, maar niemand heeft iets gezien, dus in deze wijk houd je gewoon je mond dicht*'. Het bovenstaande voorbeeld wordt bevestigd door de wijkagent. Wanneer er vandalisme plaats vindt onder de neus van de volwassenen, geeft de agent aan dat er in veel gevallen niks van gezegd wordt.

4.3 Eendenplein

Playground het Eendenplein ligt in het midden van wijk de Vissen. De wijk bestaat nog niet zo lang en is pas sinds een jaar geheel ontwikkeld. De wijk kent 8.185 inwoners (Den Haag in cijfers, 2008). Ruim één-derde hiervan zijn kinderen tot 19 jaar, dat komt neer op een aantal van 2.843. De wijk kent weinig sportverenigingen, maar heeft in vergelijking met de rest van Den Haag veel openbare ruimte met de mogelijkheid om sporten. Door de ruime opzet van de wijk, is er niet alleen sprake van formele sportvoorzieningen (playgrounds), maar ook van informele sport- en speelplekken (groengebieden).

4.3.1 Hardware en omgeving

Het Eendenplein ligt in het Haagse stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg. Het is een ruim opgezette playground met aan de achterkant twee aangrenzende basisscholen. Het plein kent een kunstgrasveld en een verhard veld, in tweeën gesplitst door een breed looppad en een groenstrook. Het kunstgrasveld wordt omringd door lage hekken aan de zijkant en hoge hekken aan de achterkant. Op het veld bevinden zich twee doelen. Het verharde gedeelte heeft twee doel-basketcombinaties en beschikt daarnaast over een (skate)ramp. Dit gedeelte wordt maar aan drie zijden omringd door hoge hekken en is dus gedeeltelijk open.

Het stadsdeel waarin het Eendenplein zich bevindt is nog steeds in ontwikkeling. De vinex-wijk is oorspronkelijk 'ontworpen' door de gemeente Leidschendam en later geannexeerd door de gemeente Den Haag.

Afbeelding 4.3 Doel-basketcombinatie op het Eendenplein

De huidige bewoners komen allemaal uit andere delen van Den Haag en dat zie je volgens welzijn terug in de manier waarop bewoners met elkaar omgaan: '*De kinderen die daar geboren zijn, zijn nu 4, ouder kunnen ze niet zijn. Er is geen verenigingsleven, er is geen sociaal leven, iedereen leeft achter zijn voordeur en zijn eigen achtertuin. Er is geen sociale controle op straat, niemand wil elkaar ook leren kennen, iedereen is nog veel te veel bezig met zichzelf*'. Dat het verenigingsleven en het sociale leven in de wijk ontbreekt komt enerzijds door de aanwezigheid van slechts één voetbalvereniging. Anderzijds brengen ouders met sportende kinderen, hen naar verenigingen waar ze van oudsher zelf ook hebben gesport. Dit verdeelt de jeugd in twee groepen, zo is haar ervaring: '*je ziet dat ouders hun kinderen van een jaar of 14, 15 nog wel laten gaan, zeker nu de Randstadrail er is. Voor de rest worden al die kinderen, het zijn allemaal van die 'achterbankkinderen', die worden van hot naar her gereden, overal ergens anders maar niet naar Leidschenveen. En op de momenten dat ze niks te doen hebben, dan zitten ze vast in Leidschenveen. Je ziet dat met name in de groep tussen de 11 en 14 jaar, die hangt op straat*'.

In vraaggesprekken geven de jongeren zelf ook aan dat hun leven zich voor een groot gedeelte buiten de wijk afspeelt. Zo bevinden hun scholen zich bijvoorbeeld in Ypenburg (een naast gelegen wijk), maar er zijn er ook die hun onderwijs in Leiden volgen. Daarnaast zit ook de sportvereniging waar ze naar toe gaan niet in hun woonomgeving en wijken ze voor een winkelcentrum uit naar de binnenstad van Den Haag.

4.3.2 Gebruik van de playground

De leeftijden van de gebruikers van het Eendenplein lopen zeer uiteen, zo blijkt uit de verschillende observaties. Zowel kinderen van een jaar of zes (meestal onder begeleiding van hun ouders) als jongeren van achttien komen er om te sporten. Ook blijkt uit de observaties dat er verschillende 'zones' lijken te bestaan waar de jongeren sporten. Zo maken de jongeren van zestien jaar en ouder, overdag, vooral gebruik van het verharde gedeelte. De jeugd onder de zestien daarentegen, is meer te vinden op het kunstgrasveld.
De gebruikers sporten voornamelijk met leeftijdsgenoten. Omdat er tussen acht en vijftien jaar een groot verschil van leeftijd zit, ontstaan er vaak twee groepen op het kunstgrasgedeelte. Beide maken dan apart gebruik van één van de speelhelften. Dit zorgt volgens de gebruikers zelden tot problemen. Wanneer een kleine groep gebruik maakt van het gehele veld en een aantal oudere kinderen wil ook gebruik maken van de voorzieningen, wordt het spel zelfs verplaatst naar één doel. Ze kunnen met zijn allen gebruik maken van het veld en hoeven dus niemand weg te sturen. Andersom vinden ze ook dat zij het recht hebben om te sporten en laten ze zich hierin niet belemmeren: '*ik laat me er sowieso niet van af gooien, het veldje is van iedereen*', zegt één van de ondervraagde jongens.

De redenen om te gaan sporten lopen voor de gebruikers uiteen, en zijn zowel gericht op het fysieke aspect van de voorziening als op het gebruik ervan. Zo komen er redenen naar voren als: '*er zijn altijd veel mensen te vinden*' maar ook: '*er zit een hek om het veld heen*'. Veelal komen de ondervraagde gebruikers naar het veld '*en zien ze wel wie er aan het sporten zijn*'.

Vaak zijn het mensen die ze wel kennen en kunnen aansluiten bij het sporten van de andere gebruikers. Deze groep is bij de betekenisgeving heel erg gericht op het sporten als doel. De voorwaarden om dit te kunnen doen, moeten optimaal zijn.

Naast het sporten wordt er ook veel 'gehangen'. Met name meisjes en 'oudere' jongens zijn veel langs het veld te vinden. Ze staan voornamelijk op het verharde gedeelte. Hier is namelijk geen hek, wat hun scooters kan tegen houden, en er staat een ramp waarop ze kunnen zitten. Dat er weinig wordt gesport door deze groep, heeft volgens een medewerker van welzijn vooral te maken met de leeftijd waarin ze zitten: '*het is veel interessanter om je te profileren en te laten zien wie je bent, dan om te gaan sporten*'. Het sporten is veelal een bijzaak en gebeurt zo nu en dan rondom de 'hangende' groep heen.

Als verbetering zouden de ondervraagde jongeren graag zien dat er aparte delen voor kinderen komen die wat jonger zijn. Nu komt het nog voor dat er 'jongere' kinderen gebruik maken van het veld, maar dat ze in de ogen van de wat oudere kinderen de voorzieningen helemaal niet nodig hebben: '*dat kun je geen voetballen noemen, ze schoppen gewoon wat met een bal*'.
Daarnaast zouden ze op het verharde gedeelte graag zien dat het terrein geheel wordt afgesloten met een hek. Dit voorkomt dat er scooters en fietsers het terrein op kunnen en houdt het daarnaast de bal tegen wanneer deze te ver naar de zijkant rolt.

4.3.3 Software

Op het Eendenplein in Den Haag is twee keer in de week op vaste tijden een jongerenwerker te vinden die sportactiviteiten organiseert, dit gebeurt op de dinsdag- en woensdagmiddag. Eigenlijk wordt er vanuit welzijn meer 'outreachend' te werk gegaan. Dit betekent dat de jongerenwerkers de straat op gaan om te kijken waar de jongeren zich op dat moment bevinden. Van daaruit kunnen er dan activiteiten georganiseerd worden om verveling van de jongeren tegen te gaan. Deze benadering is volgens de teammanager van het jongerenwerk, voor de jongeren prettiger dan wanneer ze weten dat er op een bepaalde locatie op een bepaald tijdstip, activiteiten worden aangeboden.

De jongerenwerker heeft geen kwalificaties op het gebied van sport, maar is volgens de teammanager wel '*serieus geïnteresseerd in sport*'. Hij heeft een opleiding op het gebied van jongerenwerk en kan van daaruit direct signaleren waar problemen met jongeren ontstaan. Vanuit de RKF vinden ze de inzet van een jongerenwerker zonder sportkwalificaties een slechte gang van zaken en dient sporten als doel volgens hen meer centraal te staan bij het organiseren van activiteiten: '*Omdat de welzijnsinstellingen in Den Haag ook sport aanbieden en dat is op zich al een apart fenomeen, omdat een welzijnsinstelling is er voor welzijnszaken en niet voor sportzaken. Althans dat is mijn beleving. En sportzaken dat is een specifiek vak waar je ook voor opgeleid moet zijn en binnen welzijn zie je heel vaak dat mensen sport geven, die niet een specifieke sportachtergrond hebben*'. In een aantal van de stadsdelen leeft dezelfde gedachte en is er daardoor gekozen om de sportactiviteiten te laten uitvoeren door de RKF. Dit betekent dat de welzijnsorganisaties in die delen van Den Haag van een uitvoerende rol naar een toeleidende rol zijn gegaan.

Afbeelding 4.4 Kunstgrasveld met langs het veld zitmogelijkheden

De jongeren worden door welzijn verwezen naar de playgrounds waar activiteiten worden gehouden. Andersom kunnen de sport- en spelleiders de jongeren die voor problemen zorgen, doorsturen naar de welzijnsorganisatie.

Vanuit de welzijnsstichting in Leidschenveen erkennen ze dat sport onvoldoende aandacht krijgt: '*sport is nog steeds een beetje het stiefkindje van welzijn*'. De teammanager geeft aan dat dit sinds de komst van de nieuwe wethouder, Sander Dekker, niet verbeterd is. Het jongerenwerk dient zich sinds zijn komst aan vier speerpunten te houden: participatie, talentenontwikkeling, signalering en overlast. Hier zit volgens haar weinig sport in, waar dat vroeger anders was: '*we waren met name heel erg bezig om jongeren die zich verveelde, even heel grof, er voor te zorgen dat ze of naar verenigingen gingen of bijvoorbeeld naar eigen activiteiten van het jongerenwerk, je zorgt dat ze iets te doen hebben in hun vrije tijd*'. Op dit moment richt welzijn zich op het voorkomen dat jongeren dreigen uit te vallen en dat ze kansen benutten die ze eigenlijk alle jongeren gunnen. De signalering moet dus eigenlijk al plaats vinden voordat er een daadwerkelijke ontsporing plaats vindt: '*je zit veel meer op de coaching, dan op het organiseren van groepsactiviteiten. Nu hoort dat er wel bij, maar je ziet dat je toch steeds meer jongeren beet pakt om er voor te zorgen dat ze hun school afmaken, niet in de criminaliteit terecht komen*'. De 'nuttige' tijdsbesteding, waar welzijn vroeger een rol in kon spelen door bijvoorbeeld het aanbieden van sportactiviteiten, is weer veel meer het initiatief geworden van de jongeren zelf. Het voorkomen van overlast, blijkt nog het enige doel.

Uit de observaties blijkt dat het ontbreken van een hek er voor zorgt dat er tijdens een wedstrijdvorm, geen duidelijke afmeting bestaat van het terrein waar gesport wordt. Dat betekent dat het spel zich afspeelt op de plek waar de bal zich bevindt. Dit verschilt echter per spelvorm. Wanneer er bijvoorbeeld teams worden gevormd, zijn de afmetingen van het veld onduidelijker dan wanneer de spelvorm maar één voetbaldoel vereist.
Wat ook naar voren komt uit de observaties, is dat sporten en ontmoeten op het verharde gedeelte door elkaar heen lopen. Waar op het kunstgrasveld bijna alleen gesport wordt en de niet-sporters langs de kant staan, wordt er op het verharde gedeelte zowel gesport als gehangen. Daarnaast is het 'verloop' op het verharde gedeelte groter dan op het kunstgrasveld. De grote van de groep gebruikers verschilt, zo blijkt uit de observaties, soms per vijf minuten.

De activiteiten op het Eendenplein vinden vooral plaats in de vorm van voetbal. Daarnaast blijkt uit de observaties dat ook skaten populair is, met name onder de 'jongere' kinderen. Hoewel er de gelegenheid is tot basketbal, wordt dit weinig tot niet beoefend. De grote van de groep waarin het sporten plaats vindt verschilt per keer. Er zijn momenten dat alle vier de doelen, door vier verschillende groepen worden gebruikt. Veelal zijn het dan groepen van twee tot drie gebruikers, in verschillende leeftijdsklassen. Het komt echter ook voor dat er op beide velden in partijvorm wordt gespeeld en de groep zich kan uitbreiden tot veertien mensen.

4.3.4 Uitgelicht

Wat de behoefte aan sport- en speelmogelijkheden in de wijk is, wordt in kaart gebracht door de zogenaamde speelbeheerders. Op grond van deze kennis en ervaring kunnen zij aanpassingen verrichten aan de playgrounds, zo blijkt uit een gesprek met een beleidsmedewerker van de dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSB).

In het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg zijn twee speelbeheerders actief, die bepalen welke voorzieningen worden aangepast aan de (nieuwe) behoeften van de bewoners: '*Als beheerder kijken wij in eerste instantie naar het gebruiksgemak. Op diverse plekken zoals het Eendenplein wil je zelfs graag jongeren hebben, dat is er voor bedoeld en op ingericht. Het moet voor de jongeren aantrekkelijk(er) zijn dan tussen huizen voetballen bijvoorbeeld. Zo'n plek kan overlast veroorzaken, daarom is plaatsingskeuze en materiaalkeuze erg belangrijk. Ik begin net als beheerder en merk dat je met ervaring een goede analyse kan maken of een plek gaat werken of niet…Met ontwerpers botst*

het daarom vaak, omdat die een plek vaak vanuit esthetisch (deels of geheel) oogpunt bekijken', aldus één van de speelbeheerders. Daarmee wordt bedoeld dat de playground in de openbare ruimte moet passen, zodat het past binnen het beeld van de bebouwing.

Naast het aangegeven spanningsveld tussen ontwerper en speelbeheerder, is er ook bij de aanleg van een sportieve voorziening sprake van verschillende belangen. Bij de ontwikkeling van de wijk Leidschenveen zijn de locaties en inrichtingen van de playgrounds bepaald door de projectontwikkelaar. De speelbeheerder probeert hier echter wel invloed op uit te oefenen: '*Wij leggen onze sportieve voorzieningen zo professioneel mogelijk aan. Als we van tevoren in de planvorming een hoge gebruiksdruk verwachten zullen we bijvoorbeeld eisen dat dit in kunstgras (verdraagt jaarrond intensief gebruik) uitgevoerd wordt terwijl de ontwerper of ontwikkelaar (behoorlijke investering) vast wil houden aan een gewoon natuurlijk grasveld. Daarnaast proberen we velden multifunctioneel te maken. Om basketbalpalen wordt regelmatig gevraagd maar relatief weinig gespeeld, daarom brengen we dan vaak een combinatiedoel aan…Een Cruyff Court vinden wij daarom niet zo interessant omdat het voor de openbare ruimte beperkend werkt, wij hebben gelijkwaardige velden waar wij makkelijk kunnen aanpassen naar gelang gebruik*'.

4.4 Laakveld

Het Laakveld is een semi-openbaar sportterrein dat gelegen is in het stadsdeel Laak. Dit stadsdeel telt 37.075 inwoners (Den Haag in cijfers, 2008) waarvan ruim 25 procent, 19 jaar of jonger is. De buurt waarin het veld gelegen is, is Laakkwartier-West wat onderdeel uitmaakt van de wijk Laakkwartier en Spoorwijk. Deze buurt telt 7.355 inwoners waarvan er 1.840 (ook 25 procent) jonger zijn dan 20 jaar. In de omgeving van het Laakveld zijn erg weinig sportverenigingen gelegen. Wel zijn er relatief veel (ten opzichte van heel Den Haag) playgrounds waarop gesport kan worden.

4.4.1 Hardware en omgeving

Het Laakveld ligt midden in de wijk aan de Withuysstraat en is omringd door huizen en scholen. Het veld bestaat uit een Richard Krajicek-playground, een Johan Cruyff Court (Cruyff Court Madurodam Veld), een groot grasveld en een basketbalveld. Het veld is recentelijk, eind 2007, vernieuwd en feestelijk geopend.

Op het Laakveld zijn dus drie verschillende ondergronden te vinden, te weten: asfalt, kunstgras en gras. Op de Krajicek-playground is belijning aangebracht voor drie mini-tennisveldjes, er staan vier baskets en vier panna-doeltjes op. Het Cruyff Court bestaat zoals gebruikelijk uit kunstgras met daarop twee voetbaldoelen. Ook zijn er in het hekwerk vier lage doeltjes aangebracht, zodat er ook op twee veldjes gespeeld kan worden. Het grote grasveld is vrij te gebruiken. De enige voorziening die hierop is aangebracht zijn de grote voetbaldoelen. Tot slot is er het basketbalveld waarop uiteraard twee baskets zijn aangebracht.

Afbeelding 4.5 Cruyff Court Madurodam Veld

Daarnaast is er een beheerderruimte aanwezig op het terrein en is er ruimte voor materiaalopslag. Het geheel is omringd met hekwerk, zodat het op bepaalde tijdstippen volledig af te sluiten is.

Het Laakveld is specifiek ingericht om te sporten, er zijn verder weinig voorzieningen getroffen om er een ontmoetingsplek van de wijk voor te maken. Er zijn weinig bankjes waar mensen kunnen zitten, er is geen voorziening voor de 0 t/m 6 jarige en er is niet veel groen aanwezig.

De betekenis welke door betrokkenen aan het veld wordt gegeven is erg positief. De beheerder van het veld zegt hierover: *'Het is een heel mooi veld om te sporten, dat komt doordat het zo groot is en dat je er verschillende sporten tegelijkertijd kan doen'.* Ook de coördinator van de schoolsportclub ziet op dit moment niet echt noodzakelijke verbeterpunten: *'Voorlopig is het goed zo. Misschien in de toekomst een stukje extra kunstgras, omdat we een zalentekort gaan krijgen in de omgeving. Dan denk ik vooral aan een stukje afgeschermd kunstgras, zodat we ook iets met jongere kinderen kunnen gaan doen'.*

4.4.2 Gebruik van de playground

Het Laakveld wordt eigenlijk zodra de weersomstandigheden het toe laten druk gebruikt door jeugd en jongeren uit de buurt, maar ook uit andere delen van de stad en zelfs vanuit omliggende gemeenten. Uit gedane observaties blijkt dat het hoofdzakelijk jongens zijn die gebruik maken van het veld. De verhouding is op basis van een schatting weer te geven op 80% jongens en 20% meisjes. De beheerder van het veld zegt hierover: *'Er komen meestal jongens naar het veld, maar tegenwoordig komen er ook wel steeds meer meisjes. Dit zijn meiden van allerlei komaf (Turks, Surinaams, Marokkaans en Nederlands).*
Deze meiden zijn over het algemeen tussen de 14 en 18 jaar en komen hier vooral om te tennissen en te basketballen'. Ook de coördinator van de schoolsportclub kan zich hierbij aansluiten: *'Er komen meer jongens dan meisjes naar het veld'.*

Qua leeftijd is het bereik behoorlijk breed. 's Middags, direct na schooltijd, stroomt het veld vol met jeugd van een jaar of 7 t/m 14, later op de dag komt de oudere jeugd, tot een jaar of 20, en in de avonduren wordt er geregeld gebruik gemaakt van het veld door volwassenen. De beheerder van het veld laat een vergelijkbaar geluid horen: '*Er komen mensen van hele verschillende leeftijd sporten. De jongste die komen zijn vier jaar en komen samen met hun ouders. Vanaf een jaar of zes mogen ze zelf komen. Meestal zijn er jongens tussen de 8 en de 18 te vinden op het veld. Soms komen er ook volwassenen en af en toe zelfs ouderen'.* De ervaringen van de coördinator van de schoolsportclub is dat er vooral gebruik wordt gemaakt van kinderen uit de groepen 5,6,7,8 van het basisonderwijs, wat betekent kinderen tussen de 7 en 12 jaar. Dit is op zich logisch aangezien, deze groep vooral direct aansluitend op school op het veld te vinden is.

Op een aantal avonden in de week wordt de playground (of een deel daarvan) ook gebruikt door volwassenen om te sporten. Dit is in ieder geval zo op woensdag, donderdag en in het weekend. Dan komen organisaties uit de buurt, zoals de HVL (Hindoestaanse Vereniging Laak) of New Song (Antilliaanse organisatie) sporten op de playground. Deze organisaties organiseren dat zelf.

Op de playground worden vele verschillende sporten beoefend. Binnen de schoolsportclub worden diverse sporten aangeboden. Een aantal daarvan vinden op het Laakveld plaats: atletiek, korfbal, tennis en binnenkort hockey. Volgens de beheerder is voetbal onder de jongens toch verreweg de populairste sport om te beoefenen. Daarnaast wordt er ook wel basketbal en tennis gespeeld en soms nog andere sporten. Bij meiden zijn basketbal en tennis vooral populair. Uit de observaties en gesprekken met de gebruikers blijkt dit ook wel. Altijd waren er wel jongens aan het voetballen, terwijl de andere delen van de playground soms niet gebruikt werden. Een van de jongens zei hierover: *'We willen gewoon voetballen op het Cruyff Court, de rest maakt ons niet zo uit'.*

De sfeer op de playground wordt door alle betrokkenen als positief ervaren. Natuurlijk is er wel eens een incidentje geweest, maar over het algemeen gaat het prima. *'De sfeer is goed. Kinderen proberen je dagelijks uit. Ze voelen aan hoe je, je die dag voelt en gaan je dan testen. Maar door mijn ervaring*

levert dat geen problemen op', aldus de beheerder. Een belangrijk aspect dat de beheerder noemt hierbij is de aanleg van een camerasysteem. Hierdoor is hij in staat vanuit de beheerderruimte het hele veld te overzien. Vanaf de ingang tot en met het laatste veld.

Ook een aantal gebruikers van het veld geven aan de sfeer op de playground prima te vinden. Een jongen van 12 zegt hierover: *'Het is hier altijd wel gezellig. We kunnen altijd leuk spelen.* Een meisje van 14 laat een vergelijkbaar geluid horen: *'Ik voel me hier altijd wel goed. Samen met vriendinnen kan ik lekker sporten. We hebben eigenlijk nooit last van de jongens. En als dat wel zo is dan is er gelukkig de beheerder die er wat tegen doet'*. Gebruikers laten dat eigenlijk alleen maar positieve geluiden horen. Er wordt hoofdzakelijk een positieve betekenis toegekend, vooral vanwege de vele mogelijkheden en de prettige sfeer.

Afbeelding 4.6 RKF-Playground op het Laakveld

Een buurtbewoner die toevallig langs het veld laat wel een iets kritischer geluid horen: *'Het veld is altijd druk in gebruik. Op zich is dat prima, maar het zorgt soms wel voor wat overlast. Er wordt geschreeuwd en het taalgebruik is ook niet altijd helemaal normaal. Daarnaast vliegt er soms wel eens een bal over de hekken'.* De observaties welke gehouden zijn onderstrepen het beeld dat er een goede sfeer heerst op de playground. Er werd alle keren lekker gesport zonder dat daar grote problemen bij ontstonden. Natuurlijk valt er wel eens een onvertogen woord, maar dat is meer uitzondering dan regel.

De playground wordt vooral gebruikt om te sporten maar toch is er ook wel sprake van een sociale functie. De beheerder zegt hierover: *'Het veld wordt hoofdzakelijk gebruikt om te sporten. Jongeren ontmoeten elkaar er ook wel, maar meestal is het toch om te sporten'.*
Wijkbewoners lopen niet zomaar even binnen bij de playground, maar er komen wel, zoals eerder benoemd, regelmatig ouders langs. Dit noemt de beheerder een buurtfunctie: *'Er komen zeer regelmatig ouders kijken. In ieder geval komen er ouders mee met de jongste gebruikers van de playground, maar ook ouders van wat oudere gebruikers komen wel eens kijken. Dit is erg leuk, omdat de ouders zo zien wat hun kinderen daar allemaal doen. Het is ook leuk om met de ouders te praten over de kinderen. Zeker in het geval dat een kind zich niet helemaal volgens de regels gedraagt, is het goed om dit met de ouders te bespreken. Je ziet al snel dat dat invloed heeft op het gedrag van het kind'.* De coördinator van de schoolsportclub geeft daarnaast ook aan dat hij weet dat er regelmatig oud-schoolkinderen naar het veld komen om wat te hangen. De indruk van een medewerkers van de Cruyff Foundation is ook dat het vooral gebruikt wordt om te sporten: *'Het Cruyff Court Madurodam Veld ligt wat verstopt, het is semi openbaar en er wordt bijna continu een georganiseerd programma op gehouden. Dit veld wordt meer gebruikt om te sporten dan dat het een ontmoetingsplek is, maar dat komt voornamelijk door de situatie'.*

4.4.3 Software

De gemeente Den Haag zorgt ervoor dat er direct na schooltijd (vanaf 15.00 uur) tot aan sluitingstijd (doordeweeks om 21.00 uur en in het weekend 18.00 uur) een beheerder en/of sport- en spelleider aanwezig is op het veld. Het doel hiervan is om de jeugd en jongeren die willen sporten kunnen deelnemen aan activiteiten en evenementen die georganiseerd worden en dat er tegelijkertijd een stukje toezicht en beheer is op de playground. Beide taken liggen momenteel in handen van één persoon.

Hij is het gezicht van de playground wat een goede werking heeft op de manier waarop de kinderen met hem omgaan. Uit de observaties bleek dit ook. Hij is echt de centrale man op de playground. Vragen worden aan hem gesteld en als hij ergens iets van zegt dan is het ook vrij snel klaar.
De beheerder omschrijft zijn rol als volgt: *'Als beheerder zorg ik ervoor dat het terrein netjes blijft en dat er niets gesloopt wordt. Daarnaast probeer ik ervoor te zorgen dat de jeugd en jongeren zich netjes gedragen en op een normale manier met elkaar omgaan'*.

Naast de beheerrol heeft hij ook een taak als sport- en spelleider: *'Als sport- en spelleider organiseer ik activiteiten op de playground. Ik geef les in bepaalde sporten, verzorg trainingen en organiseer zo af en toe een wedstrijd of toernooitje'.* Zeker in de vakantieperiode organiseert hij regelmatig een toernooi voor een bepaalde doelgroep. Die doelgroepen variëren van de allerkleinste jeugd tot de wat oudere jongeren. Deze toernooitjes zijn over het algemeen een groot succes en het wordt erg gewaardeerd dat hij ze organiseert. Dat bleek ook uit een gesprek met een jongen: *'Ik vind het heel erg leuk als er wedstrijdjes worden georganiseerd, ik doe bijna altijd mee'.* Ook over de activiteiten worden positieve verhalen verteld door de gebruikers: *'Het is leuk om af en toe nog wat nieuws te leren. Ik heb een paar leuke trucjes geleerd hier op de playground'.* Maar toch willen de jeugd en jongeren ook vaak gewoon spelen en niet teveel moeten: *'Ik kom hier altijd met mijn vriendjes om lekker zelf te voetballen. Ik wil niet dat iemand zegt wat ik moet doen, wij willen gewoon doen waar we zin in hebben'*.

4.4.4 Uitgelicht

Ter afsluiting van deze paragraaf over het Laakveld is het nog van belang het semi-openbare karakter van de playground te bespreken. Vanaf het moment dat het Laakveld helemaal heringericht en opgeknapt is, is ook besloten er een hek omheen te zetten zodat het afsluitbaar is. Het veld is alleen toegankelijk voor mensen als er iemand is om toezicht te houden. Dit betekent dat onder schooltijd een aantal omliggende scholen veelvuldig gebruik maken van het veld en dat na schooltijd (vanaf 15.00 uur) er toezicht vanuit de gemeente geregeld is. Dit is zo tot 21.00 uur en dan gaat het licht uit en wordt het terrein afgesloten, ondanks dat er zeker in de zomermaanden ook na 21.00 uur wel animo is om te sporten. Deze beslissing is genomen in samenspraak met wijkbewoners en betrokken organisaties. Het idee er achter is om het Laakveld op deze manier kwalitatief op niveau te houden en ook om 's avonds laat overlast te voorkomen.
Een wijkbewoner zegt hierover: *'Het is voor de wijk heel belangrijk dat er altijd beheer is als het veld open is. Anders is het helaas zo dat het binnen de kortste keren een grote klerezooi is. Het was voor ons als wijkbewoners echt essentieel dat het zo zou gaan'.* Dit blijkt ook wel uit de opmerking van de beheerder: *'Vroeger was het hier echt een zooitje. Je wilde hier 's avonds niet komen dan gebeurden er allerlei dingen die het daglicht niet kunnen verdragen. Nu is dat veel beter'.* De betekenis welke deze wijkbewoner nu toekent aan het veld is voor een belangrijk deel bepaald door de ervaringen uit het verleden. Toen was de situatie slecht en dat weegt mee bij de huidige betekenisgeving.

Tot slot is ook aan alle betrokkenen gevraagd wat er verbeterd zou kunnen worden aan het veld. De algemene mening is eigenlijk dat het goed is, zoals het nu is. De voorzieningen zijn prima. Hooguit zoals eerder aangehaald in de toekomst meer kunstgras. Daarnaast noemt de beheerder dat het ideaal zou zijn als er meer verlichting zou komen, zodat er in de donkere maanden ook in de avonduren gebruik van gemaakt kan worden. Wijkbewoners zien dat anders: *'Er moet echt niet meer verlichting bij komen dan dat er nu is. Het is licht zat zo en we hebben dit afgesproken'*.

Een ander punt wat verbeterd kan worden is de onderlinge afstemming tussen partijen die gebruik maken van het veld. Het komt bijvoorbeeld nu voor dat de beheerder al aanwezig is, terwijl de schoolsportclub ook nog volop aan het sporten is. Dit is zonde, want er zijn dan toch weinig kinderen die vrij willen spelen en er is ook weinig ruimte. Dit punt werd aangekaart door de coördinator van de schoolsportclub. Ook de informatievoorziening naar de burger toe kan beter, zodat ze goed weten wanneer er wat gaat plaats vinden.

De jeugd en jongeren vinden dat niet zo belangrijk: *'Ik weet gewoon dat er elke middag iets te doen is. Ik kom gewoon en zie het wel'.* Volgens de sport- en spelleider is dit toch een aandachtspunt omdat op die manier het gebruik van het veld nog beter gestimuleerd kan worden.

4.5 Laan van Wateringse Veld

De Laan van Wateringse Veld is een lange doorgaande weg die dwars door de wijk Wateringse Veld loopt in het zuiden van Den Haag. De wijk ligt in stadsdeel Escamp, wat met 108.811 inwoners (Den Haag in cijfers, 2008) ruimschoots het meeste aantal inwoners telt van alle Haagse stadsdelen. Daarvan is 24 procent 19 jaar of jonger, wat betekent dat er ruim 25.000 jongeren wonen. In de wijk liggen een aantal sportverenigingen, een grote sporthal en diverse playgrounds, waarvan er een gelegen is aan de Laan van Wateringse Veld. De wijk Wateringse Veld is een wijk welke de afgelopen 10 jaar in verschillende fases is gebouwd. Het is een Vinex-wijk welke deels gelegen is op grond dat voorheen niet tot de gemeente Den Haag behoorde. De playground ligt in de buurt Lage Veld. In deze buurt wonen 4.557 waaronder 1.423 mensen van 19 of jonger (31 procent). Het aantal jongeren is dus een stuk hoger dan het gemiddelde van het stadsdeel Escamp.

4.5.1 Hardware en omgeving

De playground aan de Laan van Wateringse Veld is een langgerekte strook van een aantal verschillende voorzieningen. Vanaf de noordkant begint het met een gloednieuwe en uitgebreide skatevoorziening. Deze is zeer recent opgeleverd. Daarna volgt een verhard basketbalveld. Dan een kleine skatevoorziening, welke oorspronkelijk bedoeld was als voorloper van de nieuwe. Nu de nieuwe voorziening opgeleverd is, is het nog even de vraag of deze weggaat of blijft. Hij wordt namelijk ook nog steeds behoorlijk gebruikt. Daarna volgt een stuk grasveld zonder enige voorziening erop. En tot slot ligt er aan de zuidelijke kant van de playground een kunstgrasveld met daarop twee voetbaldoelen.

De playground kent dus drie verschillende ondergronden: verhard veld, kunstgras en een grasveld daarnaast zijn er momenteel twee skatevoorzieningen. De playground is eigenlijk vooral ingericht om te sporten. Er zijn weinig mogelijkheden om echt te zitten of elkaar te ontmoeten. Aan de rand van de playground zijn wel diverse betonnen blokken neergelegd waarop je kan zitten, maar dat nodigt niet echt uit. Daarnaast zijn er een aantal bankjes maar dat zijn er bijzonder weinig in verhouding tot de oppervlakte van het terrein.

Afbeelding 4.7 Kunstgrasveld zonder afrastering

Tijdens een van de observaties had de playground een nog al rommelige uitstraling. Er lag behoorlijk wat afval om de voorzieningen heen en ook het groen dat er was zag er niet heel verzorgd uit. Dit is geen beeld dat gedeeld wordt door alle betrokkenen. De activiteitencoördinator zegt hierover: *'Dat kan nu zo zijn. Maar als ik praat vanuit vorig jaar dan is dat me niet opgevallen. Misschien dat het de laatste maanden niet goed is onderhouden. Ik weet wel dat er op de bankjes en blokken eromheen veel hangjongeren zitten. Niet dat zij kattenkwaad uithalen, wel dat ze met scooters daar heen komen'.* Een buurtbewoonster is het er echter wel mee eens: *'Het terrein kan beter verzorgd worden en ook dat ze hebben toentertijd gekozen om die paden van een soort geel gravelzand te maken en intussen is het gras doorgegroeid door de paden en op bepaalde punten slijt het ook weer uit'.*

Een belangrijk punt om te benoemen is ook nog de naastgelegen trambaan. De playground ligt als het ware ingeklemd tussen de trambaan. Langs beide zijden rijdt een tram en ook aan beide lange zijden van de playground is een tramhalte gelegen.

4.5.2 Gebruik van de playground

Volgens de betrokkenen wordt de playground aan de Laan van Wateringse Veld, net als de andere playgrounds in de wijk, volop gebruikt. Net als bij de meeste playgrounds komen er meer jongens dan meiden sporten. Volgens de jongerenwerker is dit altijd wel het geval: *'Er komen relatief veel jongens naar de playground'.* Dit wordt ook onderschreven door de observaties die gedaan zijn. Elke keer was de verhouding jongens en meisjes ongeveer twee derde jongens en een derde meisjes.

Qua etniciteit vormen de gebruikers van het veld een afspiegeling van de inwoners van de wijk. Volgens de jongerenwerker valt het wel mee met het aantal etniciteiten in de wijk: *'Er zijn niet zoveel etniciteiten in de wijk, nog net geen 12 procent allochtonen mensen. En de mensen die er gebruik van maken is een duidelijke mix'.* Daarnaast komen er ook jeugd en jongeren uit omliggende gemeenten naar de playground en dan vooral om gebruik te maken van de nieuwe skatevoorziening. Volgens de jongerenwerken komen ze onder andere uit Rijswijk en Westland: *'Het is dan ook een ultieme skatevoorziening'.* Dat dit ook wel voor problemen heeft gezorgd blijkt wel uit de opmerking van een buurtbewoonster: *'Er is een tijd geweest, toen de keerlus van tram 17 daar nog lag (tegenwoordig loopt tram 16 er langs, RS) , dat er vanuit een andere wijk jongeren kwamen en dan hier kwamen. Dat waren doorgaans ook nog de jongeren die rottigheid kwamen uithalen en weer waren vertrokken met de tram'.* In het verleden zijn er dus momenten geweest waarop de playground een negatieve betekenis had voor deze wijkbewoonster, tegenwoordig is dat anders en wordt er positief tegenaan gekeken.

Afbeelding 4.8 Nieuwe skatevoorziening aan de Laan van Wateringse Veld

De playground wordt het meest gebruikt door jeugd van ongeveer 8 jaar t/m 15 jaar. Op elk deel van de playground is jeugd uit deze leeftijdsgroep te vinden. Dit blijkt uit het aantal observaties, maar wordt ook onderstreept door een wijkbewoonster en tevens eindredactrice van de wijkkrant: *'Er komen jongens en meisjes vanaf een jaar of 7/8 tot en met 20/22 jaar. De oudste zijn de skaters die het terrein pakken en het is vooral de middengroep die er veel verblijft dus een jaar of 11, 12,13,14 ongeveer'.* De jongerenwerker sluit zich hierbij aan: *'De leeftijd van de gebruikers is echt variërend. 's Middags zie je meestal de wat jongere kinderen en 's avonds komen de ouderen'.*
Volwassenen zijn volgens de betrokkenen eigenlijk nooit aan het sporten op de playground. Heel soms dat er wel eens een ouder mee met een kind maar dat is het dan wel.

Op de playground worden vooral de sporten gedaan waarvoor echt de voorzieningen zijn aangelegd, het komt niet zo vaak voor dat jeugd en jongeren zelf iets anders gaan doen. Zoals gezegd is vooral het skaten erg populair nu en uiteraard het voetbal. Bij elke observatie waren er toch zeker wel rond de 25 jongeren aan het skaten en was er altijd wel een groepje van 15 jongens aan het voetballen.

Het basketbalveld lag vaak leeg of werd als hangplek gebruikt. Toch zeggen zowel de buurtbewoonster als de jongerenwerker dat er ook wel druk gebasketbald wordt. *'Er wordt vooral voetbal en basketbal gespeeld en er wordt veel geskated',* aldus de jongerenwerker.

De sfeer op de playground wordt door de betrokkenen als goed omschreven. Er gebeuren zelden rare dingen. Dit wordt onderschreven door de observaties, al vond er gedurende een van de observaties wel een opstootje plaats. Maar dat had weinig te maken met de playground zelf, maar was een probleem dat toevallig daar werd uitgesproken. Volgens de buurtbewoonster is de omgang goed tussen de gebruikers: *'Tot nu toe zijn er nog geen rare dingen gebeurd. Kijk als er dan een keertje iets is dat een meisje met een jongen ruzie of er is op een ander terrein ruzie en dat speelt zich dan even daar voor de deur af en dat wordt daar uitgevochten of uitgezocht, kijk dat kom je overal tegen en dat is niet omdat daar toevallig een playground is'.*
Een van de gebruikers, een meisje van 14 jaar, geeft ook zich altijd prima te voelen op de playground en het goed naar haar zin te hebben: *'Er gebeurd eigenlijk bijna nooit iets en als dat dan toch gebeurd en je hebt er niets mee te maken, laten ze je ook gewoon met rust. Ik kom hier graag'.* Ook de jongerenwerker ziet de situatie ongeveer zo: *'Het gebeurd wel eens dat een groep een andere groep buitensluit, maar dan proberen we daar wat aan te doen. Je ziet dat binnen Wateringse Veld de groepen over het algemeen wel kunnen matchen'.* Een voorbeeld van uitsluiting is dat tijdens een van de gedane observaties een van de sportende kinderen tegen twee jongens aan de kant riep: *'He homo's, wat staan jullie te kijken?'*. Deze jongens trokken zich er ogenschijnlijk niet veel van aan, maar ze gingen ook niet deelnemen aan het spel, terwijl ze wel met een bal onder de voet stonden toe te kijken. Kortom betrokkenen zien de playground als iets positiefs.

Afbeelding 4.9 Basketbalveld

Wel ervaren buurtbewoners wat overlast van de jeugd en jongeren die van en naar de playground gaan of van de jongeren die in de buurt van de playground een hangplek zoeken. Volgens een buurtbewoonster houdt deze overlast het volgende in: *'Kijk, ik hoor wel van buurtbewoners dat er overlast is van het aan- en afrijden van skateboarden en het sanitair van links en rechts in de portieken plassen. En de flesjes die ze leegdrinken en de verpakkingen die dan, ook al staan er twee bakken, nog steeds neergegooid worden'.* Jongeren zorgen rondom de playground ook in de ogen van de jongerenwerker soms wel voor wat overlast, maar dat wordt eigenlijk altijd onderling op een goede manier opgelost: *'Het is momenteel zelfs zo dat de oudere jeugd die een stok (joint, RS) opsteekt daar (bij de playground, RS), dan komt een van de ouderen van joh wil je even op zij gaan en dat gebeurd ook'.*

Daarmee komen we bij het laatste onderwerp dat best bij het gebruik van de playground, namelijk sociale functie van de playground. Uit het hiervoor gegeven citaat blijkt dus al dat er sprake is van enige sociale controle van ouderen in de richting van jeugd. Een buurtbewoonster geeft aan dat er redelijk veel ouders mee komen: *'Vooral bij de kleine skatebaan als de kinderen nog wat kleiner zijn. Het valt me ook op dat er vaak ook wat allochtone moeders samen zitten. Ze zijn herkenbaar en ze zitten daar dan samen'.* Op de vraag of het dan ook echt een ontmoetingsplek is, antwoord ze: *'Ja, en dat zou ik nog wel meer terug willen zien op de kop van het voetbalveldje (zuidkant playground, RS)'.*

Ze zou graag zien dat daar ruimte wordt gecreëerd voor de jongeren en ook ouderen om elkaar te ontmoeten door het plaatsen van bijvoorbeeld wat picknicktafels. De jongerenwerker sluit zich hier deels bij aan: *'Jongeren komen er ook wel zomaar naar toe, maar ouderen komen alleen als er gesport wordt. Als je dit wel voor elkaar krijgt krijg je een stukje integratie. Het is een vrij nieuwe wijk en als je dingen combineert'. 'Het is geen sporten, het is gewoon 's avonds buiten bezig zijn. Het gaat niet alleen om het sporten, het gaat ook om elkaar te ontmoeten, om een plek te hebben waar je elkaar tegenkomt. Het woord dat is hun keuze, dat is het woordje chillen':* aldus een buurtbewoonster. De playground kent dus vooral een sportieve betekenis. Jongeren gebruiken het ook wel als hangplek, maar het kan niet gekwalificeerd worden als echte ontmoetingsplek voor de wijk.

4.5.3 Software

In tegenstelling tot bijvoorbeeld het Laakveld is de playground aan de Laan van Wateringse Veld niet fulltime bezet door een beheerder of sport- en spelleider. Het is een playground die volledig openbaar is, wat betekent dat het niet mogelijk is om op een bepaald tijdstip het terrein af te sluiten. Wel is het zo dat de afdeling Sportsupport van de gemeente ervoor zorgt dat er op een tweetal momenten in de week activiteiten worden georganiseerd op de playground. Net als op het Laakveld worden er activiteiten aangeboden aan iedereen die daaraan wil deelnemen. Hiermee wordt hetzelfde doel nagestreefd, namelijk het geven van lessen in bepaalde sporten, het verzorgen van trainingen en het zo nu en dan organiseren van wedstrijdjes. Grotere toernooitje of evenementen worden er op deze playground niet georganiseerd aangezien de ruimte daarvoor ontbreekt. Wel is het zo dat het in potentie een locatie is waar meer activiteiten op ontplooid zouden kunnen worden. De coördinator van de activiteiten op playgrounds zegt hierover: *'Het is een unieke locatie. Een mooie locatie tussen de trambanen in, tussen de huizen wat veelal sociale woningen zijn'. Het is alleen jammer dat er geen opslagruimte voor materialen is'.*

Naast de activiteiten die door Sportsupport georganiseerd worden er zo nu en dan ook activiteiten georganiseerd door de welzijnsorganisatie uit de wijk: stichting MOOI! Drie momenten in de week zetten zij sportstagiaires in om sportactiviteiten te geven. Het doel hiervan gaat verder dan alleen sport. De jongerenwerker van stichting MOOI zegt hierover: *'Wij komen daar dan als agogen heen om te kijken van wat kunnen we hier uithalen, daarbij signaleren we meer dan alleen sport'.* Een moeilijk punt hierbij is volgens de jongerenwerker wel de kwaliteit van de activiteiten: *'Als er een sport gegeven moet worden waar wij niet heel veel verstand hebben dan mist een stukje professionaliteit en kwaliteit en dan proberen we te zoeken naar mensen die in de wijk wonen, vrijwilligers of stagiaires die wel kwalitatief een activiteit kunnen leveren'.*

Een beheerfunctie, zoals op het Laakveld, is niet aanwezig op de playground aan de Laan van Wateringse Veld. Het beheer dat er plaats vindt gebeurd door ouders die toevallig aanwezig zijn op de playground of door de mensen die een activiteit organiseren. Volgens de jongerenwerker is dit ook niet nodig: *'Ik denk dat je de mensen die je er op zet er echt op moet zetten om er wat meer mee te willen dan alleen sporten. Op het moment dat er geen gebruik van wordt gemaakt kan je er mensen op zetten om er mensen naar toe te leiden en gebruik te laten maken van de locatie, maar dat is hier niet het geval'.*

4.5.4 Uitgelicht

Ter afsluiting van deze weergave van de situatie op de playground aan de Laan van Wateringse Veld is het goed om nog een aantal punten te bespreken welke door de betrokkenen zelf aangedragen zijn.

In de eerste plaats geven diverse betrokkenen aan dat het goed zou zijn om de playground wat meer aan te kleden zodat het meer een ontmoetingsplek wordt voor jong en oud. Nu komen de mensen er vooral om te sporten.

Jongeren komen er soms nog wel om elkaar te ontmoeten, maar ouderen komen alleen om te sporten of om naar hun kinderen te kijken. Aankleding door middel van een bankje en wat groen zou zeer welkom zijn. Een buurtbewoonster zegt hierover: *'Het is een lange groene rij, maar er staan bijvoorbeeld niet leuke bloemperkjes die het wat fleurig maken. Ook niet voor de mensen die vanuit hun huis naar beneden kijken'.* Daarbij zou een sanitaire voorziening erg welkom zijn.
Hierover zijn zowel de buurtbewoonster als de jongerenwerker het eens: *'Het is lastig dat de jongeren hun behoefte niet kunnen doen. Ze kunnen geen gebruik maken van een toilet.'* Het zou goed zijn als dit wel mogelijk zou zijn. Hierdoor zou de overlast, van wildplassen, worden teruggedrongen en het zou ook ouderen meer uitnodigen naar buiten te komen.

Over de aanwezige voorzieningen zijn de betrokkenen op zich wel tevreden al wordt er zowel door de activiteitencoördinator van de gemeente als door de jongerenwerker aangegeven dat het toch wel wenselijk zou zijn als er een opslagruimte voor materialen zou komen. *'Het is jammer dat er aan de Laan van Wateringse Veld niet een Haags Hopje (punt voor sport- en speluitleen vanuit welzijn, RS) of opslagruimte is. Dat is een gemis. Nu is het vaak vanuit het Panamaplein (verderop gelegen buurthuis, RS) materialen ophalen of sommige sportleiders hebben al een zak met ballen mee. Als daar een opslag is dan zouden er al veel meer mogelijkheden zijn',* aldus de coördinator.

4.6 Context

4.6.1 Hardware

Het beheer van de onderzochte playgrounds is in handen van twee gemeentelijke diensten. Allereerst is er de dienst Stadsbeheer (DSB) die bijna alle speel- en sportplekken in de stad onderhoud, waaronder ook de Laan van Wateringse Veld en het Eendenplein. Daarnaast is er de dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW) die een aantal 'openbare' sportvelden in beheer heeft, zoals het Ketelveld en het Laakveld. De laatst genoemde velden waren oorspronkelijk gemeentelijke sportterreinen, ook wel 'uurhuurvelden' genoemd, waar verenigingen gebruik van konden maken. Later werden dit 'openbare' sportterreinen, welke op dit moment nog steeds in beheer van OCW zijn. Het zijn niet geheel openbare terreinen, omdat ze in veel gevallen op een bepaald moment worden afgesloten.

Waar de dienst OCW zich uitsluitend bezig houdt met sportvoorzieningen, richt DSB zich op zowel sport- als speelgelegenheden. De ontwikkeling van nieuwe woongebieden gebeurt door de dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO). Nadat deze zijn opgeleverd, word het beheer overgedragen aan DSB. Zij zijn verantwoordelijk voor de openbare ruimte. Na de oplevering van de vinex-wijken Wateringse Veld en Leidschenveen is het beheer in handen van DSB gekomen.
Bij de ontwikkeling of herinrichting van woongebieden wordt er door de gemeente rekening gehouden met de zogenaamde '3 procentsnorm'. Dit betekent dat 3 procent van het bebouwde gebied een bestemming krijgt voor speel- en sportvoorzieningen. Uit een gesprek met DSO blijkt echter dat de 3 procent geen harde norm is: '*De 3 procent norm is meer een handvat. Het zegt niets over het aantal kinderen, maar ik heb ook in beleidsplannen of het handvat, heb ik dus ook aangegeven, je kunt berekenen welke soort woningbouw je gaat bouwen, dus waarmee je bezig bent en dan kun je ook berekenen hoeveel kinderen geprognosticeerd worden die daar terecht komen*'.

Een onderwerp dat tijdens de interviews veelvuldig aan de orde kwam, is de beheersbaarheid van de voorzieningen. Zo vindt een beleidsmedewerker van de productgroep sport bijvoorbeeld dat de keuze voor gebruiksvriendelijkheid altijd voorop moet staan: '*Dat vind ik een totaal gebrek aan, we pleuren maar wat neer en dan is het goed, vanuit die lijn. Dat vind ik niet goed nagedacht…Ik vind dat de inrichting van het terrein moet afgestemd zijn op het gebruik en op de gebruiksvriendelijkheid ervan. Dat mis ik dus veel. De bankjes zeg maar bij sportvoorzieningen, je moet het ook aangenaam maken om er te zitten. Je bent niet allemaal aan de beurt, dat sowieso. Maar zelfs het volledige*

gebrek er aan'. De gedachte die achter de aanleg of herinrichting van een playground ligt is in de ogen van de beleidsmedewerker, niet altijd even helder.
Uit de praktijk blijkt dat de beheersbaarheid van de playgrounds in een aantal gevallen de voorkeur krijgt boven de gebruiksvriendelijkheid. Zo is er op het Ketelveld gekozen om een deel van hekwerk, niet te vervangen voor een aantal bankjes. De laatste zouden de schoonmaakwerkzaamheden te veel belemmeren.

Naast de vraag welk van bovenstaande begrippen de voorkeur krijgt, is er ook een verschil van mening onder de geïnterviewde over de rol die de bewoners spelen bij de herontwikkeling van bestaande playgrounds. De fase in welk stadium je de bewoners informeert over herinrichting van nieuwe voorzieningen komt in vraaggesprekken naar voren als belangrijk aspect. Deze fase bepaalt uiteindelijk in hoeverre de gebruikers nog invloed hebben op de voorzieningen.
Vanuit de afdeling Buitensport, die vanuit OCW verantwoordelijk zijn voor de aanleg en onderhoud van diverse playgrounds, is de mening dat de gebruiker in ieder geval instemming moet krijgen bij de inrichting van de sportieve ruimte: '*Nou eigenlijk zou je moeten zeggen als gemeente…naar de bewoners gaan…bewoners we willen wat aan gaan leggen, we hebben die en die gedachte wat vinden jullie daarvan? En als de bewoners vinden dat er geen jeu de boules baan moet komen moet je hem er toch niet wel doorheen willen douwen… volgens mij moet je de bewoners mee laten denken*'.
De geïnterviewde geeft hiermee aan dat er vanuit sportbeleid nog wel eens bepaalde keuzes worden gemaakt, waarvan het nog maar de vraag is of ze wel aansluiten bij de behoeften van de gebruikers.
De gedachte om gebruikers te betrekken bij de herinrichting dan wel realisering van een playground, leeft ook bij DSB. De inwoners van Den Haag zijn de uiteindelijke gebruikers van de voorzieningen en daar moet volgens deze dienst rekening mee gehouden worden: '*Het gekke is, wat volwassenen neerzetten is het eindproduct, maar voor kinderen is het een beginproduct. Die nemen zoiets, een object en gaan daarmee een eigen werkelijkheid creëren. Een eigen waarde creëren. Dus wat wij als eindproduct neerzetten, zien zij als beginproduct. Als we daarmee rekening houden, dan komen we er wel*'.

4.6.2 Software

De software rondom streetsport gaat over het beheer op de playgrounds en het organiseren van activiteiten en evenementen. In de beschrijving van de onderzochte playgrounds is naar voren gekomen dat er verschillende activiteiten georganiseerd worden op de playgrounds in Den Haag. Dit gebeurd door diverse partijen. Zo zijn er welzijnsorganisaties actief, diverse zelforganisaties of buurtorganisaties organiseren het een en ander, op sommige playgrounds zijn schoolsportclubs actief en ook sportverenigingen zijn zo nu en dan op de playground te vinden. Daarnaast organiseert de sector Sport van de gemeente ook de nodige activiteiten.

Tijdens het verzamelen van de data voor het onderzoek is de situatie rondom deze gemeentelijke activiteiten veranderd. In ieders beleving, zowel van gemeente, de Richard Krajicek Foundation als die van de wijkbewoner was het de Richard Krajicek Foundation (RKF) die de activiteiten organiseerde in samenwerking met de gemeente. Formeel gezien was het allemaal wat anders geregeld, maar in de praktijk werkte het op deze manier en hield iedereen deze situatie ook in stand. Om dit te benadrukken liepen de sportleiders in RKF trainingspakken, hingen er RKF vlaggen bij de playground en werd de aansturing van de coördinator sport- en spelleiders gedaan door een manager van de RKF. In de praktijk liepen de zaken niet altijd even vlekkeloos en daarom is kritisch gekeken naar de ontstane situatie. Het resultaat hiervan is dat vanaf heden (mei 2009) de taken en verantwoordelijkheden anders zijn komen te liggen. Zowel formeel als in de praktijk is het nu zo dat de gemeente Den Haag mensen, via Sportservice Noord-Holland, in dienst heeft om de activiteiten op de playgrounds uit te voeren. De aansturing ligt volledig bij de afdeling Sportsupport van de gemeente. De rol van de RKF in dit geheel is deels meefinanciering en de RKF geeft de sport- en spelleiders de kans om een stuk extra opleiding te volgen. Daarnaast bestaat binnen de RKF veel kennis op het gebied van streetsport en wordt samengewerkt.

Deze verandering van de situatie heeft nogal wat gevolgen voor beide partijen en zeker ook voor de medewerkers op de playgrounds. Voorlopig zal er echter niet veel veranderen aan de berichtgeving naar buiten toe en de uitingen op de playgrounds.

In de praktijk betekent dit dat de medewerkers in RKF kleding zullen blijven lopen en dat er ook vlaggen van de RKF zullen worden opgehangen op de playgrounds. Naar de burger toe is dat waarschijnlijk ook het belangrijkste. Ze kennen de RKF als organisatie, het heeft een positieve uitstraling en het spreekt de jeugd en jongeren aan.

Tijdens de interviews is de rolverdeling wel een enkele keer ter sprake gekomen, maar er is niet bewust naar gevraagd. Zo kwam het bijvoorbeeld in het gesprek met de eerder genoemde coördinator naar voren: '*als iemand aan je vraagt: 'voor wie werk je' wat antwoord je dan? de Krajicek Foundation. Ja, je werkt voor de gemeente vanuit de naam van de Foundation. Zo zie ik het en zo voel ik het ook*'. Ook tijdens een interview met een medewerker van sportbeleid werd er op de rol ingegaan: '*ik vind eigenlijk niet dat de RKF een partij zou moeten zijn daarin (in de uitvoering, JB), RKF zou meer een partij moeten zijn om het te ontwikkelen en zeg maar inhoudelijk vorm te geven. Dat zij nu zelf een soort leverancier zijn van sportactiviteiten vind ik al een vreemde*'. De geïnterviewde levert hier al kritiek op de rolverdeling die naar wat later zou blijken, werd aangepast.

De streetsport activiteiten zijn ontstaan nadat Richard Krajicek in 1996 het tennistoernooi van Wimbledon won. Om zijn overwinning te vieren heeft de gemeente, op verzoek van Richard Krajicek, een tennisclinic georganiseerd: '*toen hebben we een soort clinic georganiseerd op tennispark het Breekpunt met een aantal scholen en dat was eigenlijk de start van de Foundation*', aldus een manager van de RKF. Een jaar later werd de eerste RKF-playground geopend aan de Hondiusstraat: '*daar is echt het idee ontstaan van: joh, we hebben locaties nodig, we moeten niet alleen maar meer activiteiten ergens naar toe brengen, nee we hebben locaties nodig, want dan kunnen we echt iets betekenen en opbouwen. Dan kunnen we relaties maken met de kinderen, maar ook met de bewoners. Dat idee ontstond daar eigenlijk*', aldus een manager van de RKF. Waar er in eerste vooral losse tennisclinics werden gegeven, is er later besloten om zich te richten op het aanbieden van activiteiten op de eigen pleinen. Op dit moment is de situatie dat de gemeente in samenspraak met de RKF bepaald waar de sport- en spelleiders worden ingezet. Dat kan op RKF-playgrounds, maar ook op pleinen die, die naam niet hebben. Daarnaast zijn er ook pleinen van RKF, waar geen activiteiten worden aangeboden door de gemeente zelf.

De basis van een playground is voor de RKF in de loop der jaren niet veranderd. Het primaire doel is nog steeds om een sportruimte te ontwikkelen. De belangrijkste factor hierin is, is dat er een vaste sportleider aanwezig is. Zowel gebruikers als bewoners zullen hem dan herkennen en dat '*het eigenlijk een leuke sociale ontmoetingsplek wordt en daardoor sociaal veilig', aldus de directeur van de RKF*. Bijna alle sport- en spelleiders in Den Haag worden ingezet via het zogenaamde Mondriaan stagemodel. Zij volgen dan een opleiding Sport en Bewegen aan het Mondriaan-college en lopen daarnaast stage op een playground onder begeleiding van de gemeente.

De activiteiten worden door de gemeente Den Haag, in samenwerking met de rijksoverheid en de RKF, betaald. Het gemeentelijke sportbeleid heeft als primair doel om zoveel mogelijk jeugd te laten sporten. Dit wordt met name gestimuleerd door het ondersteunen van verenigingen en sport op school. Streetsport blijft op dat gebied nog een beetje achter volgens een beleidsmedewerker sport van de gemeente: '*het is natuurlijk niet helemaal waar je naar op zoek bent in principe, want je bent op zoek naar de meerwaarde van sport. Een sportvereniging heeft natuurlijk ook allemaal meerwaarde: het leren van gedrag, op tijd komen, het luisteren naar anderen, het eerlijk spelen, ik noem maar op. Dat heb je op die pleinen natuurlijk veel minder in de hand. Maar er wordt wel gesport.*'

Naast het activiteitenaanbod is beheer ook een onderdeel van de software. De beheersfunctie houdt naar zeggen van een van de sport- en spelleiders in: *'Als beheerder zorg ik ervoor dat het terrein netjes blijft en dat er niets gesloopt wordt. Daarnaast probeer ik ervoor te zorgen dat de jeugd en jongeren zich netjes gedragen en op een normale manier met elkaar omgaan'*.
Momenteel is er op een beperkt aantal playgrounds beheer aanwezig. Idealiter zou je zeggen dat er geen beheer moet zijn, omdat de keerzijde van beheer is dat het veld dicht is als er geen beheer is. Helaas blijkt dit in de praktijk soms niet anders mogelijk: '*Bij sommige plekken kan je alleen open doen als het beheerd wordt, anders wordt het een zooitje'*, aldus de manager Sportsupport. Zonder beheer bestaat ook de kans dat het recht van de sterkste gaat regeren op een playground. De manager Sportsupport zegt hierover: *'Als je het niet beheert of geen activiteiten ontplooit dan gaat degene met de grootste mond het veld innemen, wat ze daar dan ook gaan doen. Het recht van de sterkste is ook bepalend he. Hoe ga je het beheren en hoe ga je activiteitenleiders neerzetten en wat voor boodschappen krijgen die mee'*.

Ook een beleidsmedewerker Sport van de gemeente is van mening dat door de inzet van beheer en activiteitenaanbod er minder sprake is van het recht van de sterkste op playgrounds. De vraag is alleen wel waar zet je wel en niet in, aangezien er altijd sprake is van beperkte middelen.

Hoofdstuk 5 - Playground: eindproduct of vertrekpunt?

5.1 Inleiding

In het vijfde hoofdstuk van dit onderzoeksrapport komt de analyse aan de orde. Hierin leggen we de koppeling tussen de theorie, welke uiteengezet is in hoofdstuk 2, en de verzamelde data uit hoofdstuk 4. Dit gebeurt aan de hand van een vijftal thema's, te weten:

- Sport en / versus ontmoeting;
  Dit thema bevat een ambivalentie. In de betekenisgeving door ambtenaren heeft sport een ambivalent karakter. Sport kan als doel dienen, maar ook als middel.
- Beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid;
  Binnen dit thema zit een duidelijk spanningsveld. In de praktijk blijkt er vaak een keuze gemaakt te moeten worden tussen de beheersbaarheid van een playground en de gebruiksvriendelijkheid ervan.
- Begeleiding versus zelforganisatie;
  Ook dit thema kent een spanningsveld. Het organiseren van begeleiding op een playground kan zeer positieve gevolgen hebben. Dit kan echter ook gelden voor zelforganisatie.
- Openbaar of semi-openbaar;
  Dit thema bevat een dilemma voor bestuurders. Bij elke specifieke playground moet een keuze gemaakt worden wat betreft de openbaarheid.
- Mobiliteit versus lokaliteit;
  Tot slot kent ook het laatste thema een spanningsveld. Hoe om te gaan met de lokaliteit van een playground in contrast met de mobiliteit van de mens van tegenwoordig.

Bovenstaande vijf thema's zijn kort geïntroduceerd. Alle thema's zullen in de nu volgende analyse verder uitgewerkt worden. Dit hoofdstuk zal afgesloten worden met een slotanalyse. In deze afsluitende paragraaf wordt kort teruggeblikt op de eerder behandelde thema's. Ook worden nog één of meerdere andere analysepunten benoemd, welke interessant zijn ter afronding van dit hoofdstuk.

5.2 Sport en / versus ontmoeting

Dit thema bevat, zoals hierboven is uitgelegd, een ambivalentie. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat zowel sport als ontmoeting op een playground, beide dan wel apart van elkaar, kunnen voorkomen. De meningen over welke functie een playground moet hebben zijn echter verdeeld. In deze paragraaf komen zowel beide thema's naar voren: 'sport en ontmoeting' en 'sport versus ontmoeting'.

5.2.1 Sport en ontmoeting

De leeftijden van de gebruikers loopt op alle playgrounds zeer uiteen. Waar er op het ene gedeelte kinderen van vier aan het spelen zijn, sporten jongeren van achttien op een ander gedeelte. Wel zit er een duidelijke scheiding tussen de leeftijd waarop kinderen sporten en de leeftijd waarop ze veelal aanwezig zijn om elkaar te ontmoeten. De kinderen tot een jaar of veertien, een enkele uitzondering daargelaten, bezoeken de playground om te spelen of te sporten. Onder jongeren vanaf veertien jaar, is vooral het hangen met vrienden populair. Daarbij is sport lang niet altijd de bindende factor, zoals uit het onderzoek van Mostert naar voren komt (2007: 27). Of jongeren komen om met elkaar te sporten of dat ontmoeten de aanleiding vormt, is voor een groot deel ook afhankelijk van de inrichting van de playground. Een beschrijving hiervan vindt plaats in de volgende paragraaf.

Sporten en ontmoeten vormen beide aanleiding om met elkaar in contact te komen. Er zijn tijdens de verzameling van de data weinig vormen van uitsluiting aangetroffen. Zowel de gebruikers als de activiteitenbegeleiders op de verschillende pleinen geven aan dat iedereen mee kan doen.

Wanneer er sprake is van uitsluiting komt dit vanuit een structurele of culturele dimensie (Elling, 2001: 51). De toegankelijkheid van de playgrounds is in drie gevallen onbeperkt. Bij het Laakveld geldt echter een sluitingstijd. In hoeverre gebruikers na deze tijd nog gebruik willen maken van het veld is niet onderzocht. Wel geeft de beheerder aan dat er in de zomermaanden nog animo is om na de sluitingstijd, door te gaan met sporten. De culturele dimensie kenmerkt zich in Den Haag voornamelijk door leeftijd. Grote verschillen in leeftijd binnen sport- en spelvormen komt zelden voor. De gebruikers sporten veelal met leeftijdgenoten vanuit praktisch oogpunt, de prestaties zijn door gelijkwaardige fysieke condities het meest gelijkopgaand.

Dat in de beleving van betrokkenen iedereen mee kan doen, wil niet zeggen dat er onbewust toch meerdere vormen van uitsluiting aanwezig zijn. Zo vertelt een sport- en spelleider op het Ketelveld dat iedereen mee kan doen, maar dat de plekken waar de gebruikers sporten al (grotendeels) bepaald zijn. In hoeverre er voor andere gebruikers in dit geval nog ruimte is op deze plekken is maar de vraag. Niet alleen uit observaties op het Ketelveld blijkt dat deze plekken op 'natuurlijke' wijze zijn ontstaan, ook op het Eendenplein is daarin een scheiding te zien. Beide pleinen kenmerken zich door een diversiteit aan voetbalvoorzieningen (de meest beoefende sport op de playgrounds) waardoor er ook de mogelijkheid is voor de gebruikers om zich op verschillende plekken te bevinden.

Uitsluiting is, zoals uit de voorgaande alinea blijkt, zelden (bewust) aanwezig op de geselecteerde playgrounds. Gebruikers komen dan ook met elkaar in contact en er vinden processen van socialisatie plaats. Dit is een belangrijke constatering, omdat er zonder ontmoetingen ook geen bijdrage geleverd kan worden aan de sociale cohesie. Uit de resultaten blijkt echter wel, dat een nuancering in deze ontmoetingen op zijn plaats is. Ontmoetingen vinden namelijk veelal plaats tussen jeugd en jongeren in de leeftijd tot 23 jaar en tussen ouders waarvan de kinderen begeleiding nodig hebben bij het sporten. Op de playgrounds zijn dit de enige groepen die bij de dataverzameling naar voren zijn gekomen.

Als blijkt dat bepaalde groepen met elkaar in contact komen op een playground, is de volgende vraag of deze ook daadwerkelijk leiden tot (een verhoging van de) sociale cohesie in de wijk. Gekeken vanuit de vier dimensies van Forrest en Kearns (2001), is de eerste dimensie, *gedeelde waarde en normen*, in twee van de vier wijken moeilijk realiseerbaar. Door de karakteristieken van de Noordpolderbuurt (Ketelveld) en de Vissen (Eendenplein) kunnen deze moeilijk tot stand komen. De eerste wijk wordt gekenmerkt door veel etnische heterogeniteit, een hoge verhuismobiliteit en een sociaal economische achterstand, waardoor de kans groot is dat de waarden die in die wijk belangrijk worden gevonden niet door iedereen worden gedeeld (Wittebrood, 2008: 96). Ook in de wijk de Vissen is het relatief moeilijk om tot gemeenschappelijke waarden en normen te komen. Volgens welzijn leven de bewoners veelal achter hun eigen voordeur. Op het Eendenplein komen weinig volwassenen bijeen en deze dient in de laatst genoemde wijk voor hen dan ook niet als plaats waar deze waarden en normen gedeeld kunnen worden. Het Ketelveld heeft die functie in de Noordpolderbuurt wel. Hier zijn het echter alleen de ouders van 'jonge' kinderen die daar bijeen komen. Bewoners zonder kinderen of met 'oudere' kinderen die geen begeleiding nodig hebben, ontmoeten elkaar dan ook niet.

De tweede dimensie, *sociale controle*, is in de onderzoeksresultaten terug te vinden op één van de geselecteerde playgrounds. Bij de Laan van Wateringse Veld komt de sociale controle voornamelijk vanuit de volwassenen. Deze komen voor de begeleiding van hun eigen kinderen mee en houden op die manier een vorm van toezicht over de rest van de playground. Daarnaast komt het in sommige gevallen ook voor dat de jongeren elkaar aanspreken, wanneer zij overlast ervaren van iemands gedrag. Bij het Laakveld en het Ketelveld vindt de controle veelal plaats door de beheerder. Deze corrigeert wanneer de gebruikers in zijn ogen de waarden en normen overschrijden. Uit verschillende observaties is gebleken dat de gebruikers dit ook onderling overnemen.

Het Ketelveld kent, ondanks de ontmoetingsplek van ouders, geen sociale controle vanuit deze groep bewoners. Uit de verzamelde data blijkt dat de ouders zich veelal stil houden bij activiteiten die maatschappelijk worden afgekeurd. Hoe het zit met de sociale controle op het Eendenplein, kan in de resultaten niet worden ontdekt. Er vinden weinig ontmoetingen plaats tussen volwassenen. Maar ook bij de gebruikers is geen vorm van sociale controle te ontdekken.

Sociale interactie, de derde dimensie, komt in de onderzoeksresultaten duidelijk naar voren bij de opening van het Ketelveld. Op deze dag waren verschillende partijen uit de buurt betrokken bij de opening van de 50ste RKF-playground. Zowel bewoners, buurtcentra als verschillende scholen waren actief aanwezig om de opening mogelijk te maken. Dit werd echter grotendeels geregisseerd door het stadsdeel onder de naam '*Laak Noord Scoort!*'. Deze collectieve actie van buurtbewoners was daarin niet geheel spontaan, er was echter wel sprake van sociale interactie. De partijen zijn niet alleen van te voren bij elkaar gekomen om bepaalde afspraken te maken, ook tijdens de dag zelf zijn er verschillende contacten geweest. Ook op het Laakveld is sprake geweest van een vorm van sociale interactie. Bij de herinrichting van het terrein is door de bewoners besloten dat het een playground moet worden die om 21.00 uur kan worden afgesloten. Om de overlast, in de ogen van de bewoners, te beperken hebben ze collectief ingegrepen. Hoe de sociale interactie op de rest van de playgrounds naar voren komt, blijkt niet uit het vorige hoofdstuk.

De laatste dimensie is die van de *identificatie met de buurt*. In drie van de vier buurten is dit in geringe mate aanwezig. Zoals eerder vernoemd worden de Vinex-wijken Wateringse Veld en Leidschenveen gekenmerkt door veelal nieuwe bewoners die uit andere wijken van Den Haag komen. Zoals blijkt uit de onderzoeksresultaten bevindt een groot deel van het leven zich buiten de wijk plaats. Ook het ontbreken van voorzieningen, waardoor mensen elkaar niet kunnen ontmoeten, speelt daarin een rol. Ook het Ketelveld bevindt zich in een buurt waarin de laatste dimensie niet of nauwelijks aanwezig is. Met name door de hoge verhuismobiliteit is het voor de bewoners moeilijk zich met de buurt te identificeren.
Op de buurt waarin het Laakveld ligt, zijn bovenstaande kenmerken niet van toepassing. Door het ontbreken van sportverenigingen en de afscheiding van de wijk door een aantal drukke wegen, vormt de playground een belangrijkere rol in het voorzieningenaanbod dan bijvoorbeeld het Eendenplein.

Uit de analyse van de vier dimensies van Forrest en Kearns (2001) en de onderzoeksresultaten, valt op dat er verschillen bestaan tussen de playgrounds in de mate van sociale cohesie. De playgrounds Laakveld en Laan van Wateringse Veld spelen een duidelijk belangrijkere rol in de bijdrage aan de sociale cohesie, dan de playgrounds Ketelveld en Eendenplein. De laatste twee voorzieningen liggen in wijken die gekenmerkt worden door een lage mate aan sociale cohesie (Wittebrood, 2008, 96). De playgrounds zelf verhogen deze mate van cohesie niet of nauwelijks. Opvallend gegeven hierbij is dat de herinrichting van het Ketelveld daar, voor zover bekend, geen bijdrage heeft geleverd. Waar het er wel voor heeft gezorgd dat er meer ontmoetingen plaats vinden, zijn de vier dimensies (nog) niet terug te vinden in de onderzoeksresultaten. Dit is verklaarbaar aangezien de herinrichting recent (april 2009) heeft plaats gevonden en het meer tijd zal vergen om deze eventuele gevolgen terug te vinden.

Het laatste begrip dat aan de orde komt in het thema sport en ontmoeting is sociaal kapitaal. Ook voor sociaal kapitaal is het belangrijk dat er ontmoetingen (tijdens het sporten dan wel tijdens het 'hangen') plaats vinden. Het begrip gaat namelijk in op de 'opbrengsten' die deze ontmoetingen opleveren. Eerder werd al beschreven dat deze ontmoetingen op een playground maar bij een kleine groep voorkomen. Daarnaast is bekend dat op een aantal playgrounds, groepen niet of nauwelijks met elkaar in aanraking komen en er dus ook geen sprake kan zijn van overbruggend kapitaal tussen deze gebruikers (Putnam, 2001). Op de playgrounds waar de gebruikers de ruimte hebben om elkaar te vermijden is dan ook veelal sprake van verbindend kapitaal.

Dit komt op het Ketelveld tot uiting, doordat verschillende sporten door groepen gebruikers met een bepaalde etnische achtergrond worden beoefent. Deze vorm van kapitaal kan leiden tot ontwikkeling van sociale identiteit, maar het is ook mogelijk dat het de groepsband versterkt en daardoor andere gebruikers uitsluit (Vermeulen, 2008: 10). Vormen van overbruggend kapitaal zijn bij de verzameling van de data niet tot nauwelijks naar voren gekomen. Er is volgens de betrokkenen wel sprake van ontmoetingen binnen een heterogene groep. In hoeverre deze relaties uiteindelijk iets opleveren voor de gebruikers is niet bekend.

5.2.2 Sport versus ontmoeting

Het thema sport en ontmoeting bevat zoals eerder al benoemd een ambivalentie. Sport en ontmoeting kunnen niet alleen samengaan, uit de resultaten is ook gebleken dat er een spanning zit tussen beide begrippen. Deze spanning is voornamelijk gebaseerd op de functie die een playground volgens beleidsbepalers moet hebben. Richt deze functie zich op sport of is het creëren van een gebruiksruimte voor jeugd en jongeren de achterliggende gedachte? In het verlengde hiervan ligt de keuze voor 'sport als doel' of 'sport als middel'.

Allereerst hebben de verschillende gemeentelijke diensten een andere gedachte over de functie van een playground. Vanuit OCW, heeft de productgroep Buitensport/Sportsupport (BUSP) een aantal playgrounds in beheer, waaronder het Ketelveld en het Laakveld. Vanuit deze achtergrond hebben beide velden de functie om te voorzien in het sportaanbod. De beleidsbepalers richten zich dan ook alleen op de sportfunctie en houden daarbij geen rekening met ontmoetingen. De gedachte wordt overgenomen door sommige betrokkenen van de genoemde playgrounds, die daarnaast ook vinden dat het rondhangen van jeugd en jongeren de sportmogelijkheden van anderen belemmeren. Dit kan uiteindelijk ook geconstateerd worden door ouders, die hun kinderen niet meer op een dergelijke playground durven laten sporten of spelen (Karsten e.a., 2001: 112).

De dienst DSB richt zich vanuit haar achtergrond meer op de speel- en sportvoorzieningen. De toevoeging 'spelen' is daarin een belangrijker factor omdat de dienst zich daarmee ook richt op andere doelgroepen. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat deze dienst juist jongeren aantrekt, zonder daarbij direct een functie aan het gedrag te geven. Ze richten zich wel specifiek op het sport- en speelgedrag, maar proberen daarnaast jongeren een plek te geven om van de openbare ruimte ook hun domein te maken (Karsten e.a., 2001: 115).

Naast het gegeven dat bovenstaande diensten een andere gedachte hebben over de functie van een playground, is er ook op overheidsniveau een verandering waar te nemen. Waar sport vroeger veelal als doel werd gezien, wordt sport als oplossing voor maatschappelijke problemen nu steeds meer ingezet. De functie van een playground richt zich vanuit de overheid dan ook niet meer alleen op sport, maar ook op de sociale aspecten daaromheen. Sport moet daarin de bindende factor zijn. Waar de gemeente Den Haag, bij monde van OCW, zich richt op sport als doel, spelen sociale aspecten daarom heen geen rol.

Bovenstaand spanningsveld komt ook naar voren in het volgende thema: beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid. Of een playground de functie sport toebedeeld krijgt, of dat er ook ontmoetingen kunnen plaats vinden is afhankelijk van de inrichting van een veld. Een uiteenzetting hiervan, volgt in de volgende paragraaf.

5.3 Beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid

Beheersbaarheid gaat over het beheer en onderhoud van de voorziening. De beheerder van het terrein is ervoor verantwoordelijk dat het terrein netjes en kwalitatief op orde is en dat ook blijft. Om dit naar behoren te kunnen uitvoeren, worden soms keuzes gemaakt die ten koste gaan van de gebruiksvriendelijkheid van de voorziening. De gebruiksvriendelijkheid van een voorziening gaat over hoe gemakkelijk een voorziening te gebruiken is maar ook over de uitstraling van een playground.

Nodigt het geheel uit om te sporten, zowel vanuit sportief oogpunt maar ook qua uitstraling. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er sprake is van een bepaalde spanning tussen beide begrippen.

Een voorbeeld waaruit blijkt dat beheersbaarheid boven gebruiksvriendelijkheid prevaleert is de situatie op het Ketelveld. Recent is deze playground opgeknapt en door de herinrichting was het mogelijk een bepaald stuk hekwerk in z'n geheel of gedeeltelijk weg te halen en te vervangen door bankjes. Vanuit sportief oogpunt had dit hekwerk geen functie meer en ook zou deze verandering de uitstraling van het geheel ten goede komen. Daarnaast zou er meer ruimte ontstaan om te ontmoeten. Toch is er, vanuit het oogpunt van beheersbaarheid, niet voor gekozen dit te doen. Het is namelijk zo dat bankjes meer onderhoud vragen dan een hekwerk.

Vanuit het sportoogpunt kan gesteld worden dat de gebruiksvriendelijkheid altijd de boventoon moet voeren. De beleidsmedewerker sport sluit zich hierbij aan. Naar zijn mening moet de inrichting van het terrein worden afgestemd op het gebruik en de gebruiksvriendelijkheid ervan. Het kan in de praktijk niet zo zijn dat er bijvoorbeeld bankjes of een extra stukje groen weggelaten wordt, omdat daardoor het beheer van een playground lastiger wordt.

Een ander aspect van dit spanningsveld komt naar voren in de theorie van Karsten, Kuiper en Reubsaet (2001), waarin wordt gesteld dat het gebruik van de openbare ruimte in positieve zin kan bijdragen aan de ontwikkeling van jongeren, maar kan ook als negatief worden ervaren. Volwassenen hebben soms moeite met het gedrag dat jongeren vertonen in de openbare ruimte. Volwassenen proberen vervolgens het gedrag van de jongeren te beïnvloeden, waardoor het er op lijkt of de openbare ruimte het domein van volwassenen is. Jongeren verzetten zich hier tegen door middel van strijd. Bovenstaande strijd blijkt bijvoorbeeld uit het verwijderde doel op het Ketelveld. Op het grote grasveld stonden vorig jaar nog twee grote doelen, maar op last van de omwonenden is één van deze doelen weggehaald omdat er te vaak een bal in de tuin belandde. Wat de jongeren daar van vonden was niet van belang. De beslissing werd door volwassenen genomen. Een belangrijk punt in dit kader is terug te vinden in één van de interviews. Daarin wordt gesteld dat voor volwassenen een playground vaak een eindproduct is, terwijl het voor de jeugd en jongeren juist een vertrekpunt vormt.

5.4 Begeleiding versus zelforganisatie

De derde tegenstelling welke in deze analyse aan de orde komt, is die tussen begeleiding en zelforganisatie. Onder begeleiding wordt het aanbieden van activiteiten op playgrounds door een professionele aanbieder verstaan, terwijl zelforganisatie inhoudt dat het aan de gebruikers zelf is om iets te regelen. Begeleiding is er op een beperkt aantal playgrounds in Den Haag, op het overgrote deel van de playgrounds is het echter aan de gebruikers zelf om hun sportactiviteiten te organiseren.

5.4.1 Meerwaarde begeleiding en zelforganisatie

Volgens Mostert (2007) en Vermeulen (2008) bestaat de meerwaarde van georganiseerde activiteiten vooral uit het aanbieden van een duidelijke structuur welke zorgt voor een verschil aan spelvormen en er voor zorgt dat verschillende groepen of individuen kunnen deelnemen. Dit komt ook naar voren in dit onderzoek. Voorheen waren er vaste momenten in de week dat er activiteiten werden aangeboden. Dit bood de jeugd en jongeren een vaste structuur. Ze wisten dat als ze die dagen naar de playground gingen ze konden voetballen, basketballen en/of tennissen. Het ontbreken van deze activiteiten op sommige playgrounds worden momenteel als een gemis ervaren.

Doordat er niet altijd activiteiten worden aangeboden, organiseren de jeugd en jongeren zelf hun sport. Uit het onderzoek blijkt dat dit over het algemeen prima verloopt. Jongeren vinden het in sommige gevallen leuker om zelf iets te regelen. Een gevaar hierbij is wel dat de eerder besproken in- en uitsluitingmechanismen een rol gaan spelen, waarvan het zogenaamde 'recht van de sterkste' op de playgrounds een belangrijke factor is.

De jongere kinderen en meisjes blijken op de onderzochte playgrounds het 'grootste' risico te lopen buitengesloten te worden. Uit het onderzoek van Vermeulen (2008) blijkt dat zelfstandig sporten, wat dus veelvuldig plaatsvindt volgens de resultaten, toch ook een groot belang kent. Jongeren blijken heel goed in staat om een bepaalde structuur aan te brengen in het spel, waardoor ook anderen aan bod komen (Vermeulen, 2008: 40). Het sociale kapitaal, in de vorm van organiserend vermogen, is bij de jongeren duidelijk aanwezig. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een observatiemoment op het Ketelveld. Twee jongens kwamen zelf met tennisattributen naar het veld en regelden zelf het opzetten van het net, waarna hun tennisactiviteit kon beginnen. Daarnaast geeft het onderzoek aan dat de mogelijkheid tot zelfstandig sporten belangrijk is, omdat er dan zelf gekozen kan worden wie er wel en wie er niet mee doen. Ook het feit dat de jongeren op deze manier een 'eigen plek' hebben, speelt hierbij een rol.

Mostert (2007) gaat zelfs nog een stukje verder en stelt dat lang niet iedereen positief tegenover begeleiding staat. Zeker de 'oudere' jeugd vindt het niet nodig dat er activiteiten worden georganiseerd. De rol van begeleider of toezichthouder hoeft in dit geval niet meer te zijn dan het uitgeven van materiaal. Deze stelling wordt ondersteund door het onderzoek. De ervaringen en reacties op de activiteiten door jonge kinderen en betrokken volwassenen zijn juist erg positief. Sterker nog er komt zelfs naar voren dat er in een aantal gevallen eigenlijk behoefte is aan meer activiteiten dan tot nu toe het geval is. Oudere jongeren geven inderdaad aan dat ze niet zoveel behoefte hebben aan georganiseerde activiteiten en het zelf wel regelen.

5.4.2 Doel activiteiten

Een opvallend punt dat in het onderzoek duidelijk naar voren is gekomen, is het verschil in activiteiten die aangeboden worden. Afhankelijk van de aanbieder kennen de activiteiten verschillende doelen.

De activiteiten die aangeboden worden door de productgroep Sportsupport in samenwerking met de RKF hebben duidelijk tot doel, jongeren te laten sporten. Sport staat voorop en er wordt getracht de jeugd en jongeren op sportief vlak iets bij te brengen. Belangrijk punt hierbij is ook dat het in een sociaal veilige omgeving gebeurd. Dat het ook tot gevolg heeft dat de deelnemers leren om te gaan met structuur en regels, is een prettige bijkomstigheid.

Ook welzijnsorganisaties bieden sportactiviteiten aan op playgrounds. Het doel is dan echter vooral agogisch van aard. Dit wil zeggen dat de activiteiten vooral gericht zijn om het sociale gedrag van de jeugd en jongeren positief te beïnvloeden. Door middel van de activiteiten wordt getracht het gedrag van de jongeren dusdanig te beïnvloeden dat problemen, als schooluitval of vandalisme, voorkomen kunnen worden. Sport is hierbij een middel om de jongeren te bereiken.

5.5 Openbaar of semi-openbaar

Zoals in de inleiding al aan de orde is geweest, moet bij elke playground een keuze gemaakt worden met betrekking tot de openbaarheid van de playground. Op dit moment is het zo dat het overgrote deel van de playgrounds volledig openbaar zijn, terwijl er een aantal zijn welke semi-openbaar zijn. Dit laatste houdt in dat op bepaalde tijden de playground wordt afgesloten voor het publiek.

De term openbare ruimte is in dit verband dus een problematische term. Volgens de in dit onderzoek geformuleerd definitie is openbare ruimte namelijk: '*de stedelijke ruimte die vrij toegankelijk is en waar mensen ongeacht hun sociale achtergrond op vrijblijvende wijze met elkaar contacten kunnen leggen en onderhouden*' (Cusveller, 2001). Met betrekking tot playgrounds blijkt dit dus niet altijd zo te zijn. In beginsel is de openbare ruimte een ruimte van iedereen, maar bepaalde afwegingen zorgen ervoor dat dit niet altijd op gaat.

Er speelt dus een dilemma rondom dit thema. In beginsel zou je zeggen dat het de voorkeur heeft om de voorziening volledig openbaar te maken, zodat het altijd mogelijk is om te sporten op de playground. Breedveld (2008) sluit zich hierbij aan door te stellen dat de aanwezigheid van officiële sportlocaties of een goede openbare voorziening in de buurt, de kans vergroot dat mensen gaan sporten. Hierdoor kunnen de jeugd en jongeren, maar ook andere doelgroepen, zo vaak mogelijk gebruik maken van het veld waardoor de mogelijk positieve effecten optimaal benut worden.

Toch komt het voor dat er een bewuste keuze wordt gemaakt dat een playground niet volledig openbaar maar semi-openbaar van aard is. Hierdoor is het dus niet altijd mogelijk om gebruik te maken van de voorziening. Deze keuze wordt vaak ingegeven omdat er angst bestaat bij betrokkenen over datgene wat zich afspeelt op de playground. Dit kan variëren van relatief onschuldige geluidsoverlast tot af en toe een bal in de tuin. Het kan echter ook ontaarden in zeer ongewenst gedrag als bijvoorbeeld drugsgebruik. Deze angst leeft vooral bij volwassenen, zoals ook blijkt uit de al eerder aangehaalde literatuur van Karsten, Kuiper en Ruibsaet (2001). Volwassenen hebben in veel gevallen moeite met het gedrag dat de jongeren vertonen in de openbare ruimte. Ook Duyvendak (1999) erkent dit punt door te stellen dat het in het kader van de veiligheid van een openbare sportvoorziening goed is om je te realiseren dat juist de activiteiten die maatschappelijk worden afgekeurd plaatsvinden op onopvallende plaatsen.

Een van de playgrounds in het onderzoek is semi-openbaar. Bij de herinrichting van het Laakveld is ervoor gekozen deze playground niet volledig openbaar te maken. Dit is gebeurd in overleg met betrokkenen, de buurtbewoners in het bijzonder, uit angst voor wat er misschien op late tijdstippen zou gaan plaatsvinden. Bij deze overweging speelde het verleden van het veld een rol. Het resultaat van deze overweging is dat het Laakveld alleen open is als er een beheerder aanwezig is, wat in de praktijk betekent dat de playground dagelijks om 21.00 uur sluit.

Bij de playground aan de Laan van Wateringse Veld spelen ook een aantal problemen met jongeren, zoals overlast in de vorm van vervuiling en geluid. Hier is er echter niet voor gekozen om de playground semi-openbaar te maken, maar wordt gekeken naar oplossingen om de jongeren niet meer voor overlast te laten zorgen. Hierbij moet gedacht worden aan het bieden van een hangplek met de nodige voorzieningen.

Het proces zoals dat bij het Laakveld is doorlopen met als resultaat dat de playground semi-openbaar is, is een goed voorbeeld van interactieve beleidsvorming door de overheid. De sociaal-culturele context heeft hierbij een rol gespeeld. Dit betekent dat de sociaal-culturele kenmerken van de wijk van belang zijn. Voorheen was het veld een plek waar negatieve dingen gebeurden en dat heeft mee gespeeld in dit proces. Volgens het systeemmodel van Easton is door het betrekken van betrokkenen steun en draagvlak ontstaan voor het resultaat. Dit blijkt ook wel, omdat er nadien niet heel veel klachten en/of problemen zijn geweest. Wel is het zo dat de beheerder van het veld aangeeft dat, zeker in de zomerperiode, er ook na 21.00 uur nog animo is om door te sporten.

5.6 Mobiliteit versus lokaliteit

Het laatste thema in deze analyse gaat in op de spanning tussen de begrippen mobiliteit en lokaliteit. Een gerealiseerde playground heeft een buurtfunctie en wordt voornamelijk gebruikt door de bewoners uit de buurt. Hoe staat dit in verhouding met de buurtbewoner, waarvan het leven zich steeds vaker buiten de wijk afspeelt?

Een van de drie ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van stedelijkheid van de afgelopen jaren, ruimtelijke onthechting, heeft voor een verhoogde mobiliteit gezorgd (van der Wouden, 1999, 24). Dit is duidelijk te zien bij de groep kinderen die niet alleen op de eigen buurt gericht is, maar ook veel verplichtingen daarbuiten hebben (Karsten e.a., 2001: 130).

In het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg komt uit de resultaten naar voren dat de sportvereniging zich in de meeste gevallen buiten het stadsdeel bevindt. Deze kinderen worden veelal door hun ouders, met de auto daar naar toe gebracht. Voor deze groep, ook wel getypeerd als de 'achterbankgeneratie', geldt dat ze het vaak erg druk hebben en van de ene kant naar de andere kant van de stad reizen (Karsten e.a., 2001: 130). De rol die de playground in de wijk voor deze kinderen speelt is minder bepalend dan voor kinderen die zijn aangewezen op de lokale sportvoorziening.

Bovenstaande ontwikkeling zet het eerste thema onder druk. Hierin komt naar voren dat de buurt een belangrijke rol speelt bij het opdoen en onderhouden van sociale contacten. Dit geldt met name voor de groep die op de playgrounds te vinden zijn. Deze groep komt bij de sportieve voorziening in contact met andere buurtbewoners, waardoor sociale contacten kunnen ontstaan. Op playgrounds als het Ketelveld of Laan van Wateringse Veld, komen ouders met elkaar in contact omdat de kinderen aan het spelen of sporten zijn. Door de verhoogde mobiliteit komen deze ontmoetingen onder druk te staan.

Volgens Duyvendak hoeft ruimtelijke onthechting niet te betekenen dat de buurt voor bewoners weinig tot geen betekenis meer heeft (1999: 12). Mensen identificeren zich niet uitsluitend met één bepaald gebied, maar kunnen verschillende identificaties hebben. Op playground het Eendenplein, waar de verhoogde mobiliteit in de wijk duidelijk aanwezig is, gaven gebruikers aan dat de vrienden waarmee ze op de vereniging voetbalden, veelal niet dezelfde waren als de vrienden waarmee ze op de playground kwamen.

Over de verhoudingen tussen de verhoogde mobiliteit en het belang van de lokaliteit is vanuit de onderzoeksresultaten geen harde uitspraak te doen. Het onderzoek richt zich op de gebruikers en betrokkenen van een playground. De achterbankgeneratie is daar weinig tot niet te vinden en dus komen deze niet terug in de resultaten. Wel kan gezegd worden, dat ruimtelijke onthechting niet ten koste gaat van het 'gevoel' met de buurt. Zoals Duyvendak beschrijft kunnen mensen zich identificeren met meerdere plekken. Hij gaat daarin zelfs verder door te stellen dat mensen naarmate ze mobieler worden, de identiteit van de plek waar ze verblijven belangrijker gaan vinden (Duyvendak, 1999: 12).

5.7 De playground: eindproduct of vertrekpunt?

Deze laatste paragraaf bevat de slotanalyse van het onderzoek. Hierin blikken we kort terug op de al besproken thema's uit de analyse. Daarnaast wordt er nog een nieuw punt ingebracht waarin de rol van de gemeente nadrukkelijk aan de orde komt.

5.7.1 Van hardware naar software

In het eerste thema, *sport en ontmoeting*, blijkt dat er sprake is van een ambivalentie. Sport en ontmoeting kunnen beide voorkomen, maar de functie van een playground is volgens sommige maar op één ding gericht, namelijk sport. Uit de analyse blijkt dat er verschillende ontmoetingen plaats vinden, maar dat deze maar voor een kleine groep gebruikers dan wel betrokkenen gelden. Daarnaast wordt duidelijk dat op sommige playgrounds de plekken waar groepen gebruikers sporten al bepaald zijn en dat ze onderling weinig met elkaar in contact komen.
Over de functie van een playground, zijn er bij de diensten van de gemeente onderling verschillen. De dienst OCW richt zich voornamelijk op sport, waar de dienst DSB spelen, sporten en ontmoeting combineert.

Het volgende thema dat duidelijke verband houdt met het vorige is *beheersbaarheid versus gebruiksvriendelijkheid*. In de praktijk is gebleken dat er regelmatig een keuze gemaakt moet worden over de inrichting van een playground waarin of de beheersbaarheid de voorkeur krijgt of juist de gebruiksvriendelijkheid belangrijker wordt geacht.

Vanuit sportoogpunt zou altijd de gebruiksvriendelijkheid de boventoon moeten voeren, omdat daardoor het gebruik van de playground meer gestimuleerd wordt. Toch komt het voor dat vanwege het gemak waarmee het onderhoud gepleegd kan worden of vanwege het in de hand houden van de situatie anders wordt besloten. Binnen de dienst OCW wordt hier wel verschillend over gedacht. De 'onderhoudsmensen' kijken ook sterk naar de beheersbaarheid, terwijl de 'sportmensen' vooral het sportieve aspect voor ogen hebben. De keuze die gemaakt wordt heeft gevolgen voor het gebruik van de playground. Als er gekozen wordt voor beheersbaarheid is het heel goed mogelijk dat hiermee het sportieve gebruik en zeker het ontmoeten bemoeilijkt wordt.

Ook het derde thema, *begeleiding versus zelforganisatie*, bevat een spanningsveld. Op diverse playgrounds worden door verschillende partijen activiteiten georganiseerd, terwijl op de overgrote meerderheid van de playgrounds de jeugd en jongeren zelf iets organiseren. Beide varianten hebben positieve kanten. Begeleiding zorgt voor structuur waarin de gebruikers mee moeten, terwijl zelforganisatie goed is omdat jongeren dan organiserend vermogen ontwikkelen. Ze bepalen zelf wie wel en niet mee doen en het hebben van een eigen plek is hierin ook belangrijk.

Naast de keuze of er wel of niet begeleiding op playgrounds wordt gezet is ook de keuze voor het doel van de begeleiding belangrijk. De activiteiten kunnen duidelijk vanuit een sportoogpunt worden aangeboden, dus het belangrijkste is dat de jeugd en jongeren in een sociaal veilige omgeving lekker kunnen sporten en bewegen. Een andere invalshoek komt vanuit de welzijnskant en is het doel meer agogisch van aard. Hiermee wordt getracht het sociale gedrag van jongeren positief te beïnvloeden.

De keuze om wel of geen begeleiding op een playground te zetten wordt mede bepaald door de keuze omtrent het openbare karakter van de playground. Hierover gaat het vierde thema, welke over de keuze voor een *openbare ofwel semi-openbare playground* gaat. In beginsel zouden playgrounds in de openbare ruimte altijd toegankelijk moeten zijn, maar in de praktijk blijkt dit niet altijd het geval. Er kunnen bepaalde overwegingen een rol spelen, waardoor de keuze gemaakt wordt een playground semi-openbaar te maken. Deze komen vaak voort uit angst voor datgene wat zich mogelijk afspeelt op de playgrounds. Dit kan variëren van 'eenvoudige' overlast, zoals geluidsoverlast, tot echt ongewenst gedrag als drugsgebruik. Dat deze angst bij volwassenen leeft is ook al in eerder onderzoek aan de orde gekomen.

In het laatste thema, *mobiliteit versus lokaliteit*, komt naar voren dat de verhoogde mobiliteit ten koste kan gaan van het opdoen van sociale contacten in de wijk. De playground als voorziening dient in de buurt als ontmoetingsplek voor wijkbewoners. Waar in sommige wijken het leven van de bewoners zich veelal buiten de wijk afspeelt, vinden er ook geen ontmoetingen plaats in de wijk zelf. Volgens onderzoek hoeft dit niet ten koste te gaan van de identificatie met de buurt, een belangrijke voorwaarde voor sociale cohesie. Het blijft echter een gegeven dat (het aantal) ontmoetingen onder druk komen te staan, een nog belangrijkere voorwaarde voor sociale cohesie. Dit laatste thema heeft eigenlijk invloed op alle hiervoor genoemde thema's. Mocht door de mobiliteit of lokaliteit van jongeren het gebruik van de playgrounds beïnvloedt worden, en dat is aannemelijk, dan heeft dat gevolgen voor alle hierboven genoemde thema's, aangezien deze voor een belangrijk deel beïnvloedt worden door het gebruik van de playground. Minder gebruik zorgt voor minder sport en minder ontmoeting, begeleiding wordt daardoor minder noodzakelijk. Deze ontwikkeling zorgt voor een veranderende denkwijze in aanleg of herinrichting van een playground. Wanneer een playground wordt ingezet als instrument voor maatschappelijke vraagstukken is de inrichting cruciaal. Zowel het kunnen ontmoeten als sporten, moet op een laagdrempelig niveau worden aangeboden.

De hardware wordt in dit hoofdstuk vertaald naar eindproduct. De gemeente werkt toe naar een sportieve voorziening in de openbare ruimte, een product als het ware. Op dat moment begint het voor de gebruiker pas en kan hij of zij gebruik maken van de inrichting. Deze kan er zelf een betekenis aan geven en vormt het een vertrekpunt.

Zoals blijkt uit de bovenstaande analyse is het eindproduct in eerste instantie de bepalende factor voor de ontmoetingen, het vertrekpunt komt op een tweede plaats. Door de wisselwerking die eindproduct en vertrekpunt met elkaar hebben, zal het laatste de input moeten leveren voor het eerste begrip. Het zijn de gebruikers die de playground uiteindelijk bezetten.

5.7.2 De gemeente en haar omgeving: wie beslist?

Ter afsluiting van de slotanalyse wordt er nog ingegaan op de rol van de gemeente Den Haag rondom playgrounds, en dan in het bijzonder de verhouding met de omgeving. Dit is in de analyse al eerder kort aangehaald, maar nu wordt het uitgebreid besproken. De gemeente is de leidende partij als het gaat om het realiseren van playgrounds. Zij neemt het initiatief om een plan te ontwikkelen, hiervoor financiën te vinden en het daarna daadwerkelijk te laten uitvoeren. Uit het onderzoek blijkt dat hierbij niet in alle gevallen goed naar de wensen en behoeften van de betrokkenen geluisterd wordt en dat er binnen de gemeente geen overeenstemming bestaat over hoe dit proces eruit moet zien.

Bij de bepaling of ergens een nieuwe voorziening moet komen wordt niet of nauwelijks samenspraak met de omgeving gehouden. In Den Haag is de zogenaamde 'drie procentnorm' van kracht. Dit betekent dat drie procent van de grondoppervlakte van de wijk is ingericht als speel- en sportruimte. In de praktijk wordt dit vooral als handvat gebruikt en niet zozeer als norm. Het is namelijk zo dat ook nog gekeken wordt naar de samenstelling van de wijk. Mochten er in een wijk relatief veel kinderen wonen dan is de kans groot dat er meer dan drie procent van het oppervlak wordt ingericht om te spelen en sporten. Wonen er juist veel ouderen in de wijk dan zou dat ook minder kunnen zijn.

Als de beslissing eenmaal genomen is om ergens een playground aan te leggen dan is het moment aangebroken om een ontwerp te maken met daarbij de verschillende voorzieningen. Binnen de gemeente Den Haag bestaan verschillende ideeën over hoe dit proces vorm moet krijgen. Het moment waarop burgers of andere betrokkenen, betrokken worden bij het proces wisselt per project en hangt sterk af van het idee hierover van de projectleider. De één is van mening dat je in een vroeg stadium partijen moet betrekken om wensen en behoeften te inventariseren en om steun te verkrijgen. Een andere mogelijkheid is om dit pas in een later stadium te doen en zo een aantal mogelijkheden voor te leggen.

Volgens het systeemmodel van Easton staan beleidsvoerders in een continue wisselwerking met de omgeving. Deze omgeving is vaak erg divers. Je hebt onder andere gebruikers, omwonende, buurtorganisaties en winkeliers met allemaal andere ideeën, welke proberen invloed uit te oefenen. Naarmate het openbaar bestuur door middel van beleid erin slaagt te voldoen aan de eisen vanuit de omgeving zal de steun voor haar functioneren toenemen. Het is dus belangrijk om de omgeving zo snel mogelijk te betrekken bij de planvorming, zodat er goed rekening gehouden kan worden met de wensen en eisen (input) van deze omgeving. Ook nadat het beleid is uitgevoerd, dus in dit geval de playground is aangelegd (output), is het van belang in contact te blijven met de omgeving over resultaten van beleid en indien nodig zaken te verbeteren. Pas op wat langere termijn kan bepaald worden of het beleid ook daadwerkelijk het gewenste doel (outcome) bereikt.

Afsluitend kan dus gesteld worden dat er voor de gemeente Den Haag winst te behalen valt in het contact met de omgeving. Door vooraf goed te bedenken hoe het proces vorm moet krijgen en hierbij vroegtijdig de omgeving te betrekken neemt de kans toe dat het uiteindelijke resultaat aansluit bij de wensen van de omgeving en gesteund wordt door diezelfde omgeving.

Deel 3
Conclusies en Aanbevelingen

Hoofdstuk 6 – Conclusies en aanbevelingen

6.1 Inleiding

In het laatste hoofdstuk van dit rapport wordt een antwoord gegeven op de centrale vraag uit dit onderzoek. Daarnaast worden er aanbevelingen geformuleerd op basis van de resultaten. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

W*elke betekenis(sen) geven betrokkenen aan de vier geselecteerde playgrounds in Den Haag en hoe kan de gemeente hierop anticiperen?*

Voordat een antwoord op deze onderzoeksvraag gegeven kan worden, worden eerst in paragraaf 6.2 de deelvragen beantwoord. Niet alle deelvragen worden in deze paragraaf behandeld. De laatste deelvraag welke in gaat op wat de gemeente kan leren van de toegekende betekenissen wordt in paragraaf 6.3 behandeld, aangezien deze overeenkomt met het tweede gedeelte van de onderzoeksvraag, dit zijn tevens de aanbevelingen. Op basis van de antwoorden op de deelvragen zal in paragraaf 6.3 ook het eerste deel van de onderzoeksvraag beantwoord worden.

6.2 Beantwoording deelvragen

Zoals gezegd zullen in deze paragraaf de deelvragen, welke in hoofdstuk 1 naar voren zijn gebracht, beantwoord worden. Op basis van deze antwoorden moet uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord kunnen worden. Voor de duidelijkheid worden alle deelvragen voorafgaand aan het antwoord herhaald.

6.2.1 De hardware en omgeving van de playgrounds

De eerste deelvraag gaat in op de voorzieningen van de playgrounds en op de locatie waar ze te vinden zijn. De vraag luidt als volgt:

Hoe ziet de playground eruit en waar is deze gesitueerd?

De vier playgrounds worden gekenmerkt door hun multifunctionaliteit. Dat betekent dat er de mogelijkheid bestaat om meerdere sporten te beoefenen op verschillende soorten ondergronden. Daarnaast zijn ze alle vier recentelijk aangelegd dan wel verbouwd. Het Ketelveld zelfs tijdens het onderzoek. De geselecteerde playgrounds zijn tot stand gekomen op een tweetal manieren. Het Laak- en Ketelveld waren oorspronkelijk gemeentelijke sportterreinen die konden worden afgehuurd door verenigingen. Uiteindelijk is besloten deze sportvelden (semi)openbaar te maken, waardoor het toegankelijk is voor iedereen. De playgrounds Laan van Wateringse Veld en Eendenplein zijn ontwikkeld bij de aanleg van twee Vinex-locaties. Projectontwikkelaars hebben samen met respectievelijk de gemeente Wateringen en de gemeente Leidschendam woonwijken ontwikkeld en daarin ook bepaalde voorzieningen in aan gebracht. Toen deze wijken geannexeerd werden door Den Haag, kwamen ze in beheer van DSB.
In het verleden is een scheiding ontstaan in de beheersfunctie van de playground. Enerzijds is OCW verantwoordelijk voor een aantal sportieve voorzieningen (waaronder het Laak- en Ketelveld) en anderzijds heeft DSB playgrounds in beheer. Dit is terug te zien in de voorzieningen die aanwezig zijn. Waar OCW de nadruk legt op de functie van sport is het bij DSB een combinatie van spelen, sporten en ontmoeten.

Het tweede deel van de vraag gaat in op de wijken, waar de playgrounds zijn gesitueerd. De Vinex-wijken kenmerken zich door de aanwezigheid van veel kinderen. Uit de resultaten blijkt dat voor veel van deze kinderen, het leven zich buiten de wijk afspeelt. De (sport)vereniging bevindt zich veelal buiten het stadsdeel en deze kinderen worden daar door de ouders naar toe gebracht.

In het stadsdeel Laak is de aanwezigheid van sportvoorzieningen relatief laag ten opzichte van de rest van Den Haag. De kinderen hebben door uiteenlopende reden niet de mogelijkheid om buiten het stadsdeel een vereniging op te zoeken, waardoor ze veelal zijn aangewezen op de openbare sportvoorziening in de buurt.

6.2.2 De software op de playgrounds

De tweede vraag richt zich op de software van de playgrounds. Dat heeft zowel betrekking op de activiteiten van de gebruikers als op de begeleiding die aanwezig is. De vraag luidt als volgt:

Wat speelt zich af op deze playgrounds?

Op het gebied van sport wordt er door de gebruikers voornamelijk gevoetbald. Waar er ook op alle locaties basketbalvoorzieningen aanwezig zijn, komt het gebruik er van in de observaties niet terug. Waar er specifiek kwalitatief hoogwaardige voorzieningen zijn aangelegd, zoals de skatevoorziening aan de Laan van Wateringse Veld, is wel te merken dat ook deze een hoge gebruikersintensiteit kennen.
De gebruikers sporten in een aantal gevallen onder begeleiding, maar organiseren ook zelf vele vormen van sportactiviteiten. Door de hoeveelheid aan aanwezige ruimte, blijkt de mogelijkheid om te kunnen sporten zelden een probleem. Waar bij de ene activiteit iedereen mee kan doen, worden er op andere momenten door groepen van verschillende voorzieningen gebruik gemaakt.

Op alle geselecteerde playgrounds is er begeleiding aanwezig, maar de aanwezigheid en functie ervan verschilt. Zo is bij de playgrounds Laak- en Ketelveld dagelijks beheer aanwezig en komen er op het Eendenplein en Laan van Wateringse Veld twee keer in de week een sport- en spelleider naar het veld toe. Daarnaast verschilt ook de functie van de begeleiding. Op de eerste twee genoemde playgrounds is een beheerder aanwezig, die de taak heeft om toezicht te houden en sport- en spelmaterialen uit te lenen. In Wateringse Veld is twee keer iemand in de week iemand aanwezig om sportactiviteiten aan te bieden. Dit gebeurt vanuit de gedachte dat kinderen moeten kunnen sporten in een sociaal veilige omgeving. Op het Eendenplein worden deze activiteiten ook georganiseerd, maar daar gebeurt het voornamelijk om overlast van jongeren te voorkomen. Door met ze te gaan sporten proberen ze verveling tegen te gaan en het gedrag van de jeugd en jongeren positief te beïnvloeden.

Daar waar er begeleiding en/of beheer aanwezig is, zorgt deze persoon ervoor dat er orde is op de playground. Daar waar in zijn of haar ogen de normen en waarden worden overschreden, grijpt hij of zij zin. Daarnaast kunnen ze de kinderen leren hoe met elkaar om te gaan en hoe ze kunnen organiseren. Daarnaast heeft deze persoon een belangrijke rol bij het voorkomen van uitsluiting van voornamelijk jongere kinderen en meisjes.

6.2.3 Betekenisgeving door betrokkenen

In de derde deelvraag staat de betekenisgeving van betrokkenen centraal:

Welke betekenis kennen betrokkenen toe aan de playground?

Onder de betrokken zijn een aantal verschillende groepen te definiëren: de gebruikers, de omwonende en betrokken organisaties. De betekenisgeving is per groep dan ook verschillend. De gebruikers geven veelal een positieve betekenis aan de voorzieningen die op de playground aanwezig zijn. In alle gevallen gaat het dan ook om nieuwe voorzieningen, waar bijvoorbeeld met de aanleg van kunstgras de sport- en gebruikerswaarde is vergroot. Ook de eerder genoemde skatevoorziening is hier een duidelijk voorbeeld van, gebruikers die komen om te sporten hechten grote waarde aan kwalitatief hoogwaardige voorzieningen.

Dit is dan ook een groep die veelal een sportieve betekenis geeft aan de playground. Er zijn ook groepen gebruikers die de playground meer als ontmoetingsplek zien, waar sporten ook tot de mogelijkheden behoort. Op bijvoorbeeld het Eendenplein wordt de skatevoorziening veelal gebruikt om op te zitten.

De omwonende, in de volwassen leeftijd, maken niet tot nauwelijks gebruik van het veld. De enige omwonende die er te vinden zijn, zijn ouders die hun kinderen begeleiden bij het sporten. De laatste categorie is tevreden met de playgrounds en vindt het een goede mogelijkheid om met andere ouders in contact te komen. Voor deze groep heeft de playground een betekenis die zich vooral richt op de ontmoetingsfunctie. De overige omwonende geven aan dat het toch vooral een sportvoorziening is voor de jeugd en jongeren. Voor zichzelf zien ze daarin nog geen rol. Voor een aantal van deze mensen komen veelal negatieve ervaringen naar voren, wanneer de playground wordt belicht. Overlast in de vorm van geluid of afval vormen de grootste ergernissen.

De laatste groep betrokken zijn de verschillende organisaties, zoals de RKF en jongerenwerkers, die iets met het veld van doen hebben. Zij zijn veelal positief gestemd, mede doordat ze zelf een bijdrage leveren of hebben geleverd aan de realisatie van de playground. De wensen van deze partijen worden grotendeels verwezenlijkt, omdat ze een duidelijke stem hebben in het aanlegproces. Onderling willen de betekenissen nog verschillen, wat tot uiting komt in de functie van een playground. Is het specifiek gericht op het sporten of heeft ontmoeting daarin ook een rol?

6.2.4 Betekenisgeving aan begeleiding

Deze vierde deelvraag gaat, net als de vorige deelvraag, in op de betekenisgeving door betrokkenen. Het verschil zit hem erin dat het bij deze vraag specifiek gaat over de toekenning van betekenis aan de begeleiding of juist het ontbreken daarvan. De deelvraag luidt als volgt:

Welke betekenis geven de betrokkenen aan de aan- dan wel afwezigheid van begeleiding?

Voordat er ingegaan wordt op de betekenis welke gegeven wordt aan begeleiding is het goed eerst het onderscheid te maken tussen verschillende soorten begeleiding. In de eerste plaats is er, zoals eerder in de conclusie al naar voren kwam, begeleiding vanuit sportoogpunt waarin de sport centraal staat. Hierbij is het aanbieden van sportactiviteiten het hoofddoel en daarmee wordt geprobeerd de gebruikers iets bij te brengen. Daarnaast bestaat er begeleiding, welke vooral door jongerenwerkers vanuit de welzijnshoek georganiseerd wordt, waarbij het doel niet sporten op zich is, maar sport als middel gebruikt wordt. Door middel van het aanbieden van sportactiviteiten wordt er een agogisch doel nagestreefd. Er wordt geprobeerd het sociale gedrag van jeugd en jongeren positief te beïnvloeden. In het vervolg van deze paragraaf wordt niet verder ingegaan op dit onderscheidt, omdat uit de onderzoeksresultaten niet een duidelijk verschil blijkt in de betekenisgeving.

In de analyse is naar voren gekomen dat zowel de aanwezigheid van begeleiding als de afwezigheid van begeleiding als positief ervaren wordt door de betrokkenen bij de ondervraagde playgrounds. Door begeleiding neer te zetten op een playground moeten de jeugd en jongeren zich binnen een bepaalde structuur, waarin regels gelden, begeven. Hierdoor leren deze gebruikers om te gaan en zich te houden aan bepaalde regels. Daarnaast voorkomt het ook dat het recht van de sterkste gaat gelden op de playground. De begeleiding zorgt ervoor dat in principe iedereen kan deelnemen. Vooral de jongere jeugd vind het prettig als er begeleiding aanwezig is op de playground. Dit bleek onder andere uit een citaat waarin een jongen van 11 jaar aangaf dat hij het leuk vond dat er toernooitjes werden georganiseerd, waaraan hij eigenlijk altijd meedoet. Ook volwassenen vinden het vaak een goede zaak als er begeleiding aanwezig is op de playground. Zowel omwonenden van de verschillende velden als een directeur van een aangrenzende basisschool benadrukken dat de aanwezigheid van begeleiding goed is voor de jongeren. Het biedt vastigheid en structuur, omdat ze weten dat op een bepaalde dag om een bepaalde tijd altijd een bepaalde sport gedaan kan worden.

Daarnaast zorgt de aanwezigheid van begeleiding ook voor een stuk controle over datgene wat zich afspeelt op de playground. Vooral buurtbewoners vinden het prettig als er begeleiding aanwezig is, zodat in de gaten gehouden kan worden wat zich allemaal afspeelt op en rondom de playground. In het onderzoek is dat duidelijk naar voren gekomen toen een omwonende van het Laakveld aangaf dat het een absolute 'must' is voor de wijk dat er begeleiding is, omdat het vroeger veel overlast op het veld werd geconstateerd.

Toch zijn er ook groepen die het een stuk minder noodzakelijk achten dat er begeleiding aanwezig is op de playground. Vooral de oudere jeugd organiseert het liefst zelf datgene wat ze doen op de playground in plaats van dat een begeleider dat doet. Het al eerder aangehaalde voorbeeld van twee jongens die zelfstandig alle tennisattributen opzetten en daarmee hun eigen tennisactiviteit organiseerde, is hiervan een duidelijke illustratie. Daarnaast wordt het door de oudere jeugd ook gezien als een stuk ongewenst controle over datgene wat zij doen op de playgrounds.

Samengevat kent de betekenis welke toegekend wordt aan de aan- dan wel afwezigheid van begeleiding duidelijk twee kanten. Enerzijds wordt het als zeer positief ervaren door jeugd en volwassenen. Zelfs zo positief dat er eigenlijk wel meer begeleiding zou mogen plaats vinden. Aan de andere kant heeft ook zelforganisatie een bepaalde waarde en zijn er ook groepen, vooral oudere jeugd, die juist erg veel waarde hechten aan het sporten c.q. aanwezig zijn op een playground zonder dat er begeleiding is.

6.3 Beantwoording onderzoeksvraag

Ter afronding van dit rapport komt in deze paragraaf de onderzoeksvraag aan de orde. De onderzoeksvraag luidt als volgt:

W*elke betekenis(sen) geven betrokkenen aan de vier geselecteerde playgrounds in Den Haag en hoe kan de gemeente hierop anticiperen?*

In eerste instantie gaat dit in op de betekenissen welke door betrokkenen worden toegekend aan de playgrounds. Het tweede deel van de vraag bevat direct ook de aanbevelingen richting de gemeente. Deze zijn in principe bij de laatste deelvraag al aan de orde gekomen, maar worden hier nog even kort aangekaart.

6.3.1 Betekenis door betrokkenen

De betekenis welke door betrokkenen wordt toegekend aan de onderzochte playgrounds hangt af van de relatie welke de betrokkene heeft met het veld. Grofweg zijn in dit onderzoek de volgende drie groepen aan de orde gekomen:

- Gebruikers;
  De gebruikers van een playground zijn de mensen, zowel jong als oud, die daadwerkelijk aan het sporten zijn op de playground. De resultaten van dit onderzoek zijn echter verkregen door contact te hebben met de jeugdige gebruikers.

- Directe omgeving;
  De directe omgeving van een playground zijn de mensen welke niet direct actief betrokken zijn, maar er wel dusdanig dichtbij wonen en/of werken dat ze er wel mee te maken hebben. In dit onderzoek gaat het uitsluitend om omwonende.

- Betrokken organisaties;
  Betrokken organisaties zijn de organisaties welke direct betrokken zijn bij de playground, doordat ze dan wel bijgedragen hebben aan de realisatie dan wel actief zijn door het aanbieden van activiteiten of bij toezicht en onderhoud van de playground. Hierbij gaat het enkel om aanbieders van begeleiding/activiteiten.

Gebruikers zijn over het algemeen erg tevreden met de voorzieningen op de playgrounds. Veelal wordt de playground een betekenis toegekend als sportplek, terwijl in sommige gevallen er ook groepen zijn die de playground vooral een betekenis geven door elkaar te ontmoeten. De betekenis welke door deze groep wordt toegekend aan de begeleiding op een playground loopt uiteen. De jongere gebruikers zijn over het algemeen positief over de begeleiding. Er wordt vol enthousiasme meegedaan en eigenlijk is er behoefte aan meer begeleiding. De oudere jeugd daarentegen geeft de voorkeur aan zelforganisatie en zit niet te wachten op begeleiding. Dit is ook vaak de groep die de playground gebruikt om te ontmoeten in plaats van om te sporten.

De omwonende kennen sterk wisselende betekenissen toe aan de playgrounds. Ouders die met hun kinderen op de playground komen zijn positief gestemd. Ze zien het als goede mogelijkheid om te sporten voor hun kinderen. Daarnaast dient de playground als ontmoetingsplek met andere ouders uit de wijk en heeft ook op die manier een betekenis. Naast deze groep omwonende, ouders van kinderen, zijn er ook omwonende die verder geen binding met de playgrounds hebben. De betekenis welke door deze groep wordt toegekend is over het algemeen negatiever. Zij ervaren vooral de negatieve kanten zoals geluidsoverlast of rondzwervend afval.
Beide groepen omwonende zijn het er wel over eens dat begeleiding op een playground zeer positief is. De ouders van kinderen ervaren dit vooral doordat hun kinderen het leuk vinden om onder begeleiding te sporten en het daardoor een veilige omgeving is, terwijl de andere groep omwonende het als positief ervaart omdat het een goede manier is om ongewenst gedrag tegen te gaan.

Tot slot is er nog de groep betrokken organisaties, welke in dit onderzoek bestaat uit aanbieders van activiteiten c.q. begeleiding. Deze partijen zijn eigenlijk allemaal positief gestemd. De playgrounds hebben een positieve betekenis voor hen, omdat de jeugd er veel gebruik van maakt en ze nauw betrokken zijn bij datgene wat zich afspeelt op de playground. Het enige verschil in de toegekende betekenis komt voort uit het doel van een playground. Is het primair gericht op sporten of is het ook een belangrijke ontmoetingsplaats?

6.3.2 Het anticiperen van de gemeente

Tot slot komt in deze paragraaf nog het tweede deel van de onderzoeksvraag, en tevens ook de laatste deelvraag, aan de orde, namelijk hoe de gemeente kan anticiperen op de toegekende betekenissen door betrokkenen. Dit zijn tegelijkertijd de aanbevelingen aan de gemeente. Ter verduidelijking, met de gemeente wordt in dit geval de sector Sport bedoeld. Ook andere diensten als Dienst Stadsbeheer kan lering trekken uit dit onderzoek, maar in de eerste plaats is het onderzoek uitgevoerd voor de sportsector.

Denk vooraf goed na over de indeling van de playground
Het eerste punt is dat het van belang is vooraf goed na te denken over de indeling van een playground. Uit het onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat verschillende groepen gebruikers, vooral op basis van leeftijd, gebruik maken van verschillende delen van de onderzochte playgrounds. Deze groepen trekken over het algemeen niet echt samen op. Bij de inrichting van een playground is dit dus een belangrijke wetenschap. Veel voorzieningen op een kleine ruimte ‘proppen’ kan tot gevolg hebben dat geen van de aanwezige groepen een plek weten te vinden op de playground.
Dit zou er in kunnen resulteren dat het gebruik van de playground niet is zoals het zou moeten of kunnen zijn. Daarom is het van belang vooraf goed na te denken over de indeling van een playground.

Denk goed na over de inzet van begeleiding
Een tweede punt wat voor de gemeente belangrijk is, richt zich op de begeleiding. Het is van belang een bewuste keuze te maken of er wel of geen begeleiding op een playground gezet wordt. Is begeleiding noodzakelijk of zorgt de situatie op en rondom de playground ervoor dat het ook prima zonder kan. Hierbij speelt dan direct de vraag wat de begeleiding precies betreft. Bestaat de begeleiding uit een stuk toezicht en beheer van de playground of gaat het echt om het aanbieden van sportactiviteiten. Toezicht en beheer op een playground zorgt ervoor dat de playground netjes blijft en dat iedereen die dat wil op een normale manier terecht kan, terwijl het aanbieden van sportactiviteiten veel meer gericht is op de ontwikkeling van een deelnemer in een bepaalde sport. Tot slot is bij begeleiding belangrijk om vooraf goed te bepalen wat het doel van de begeleiding is. Dit punt hangt enigszins samen met het vorige. De vraag is: wordt sport ingezet als doel of juist als middel? In het eerste geval staat de sport centraal. Het draait om plezier in de sport en het verbeteren van de kwaliteiten van een deelnemer. Bij het tweede punt wordt sport ingezet als middel om bijvoorbeeld het sociale gedrag van jeugd en jongeren in beeld te krijgen en daaraan eventueel acties te koppelen. Het is daarom belangrijk om een bewuste keuze betreffende de begeleiding te maken en daarbij ook goed te overdenken wat het precies betekent en welk doel nagestreefd wordt.

Betrek de omgeving, en dan in het bijzonder de jeugd en jongeren, op het juiste moment
Het onderzoek heeft naar voren gebracht dat er wisselend gedacht wordt over wat het beste moment is om de omgeving, bijvoorbeeld burgers of betrokken organisaties, te betrekken bij het proces rondom playgrounds. Uit het systeemmodel van Easton blijkt dat het van belang is het juiste moment te kiezen om zo input te verkrijgen, maar ook zeker steun te vergaren voor de plannen. Op dit moment wordt er, als de omgeving betrokken wordt, vooral gesproken met volwassenen. Dit is opvallend omdat het vooral de jeugd en jongeren zijn die veel gebruik maken van de playgrounds. Het is dus raadzaam juist de uiteindelijke gebruikers, veelal de jeugd en jongeren, van de playground te betrekken. Zij moeten uiteindelijk de playground echt tot een succes maken. Voor volwassenen, en dan vooral degene die de playground realiseren, is een playground een eindproduct, terwijl het voor de jeugd juist een vertrekpunt is. Juist vanaf het moment dat de playground er is, begint het voor hen!

6.4 Suggesties voor vervolgonderzoek
Dit onderzoek heeft een aantal concrete aanbevelingen opgeleverd, maar de resultaten roepen ook diverse vragen op welke eigenlijk schreeuwen om vervolgonderzoek. Helaas past dat niet binnen het kader van dit onderzoek, maar toch willen we een aantal suggesties doen.

Hoe is de situatie op andersoortige playgrounds?
Dit onderzoek is gedaan op een viertal multifunctionele playgrounds, waarop diverse voorzieningen aanwezig zijn en welke alleen in redelijk goede staat verkeren. In Den Haag liggen echter nog ruim 170 andersoortige playgrounds. Het is interessant om te onderzoeken hoe de situatie daar is.

Wat zijn beweegredenen voor jeugd en jongeren om niet naar een playground te komen?
In dit onderzoek is enkel aandacht geweest voor de jeugd en jongeren welke aanwezig zijn op playgrounds. Er is natuurlijk ook een hele groep welke nooit op een playground te vinden is. Hoe komt dat en wat zijn de overwegingen daarachter? Dat is ook een interessante invalshoek voor vervolgonderzoek.

Reflectie

Na zes maanden van onderzoek, kunnen wij als onderzoekers met voldoening terug kijken op het rapport. Net als de gebruikers op de playground hebben wij door de uitstekende voorzieningen de mogelijkheid gekregen om ons onderzoek naar behoren te kunnen uitvoeren. Wij kunnen onze zoektocht naar betekenisgeving vergelijken, met gebruikers die op zoek zijn naar de ideale spelvorm. Onze sport- en spelleider, Michel, heeft ons daarin van de nodige begeleiding voorzien. Waar hij ons veelal zelf liet organiseren, gaf hij begeleiding op de momenten dat het nodig was.

Ook het contact met de omwonende van onze metaforische playground, verliep bijna geheel vlekkeloos. Waar er een aantal de deur dicht hielden en ons niet van informatie wilde voorzien, was de rest van de geïnterviewde in onze ogen meer dan bereidwillig om ons te helpen bij de zoektocht. Zonder deze meningen en informatie hadden we niet de betekenis verkregen, zoals deze nu in het onderzoek naar voren komt.

De samenwerking tussen beide onderzoekers is, naar onze mening, prima verlopen. De discussies over de inhoud hebben ons kritisch laten kijken naar het onderzoek zelf. Door bijna dagelijks met elkaar te overleggen, een voordeel als je collega's bent, heeft er een intensieve samenwerking plaats gevonden en zijn (bijna) alle stukken gezamenlijk geschreven. Dit kwam de betrouwbaarheid alleen maar ten goede.

Naast de positieve gevoelens die het onderzoek heeft opgeleverd, zijn er ook een aantal kritische kanttekeningen te plaatsen. Allereerst is het onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente Den Haag, maar ook door medewerkers van de gemeente Den Haag. Naast de twee dagen in de week die besteed werden aan het onderzoek, waren er drie dagen ingedeeld voor werkzaamheden bij de gemeente. Het merendeel van de respondenten kenden ons dan ook al van enkele zakelijke gesprekken. Bij de interviews is geprobeerd deze werkrelatie te beperken door, zoals ook al aangegeven in hoofdstuk 2, op alle voor ons al bekende informatie door te vragen.

Een tweede kanttekening is dat de omwonende bij de dataverzameling onderbelicht zijn gebleven. Daar waar er in onze ogen voldoende organisaties en gebruikers zijn geïnterviewd en geobserveerd, is er over de omwonende relatief weinig bekend. Dit kwam enerzijds omdat de contacten met de bewoners door uiteenlopende redenen moeilijk waren te maken. Daarnaast speelde mee dat ze niet of nauwelijks op de playground te vinden zijn. In de observaties komen ze dan ook bijna niet voor. Voor de betrouwbaarheid van de uitspraken die we over deze groep hebben gedaan, is dit zeker een gemis.

Geraadpleegde bronnen

Breedveld, K., Kamphuis, C. en Tiessen-Raaphorst, A. (Red), (2008), *Rapportage sport 2008*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Breedveld, K. & Meulen, R. van der, (2003), *Vertrouwen in de sport: een empirische analyse van de relatie tussen sportdeelname en sociaal kapitaal*, in: Vrijtijdstudies, jg. 20 (2002/2003), nr. 2, p. 37-47

Boeije, H., (2005), *Analyseren in kwalitatief onderzoek*, Amsterdam: Boom

Bottenburg, M. van & Schuyt, K., (1996), *De maatschappelijke betekenis van sport*, Arnhem: NOC*NSF

Bovens, M.A.P, Hart, P, Twist & M.J.W, Rosenthal, U., (2001) *Openbaar bestuur: Beleid, Organisatie en politiek,* Alphen aan den Rijn: Kluwer

Coakley, Ph.D., (2003). *Sports in Society*, Boston: McGraw Hill

Cusveller. S., (2002), *Ruimte voor openbaarheid*, Bussum: Toth

Duyvendak, J., (1999), *Zeven mythen over de wijkaanpak*, Utrecht: FORUM

Elling, A.H.F., (2000), *Ze zijn er (niet) voor gebouwd*, Nieuwegein: Arko Sports Media

Forrest, R., & Kearns, F., (2001), *Social cohesion, social capital and the neighbourhood*, in Urban studies, jg. 38, nr. 12, p. 2125-2143

Gemeente Den Haag, (2008), *Plan van Aanpak Streetsport,* Den Haag.

Glesne, C., (2006, *Becoming Qualitative Researchers,* Boston: Pearson Education.

Hart, J., (2002), *Zekere banden: sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Hart, J. de & Schnabel, P., (2008), *Betrekkelijke betrokkenheid*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Janssens, J., Roques, C. & Verweel, P., (2006), *Kleurrijke zuilen: over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen*, Den Bosch: W.H.J. Mulierinstituut

Karsten, L., Kuiper, E. en Reubsaet, H., (2001), *Van de straat?; De relatie jeugd en openbare ruimte verkend*, Assen: Van Gorcum

Mostert, I., (2007), '*Doe relaxed en kom sporten!*', Rotterdam: Inholland Select Studies Rotterdam

Putnam, R.D., (2001), *Bowling Alone: the Collapse and Revival of American Community*, New York: Simon & Schuster

Robson, C., (2002), *Real World Research,* Oxford: Blackwell Publishing.

Romijn, D., (2008), *Een 'Playground' voor iedereen*, Utrecht: Universiteit van Utrecht

Stolle, D., (1999), *Onderzoek naar sociaal kapitaal: naar een attitudinale benadering*, in: Tijdschrift voor sociologie, jg. 20, nr. 3-4, pagina: 247-280

Vermeulen, J., (2008), *Het kapitaal van de playground*

Wouden, R. van der (red), (1999), *De stad op straat; de openbare ruimte in perspectief*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Weick, K.E., (1995), *Sensemaking in organizations,* Californië: Sage Publications.

Wittebrood, K, (2008), *Sociale cohesie fysieke buurtkenmerken en onveiligheid in de grote(re) steden*, in: Zekere banden, p. 297-316, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Documenten

Nota *Tijd voor sport: bewegen, meedoen en presteren,* (2005), Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Impuls brede scholen, sport en cultuur, (2008), Den Haag Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Plan van aanpak Streetsport, (2008), Den Haag

Websites

Richard Krajicek Foundation - http://www.krajicek.nl

Johan Cruyff Foundation - http://www.cruyff-foundation.org

Bijlage 1 - Topics interview (algemeen)

Deze interview handleiding is bedoeld voor de interviews met mensen die werkzaam/aanwezig zijn op meerdere playgrounds. De vragen gaan in op het algemene beleid.

Persoonlijk

- Wat is uw functie?

- Op welke manier heeft u te maken met de playgrounds?

Organisatie

- Op welke manier heeft uw organisatie te maken (gehad) met de playgrounds?
    - Wat is de achterliggende gedachte voor de aanleg/organisatie van activiteiten op de playgrounds?

- Op welke manier vindt er samenwerking plaats met andere organisaties?
    - Gemeente Den Haag
    - Welzijn
    - Omwonende?

Hardware

- Hoe zijn de playgrounds tot stand gekomen?

- Waarom is er specifiek gekozen voor deze playgrounds?

- Op welke basis worden bepaalde keuzes gemaakt, bijvoorbeeld welke voorzieningen/ondergronden?

- Kunt u aangeven waaraan te zien is dat u een rol heeft gespeeld in de aanleg?

Verbeterpunten

- Wat zijn naar u mening dingen die verbeterd kunnen worden op en rondom de playground?
    - Aan de organisatie?
    - Aan de afstemming met andere organisaties?
    - Aan de functie van de playground?

Bijlage 2 - Topics interviews (specifiek)

Deze interview handleiding is bedoeld voor de interviews met mensen die werkzaam/aanwezig zijn op en rondom een specifieke playground. De vragen gaan in op een playground.

Persoonlijk

- Wat is uw functie?

- Op welke manier heeft u te maken (gehad) met de playground?

Kenmerken playground

- Wat vindt u van de aanwezige voorzieningen op de playground?

- Hoe is de ligging van de playground in de wijk?

- Wat is in uw ogen de uitstraling van de playground?

- Wat vindt u van het beheer?

Bezigheden op de playground

- Wie komen er over het algemeen naar de playground om te sporten?
    - Wat is de leeftijd van de sporters?
    - Hoe ligt de verhouding man/vrouw c.q. jongen/meisje?
    - Komen er mensen van allerlei etniciteiten naar de playground?

- De mensen die op de playground komen om te sporten, sporten die ook nog in een ander verband?
    - Vereniging
    - Commerciële aanbieder
    - Via school

- Wie komen er naar de playground voor andere doeleinden dan sporten?
    - Leeftijd
    - Sekse
    - Etniciteit

- Hoe is de sfeer op de playground?
    - Hoe gaan de sporters met elkaar om (ongeacht leeftijd, achtergrond etc.)?
    - Hoe is het contact tussen bezoekers en sporters?
    - Hoe zou je de algemene sfeer omschrijven?
    - Hoe is de veiligheid op de playground?

- Welke activiteiten worden er zo al gedaan op de playground
    - Wat doen de sporters op de playground?
        - Welke sporten worden meestal beoefend?
        - Welke spelvormen/spelletjes worden vaak gedaan?
        - Speltechniek

- Bezoekers
  - Wordt de playground gebruikt als een hangplek?
  - Wordt er door bezoekers van de playground een soort toezichtfunctie bekleedt?
  - Vormt de playground een ontmoetingsplaats voor wijkbewoners?

<u>Functie playground</u>

- Wat voor functie heeft de playground voor de verschillende betrokken partijen? (contacten opdoen op playground, gezamenlijke activiteiten etc.)
  - Buurtbewoners
  - Sporters
  - Buurtorganisaties

<u>Verbeterpunten</u>

- Wat zijn naar uw mening punten die verbeterd/veranderd moeten worden op en rondom de playground?
  - In de voorzieningen?
  - In het activiteitenaanbod?
  - Aan de uitstraling van de playground?
  - Aan de functie van de playground?

Bijlage 3 - Topics observaties

We hebben onze observaties uitgevoerd op basis van een aantal topics. Dat wil zeggen dat we in ieder geval gelet hebben op deze punten. Daarbij is natuurlijk ook notie gemaakt van alle overige opvallende gebeurtenissen/voorvallen.

- Wie komen er?
  - Deelnemers
    - Leeftijd
    - Sekse
    - (Etniciteit)
  - Bezoekers
    - Leeftijd
    - Sekse
    - (Etniciteit)

- Wat doen ze er?
  - Deelnemers
    - Welke sporten
    - Spelvormen
    - Speltechniek
  - Bezoekers
    - Doel van bezoek

Sociaal aspect
  - Sfeer op en rondom de playground
  - Omgang tussen jongeren

- Kenmerken playground
  - Beheer aanwezig
  - Activiteiten aanbod
  - Uitstraling playground

Bijlage 4 – Lijst met geïnterviewde

Gemeente Den Haag

- Beleidsmedewerker Sport (Sportief ingerichte ruimte)
- Beleidsmedewerker Sport (Jeugd en Jongeren)
- Beleidsmedewerker Spelen
- Productgroepmanager Sportsupport
- Projectleider Buitensport
- Speelbeheerder Leidschenveen-Ypenburg
- Coördinator Schoolsportclub SCOOL
- Coördinator sport- en spelleiders
- Beheerder/sport- en spelleider Laakveld
- Beheerder/sport- en spelleider Ketelveld
- Sport- en spelleider Laan van Wateringse Veld

Richard Krajicek Foundation

- Directeur
- Manager

Johan Cruyff Foundation

- Accountmanager Stichting Cruyff Courts KNVB velden

Welzijn

- Coördinator Sport (MOOI Welzijn)
- Jongerenwerker (MOOI Welzijn)
- Teammanager jongerenwerk (Vóór Welzijn)

Overige betrokkenen

- Directeur basisschool de Kameleon
- Hoofdredactrice van Wijkkrant Wateringse Veld
- Gebruikers Eendenplein
- Omwonende Eendenplein (in observatieverslag)
- Gebruikers Ketelveld (in observatieverslag)
- Omwonende Ketelveld (in observatieverslag)
- Gebruikers Laakveld
- Omwonende Laakveld
- Gebruikers Laan van Wateringse Veld (in observatieverslag)
- Omwonende Laan van Wateringse Veld (in observatieverslag)